

Läänemaa omavalitsuste ühine jäätmekava

2022-2026

Koostaja: SA Läänemaa

2021

Sisukord

Sissejuhatus	6
Mõisted	8
Lühendid	9
1. Jäätmehoolduse õiguslikud alused ja strateegilised dokumendid	10
1.1 Jäätmeseadus	10
1.2 Vabariigi Valitsuse määrused	11
1.3 Keskkonnaministri määrused	11
1.4 Kohalike omavalitsuste õigusaktid	13
1.5 Riiklikud strateegilised dokumendid	13
1.6 Muud Läänemaa omavalitsuste ühise jäätmekava koostamise alused	15
2. Lääne maakonna üldine iseloomustus	17
2.1 Asustus ja rahvastik	17
2.2 Omavalitsuste üldine iseloomustus	17
2.2.1 Haapsalu linn	18
2.2.2 Lääne-Nigula vald	19
2.2.3 Vormsi vald	20
3. Jäätmete hetkeolukorra analüüs	22
3.1 Jäätmete hetkeolukorra kirjeldus Eestis	22
3.2. Jäätmetekke hetkeolukorra ülevaade Läänemaal	22
3.2.1 Olmejäätmed	22
3.2.2 Olmejäätmete olukord Eestis	23
3.2.3 Olmejäätmete olukord Läänemaa	24
3.2.4 Võimalikud meetmed olmejäätmete mahtude vähendamiseks	26
3.3 Biolagunevad jäätmed	26
3.3.1 Biolagunevate jäätmete olukord Eestis	27
3.3.2 Biolagunevate jäätmete olukord Läänemaal	28
3.3.3 Võimalikud meetmed biolagunevate jäätmete tekkele	31
3.3.4 Paber ja kartong	33
3.3.5 Võimalikud meetmed paberi ja kartongi jäätmete tekke vähendamiseks	34
3.4 Pakendijäätmed	34

3.4.1 Pakendijäätmete olukord Eestis	35
3.4.2 Plastpakendite/toodete olukord Eestis	37
3.4.3 Pakendijäätmete olukord Läänemaal.....	38
3.4.4 Võimalikud meetmed pakendi jäätmete tekke vähendamisele ja kogumisele.....	41
3.5 Suurjätmed	44
3.5.1 Suurjätmete teke Läänemaal.....	44
3.5.2 Meetmed suurjätmete tekkeks	45
3.6 Ohtlikud jäätmed	45
3.6.1 Ohtlike jäätmete tekkimine Läänemaal	46
3.6.2 Meetmed ohtlike jäätmete tekke vähendamiseks.....	46
3.7 Metallijäätmed	47
3.7.1 Metallijätmete teke Läänemaal.....	47
3.8 Probleemtooted	48
3.8.1 Probleemtoodete olukord Eestis.....	49
3.8.2 Probleemtoodete olukord Läänemaal.....	50
3.8.3 Elektroonikaromud.....	51
3.8.4 Patareid ja akud.....	52
3.8.5 Romusõidukid.....	54
3.9 Vanarehvid	55
3.9.1 Vanarehvide tekkimine Läänemaal	56
3.10 Põllumajandusplasti jäätmed	56
3.10.1 Põllumajandusplasti teke Läänemaal.....	57
3.11 Meetmed probleemtoodete tekke vähendamiseks	57
3.12 Tervishoiuasutuste jäätmed	58
3.12.1 Tervishoiuasutuste jäätmete teke Läänemaal	58
3.13 Ehitus- ja lammutusjäätmed	59
3.13.1 Ehitusjätmete teke Läänemaal.....	59
3.14. Prügistamine ja ulaladestamine	60
3.14.1 Meetmed ulaladestamise ja prügistamise vältimiseks.....	62
4. Andmed Läänemaa suletud prügilate ning jääkreostusobjektide kohta	64
4.1 Jääkreostusobjektid ja keskkonnaohtlikud objektid.....	64
4.2 Maastikupilti kahjustavad ehitised.....	65
5. Jätmemajanduse korraldamine ja jäätmerajatiste infrastruktuur Läänemaal	67

5.1 Jäätmekäitluskohad Läänemaal	67
5.2 Korraldatud jäätmevedu ja jäätmeveo piirkonnad	77
5.3 Läänemaa jäätmejaam	83
5.4 Pürksi jäätmekeskus	83
5.5 Haapsalu keskkonnajaam	84
5.6. Hullo jäätmekogumispunkt	84
5.7 Suuremad kõrvaldamis- ja taaskasutusrajatised	85
5.8 Suletud prügilad	86
6. Hinnang eelmise perioodi riikliku ja maakondliku jäätmekava täitmisele	87
6.1 Riigi jäätmekava 2014-2020	87
6.1.1 Olulised saavutused riiklikul tasandil	88
6.1.2 Probleemid, takistused	89
6.1.3 Meetmed olukorra riikliku jäätmemajanduse olukorra parandamiseks	89
6.2 Läänemaa omavalitsuste ühtne jäätmekava 2016-2020	90
6.2.1 Probleemid, takistused	91
7. Jäätmehoolduse areng ja jäätmerajatiste infstruktuur	93
7.1 Jäätmehoolduse süsteemi korrastamine	93
7.2 Jäätmehoolduse infrastruktuuri arendamine ja haldamine	93
7.3 Järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine	96
8. Jäätmekava eesmärgid ja meetmed jäätmeliikide kaupa	98
8.1. Kavandatavad jäätmekäitlustehnoloogiad	99
8.2. Jäätmete taaskasutamise eesmärgid	100
8.3. Jäätmete keskkonnaohutu kõrvaldamine ja keskkonnariskide vähendamine	103
8.4. Keskkonnateadlikkus ja teavitustöö	104
8.5. Järelevalve	105
9. Jäätmekäitlusega seotud organisatsiooniliste aspektide ülevaade	107
9.1. Riiklik tasand	107
9.2. Omavalitsuste tasand	107
9.3. Ettevõtete tasand	108
9.4. Kodumajapidamiste tase	108
9.5. Tootjavastutus- ja taaskasutusorganisatsioonid	108
10. Eesmärkide seadmine	110
11. Jäätmehoolduse rahastamine	111

12. Jäätmekava rakendamise mõju keskkonnale	112
13. Tegevuskava.....	114
Kasutatud kirjandus.....	131

Sissejuhatus

Tänapäeval on igapäevaselt keeruline, mitte puutuda kokku prügiga. Igasugune tarbimine eeldab rohkemal või vähemal määral prügi teket. Selleks, et hoida meie elukeskkonda inimväärsena ja säästa loodusressursse, tuleb jäätmete tekkimist nii palju kui võimalik vältida ning tekkinud jäätmed keskkonnasõbralikult koguda ja käidelda (Keskkonnaministeerium, 2021).

Euroopa Liidu ja Eesti üldise keskkonnapoliitika põhieesmärk on keskkonna ja inimese tervise kaitse. Selleks tuleb riigi jäätmekava kohaselt vältida ja vähendada jäätmete tekitamise ja käitlemise ebasoodsat mõju ning suurendada ressursside kasutamise tõhusust. Eesti jäätmevaldkonna peamine eesmärk on vältida jäätmete tekkimist ning kui see on möödapääsmatu, siis taaskasutada võimalikult palju tarbimisest üle jäävaid materjale ehk jäätmeid, võttes need uuesti ringlusesse. Seejuures on oluline vähendada jäätmetest tulenevat keskkonnariski (Keskkonnaministeerium, 2021).

Jäätmeseadus sätestab, et jäätmehoolduse arendamiseks tuleb lisaks riiklikule jäätmekavale koostada ka kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava, kus käsitletakse jäätmehoolduse korraldamise ja tõhustamise eesmärke ning meetmeid nende eesmärkide saavutamiseks.

31.12.2020 sai ümber „Läänemaa omavalitsuste ühtne jäätmekava 2016-2020“ kehtivusaeg ning sellest tulenevalt asuti koostama uueks perioodiks uut, ühist maakondlikku jäätmekava, et jätkata ühtse ning ühise jäätmehoolduse arendamisega maakonnas. Jäätmekava uuendamise asemel, valiti uue sisuga kava koostamine, sest 2017. aastal toimus haldusreform, mille käigus liitusid mitmed maakonna omavalitsused ning osa territooriumist läks Pärnumaa koosseisu. Seega pole varasema olukorra võrdlemine uuega asjakohane (nt statistiliste näitajate, sotsiaalmajandusliku olukorra jm võrdlemine). Samuti on käesolevas jäätmekavas täiendatud ja ajakohastatud jäätmekäitlust puudutavate õigusaktide loetelu ning peatükke, mis käsitlevad jäätmehoolduse probleeme, rahastamist, jäätmehoolduse ja jäätmerajatiste taristu arengut, tehnoloogiaid, taaskasutamist, jäätmetega kaasnevaid keskkonnariske ja korraldatud jäätmevedu.

Läänemaa ühine jäätmekava 2022-2026 hõlmab kõiki kolme Läänemaa omavalitsust: Haapsalu linn, Lääne-Nigula vald ja Vormsi vald. Käesolev jäätmekava lähtub riiklikus jäätmekavas seatud jäätmekäitluse hierarhiast, st:

- järgida ja rakendada jäätmetekke vältimist ja vähendamist;
- suurendada toodete korduskasutust, jäätmete ringlussevõttu ning keskkonnateadlikkust.

Lisaks „Riigi jäätmekavale 2014-2020“ (kehtivust pikendatud 2022. aasta lõpuni) on käesoleva dokumendi koostamisel lähtunud kehtivatest jäätmemajandust reguleerivatest õigusaktidest.

Olemasolevast olukorrast ülevaate andmiseks on alusandmetena kasutatud Keskkonnaagentuuri jäätmearuandluse infosüsteemi (JATS) andmeid ja Keskkonnaministeeriumi poolt tellitud uuringuid aastatel 2015-2020 (vt kasutatud allikad).

Käesolev jäätmekava vaatleb maakonna jäätmealast olukorda 2019. aasta seisuga, sest andmete pärimise hetkel olid 2020. aasta andmed koondamata ja töötlemata. Olemasoleva olukorra ilmestamiseks on andmete esitlemise perioodiks valitud 5 aastat ehk 2015-2019. Kuna haldusreform toimus 2017. aastal, siis on andmed korrigeeritud selliselt, et haldusreformi eelne ja järgne periood oleks võrreldavad. Haapsalu linna andmed koondavad endas haldusreformi eelse Haapsalu linna kui ka Ridala valla andmeid. Lääne-Nigula valla andmed koondavad haldusreformi eelse Lääne-Nigula, Nõva, Noarootsi, Martna ja Kullamaa valla andmeid. Vormsi vallas haldusreformi järgselt muutusi ei toimunud.

Jäätmekava alusanalüüs ei hõlma jäätmeid, mis ei kuulu jäätmeseaduse kohaselt jäätmeseaduse reguleerimisalasse või on reguleeritud teiste seaduste ja määrustega.

Täiendavalt jäätmeseaduse nõuetele, sisaldab jäätmekava veel tegevuskava koos investeeringute vajadusega aastatel 2022-2026.

Jäätmeseaduse § 43 lg 5 kohaselt tuleb jäätmekava ajakohastada vähemalt iga 5 aasta järel ning sama paragrahvi lg 6 kohaselt tuleb jäätmekava ajakohastada vajadusel aasta jooksul valdkonna arengukava või kohaliku omavalitsuse üksuse arengukava kinnitamisest arvates. Käesoleva Läänemaa omavalitsuste ühise jäätmekava eesmärkide püstitamisel on arvestatud viie aastase tuleviku vaatega.

Kava elluviimine sõltub lisaks omavalitsustes toimuvatele arengutele, üle-eestilistest jäätmekäitluse arengutest ja üldisest majandusarengust. Seetõttu tuleb jäätmekava perioodiliselt üle vaadata ja ajakohastada, mida hakkaba ühise kokkuleppe tulemusel tegema Sihtasutus Läänemaa, kes on käesoleva jäätmekava autor.

Mõisted

Bioloogiline energiakasutus – jäätmete biolagunevate osade lagundamine kontrollitavates tingimustes ning mikroorganismide abil, mille tulemusena saadakse stabiliseeritud orgaanilised jääkmaterjalid või metaan. Prügilasse ladestamist ei loeta bioloogilise ringlussevõtu vormiks.

Jäätmed - mis tahes vallasasi või kinnistatud laev, mille valdaja on ära visanud, kavatseb seda teha või on kohustatud seda tegema. Äraviskamine on vallasasja kasutuselt kõrvaldamine, loobumine selle kasutusele võtmisest või kasutuseta hoidmine, kui selle kasutusele võtmine ei ole tehniliselt võimalik, majanduslikest või keskkonnakaitselistest asjaoludest tulenevalt mõistlik. Jäätmed lakkavad olemast jäätmed, kui need on läbinud taaskasutamistoimingu, kaasa arvatud ringlussevõtt.

Jäätmeoidla – ehitis või ala, mida kasutatakse tahkel, vedelal, lahuse või suspensiooni kujul olevate kaevandamisjäätmete kogumiseks või ladustamiseks.

Jäätmehooldus – jäätmekäitlus, sealhulgas selleks vajaliku jäätmerajatiste taristu rajamine ja hooldus, järelevalve jäätmekäitluse üle ning jäätmekäitluskohtade rajamine ja hooldus, sealhulgas järelhooldus.

Jäätmehoolduseeskiri - reguleerib jäätmehoolduse korraldust kohaliku omavalitsuse haldusterritooriumil.

Jäätmekäitlus – jäätmete kogumine, vedamine, taaskasutamine ja kõrvaldamine, sealhulgas vahendamine või edasi müümine.

Jäätmekäitluskoht – tehniliselt varustatud ehitis jäätmete kogumiseks, taaskasutamiseks või kõrvaldamiseks, aga ka maa-ala, kus jäätmete taaskasutamine võimaldab parendada mullaviljakust, maa-ala keskkonnaseisundit või selle kasutusvõimalusi või maa-ala, kus tehakse jäätmete taaskasutamist või kõrvaldamise toiminguid, milleks ehitise olemasolu ei ole vajalik.

Jäätmetekitaja – eraisik, riigi või kohaliku omavalitsuse asutus, kelle tegevuse käigus tekivad jäätmed või isik, kes sooritab jäätmetega toiminguid, mille tagajärjel jäätmete olemus või koostis muutub, näiteks tegeleb jäätmete eeltöötusega või segab jäätmeid.

Jäätmevaldaja – jäätmetekitaja või muu isik või riigi või kohaliku omavalitsuse asutus, kelle valduses on jäätmed.

Jäätmete energiakasutus – jäätmete taaskasutamismoodus, kus põletuskõlblikke jäätmeid kasutatakse energia tootmiseks nende põletamisel eraldi või koos muude jäätmete või kütustega, kasutades ära tekkinud soojuse.

Jäätmete kogumine - jäätmete kokkukorjamine, sealhulgas jäätmete eelsorteerimine ja eelladustamine ning mehaaniline töötlemine ilma jäätmete koostist ja olemust muutmata, eesmärgiga vedada need edasiseks käitlemiseks jäätmekäitluskohta.

Jäätmete liigiti kogumine – tegevus, mille käigus jäätmed eraldatakse liigi ja olemuse alusel nende edasise käitlemise lihtsustamiseks, sealhulgas taaskasutamise soodustamiseks.

Korduskasutus – mis tahes toiming, mille käigus tooteid või tootekomponente, mis ei ole jäätmed, kasutatakse uuesti nende esialgsel otstarbel.

Korraldatud jäätmevedu - olmejäätmete kogumine ja vedamine määratud piirkonnast määratud jäätmekäitluskohta või- kohtadesse, kohaliku omavalitsuse üksuse hanke korras valitud ettevõtja poolt.

Prügila – jäätmekäitluskoht, kus jäätmed ladestatakse maa peale või maa alla, kaasa arvatud jäätmete käitluskoht, kuhu jäätmetekitaja ladestab jäätmed tekkekohal. Jaguneb: ohtlike jäätmete, tavajäätmete ja püsijäätmete prügilaks.

Püsijäätmed – tavajäätmed, milles ei toimu olulisi füüsilisi, keemilisi ega bioloogilisi muutusi. Püsijäätmed ei lahustu, põle ega reageeri muul viisil füüsiliselt või keemiliselt, nad ei ole biolagunevad ega mõjuta ebasoodsalt muid nendega kokkupuutesse sattuvaid aineid viisil, mis põhjustaks keskkonna saastumist või kahju inimese tervisele.

Ringlussevõtt – sh bioloogiline ringlussevõtt on jäätmete taaskasutustoiming, mille käigus jäätmematerjalid töödeldakse toodeteks, materjalideks või aineteks, et kasutada neid nende esialgsel või muul eesmärgil. See ei hõlma jäätmete energiakasutust ja töötlemist materjalideks, mida kasutatakse kütusena või tagasitäiteks.

Tavajäätmed - kõik jäätmed, mis ei kuulu ohtlike jäätmete hulka.

Lühendid

KeA – Keskkonnaamet

KeM – Keskkonnaministeerium

KIK – Keskkonnainvesteeringute Keskus

KOV – kohalik omavalitsus

SAL – Sihtasutus Läänemaa

1. Jäätmehoolduse õiguslikud alused ja strateegilised dokumendid

1.1 Jäätmeseadus

Jäätmemajandust Eestis reguleerib peamiselt jäätmeseadus, mis sätestab jäätmehoolduse korralduse, nõuded jäätmete tekke ning jäätmetest tuleneva tervise- ja keskkonnaohu vältimiseks, sealhulgas meetmed loodusvarade kasutamise tõhususe suurendamiseks ja kasutamise ebasoodsa mõju piiramiseks, samuti vastutuse kehtestatud nõuete rikkumise eest. Jäätmeseadus sätestab nõuded jäätmetekke ning nende edaspidise käitluse kohta. Lisaks eri liiki jäätmete käitlusnõuded ning järelevalve ja vastutuse piirid. Jäätmeseadusega määratud eesmärkide saavutamiseks ja jäätmemajanduse planeerimiseks koostatakse riigi ning kohaliku omavalitsuse/piirkondliku üksuse jäätmekava.

Tulenevalt jäätmeseadusest on omavalitsuste õigused ja kohustused järgmised:

1. korraldab jäätmete liigiti kogumist, et võimaldada nende korduskasutuseks ettevalmistamist, ringlussevõttu või muud taaskasutamist võimalikult suures ulatuses, täitmaks olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvud (§ 31 lg 1 ja 1¹);
2. korraldama vähemalt paberi-, papi-, metalli-, plasti-, tekstiili- ja klaasijäätmete ning kodumajapidamistes tekkivate ohtlike jäätmete liigiti kogumise (§ 31 lg 3);
3. korraldama biojäätmete liigiti kogumise tekkekohalt, kui neid ei ole võimalik tekkekohal ringlusse võtta. Biojäätmetega koos võib lubada tekkekohalt koguda samasuguste biolagunemis- ja kompostimisomadustega jäätmeid, mis vastavad kompostimise ja biolagunemise teel taaskasutatavate pakendite suhtes kohaldatavatele Euroopa või samaväärsetele riiklikele standarditele (§ 31 lg 4);
4. võib korraldada pakendijäätmete liigiti kogumise tekkekohalt kokkuleppel taaskasutusorganisatsiooniga, kellele tagatakse sellisel juhul osalemine pakendijäätmete taaskasutamise korraldamisel proportsionaalselt tema turuosaga. Pakendijäätmete tekkekohalt kogumine võib toimuda eri liiki pakendimaterjali koos kogumisena. (§ 31 lg 5);
5. korraldada olmejäätmete liigiti kogumine Jäätmeseaduses kehtestatud nõuete ja korra kohaselt (§ 31 lg 6);
9. korraldab oma haldusterritooriumil olmejäätmete, eelkõige prügi ehk segaolmejäätmete, nende sortimisjääkide ja olmejäätmete tekkekohas liigiti kogumisel tekkinud jäätmeliikide kogumise ja veo. Korraldatud jäätmevedu võib hõlmata ka teisi olmejäätmete liike või muid jäätmeid, kui see on vajalik seaduse nõuete täitmiseks või seda tingib oluline avalik huvi (§ 66 lg 1¹);
10. kui kohaliku omavalitsuse üksus on veendunud, et kinnistul ei elata või kinnistut ei kasutata, võib ta jäätmevaldaja erandkorras vabastada tema taotluse alusel teatud tähtjaks korraldatud jäätmeveoga liitumisest (§ 69 lg 4);
11. kehtestada kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskiri (§ 71 lg 1);

Lisaks on jäätmekava koostamisel lähtunud teistest valdkonna seadustest ja õigusaktidest:

- Pakendiseadus - sätestab, et omavalitsuse ülesanne on määrata kindlaks oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid ning sätestab need jäätmehoolduseeskirjas (§ 15 lg 1).
- Keskkonnajärelevalve seadus – sätestab riiklikku keskkonnajärelevalvet tegevate ja juhtivate ning riiklikule järelevalvele allutatud isikute õigused ja kohustused. Keskkonnajärelevalve seaduse järgi on kohalik omavalitsusorgan või asutus üks keskkonnajärelevalve tegijatest (§ 3 lg 1).

1.2 Vabariigi Valitsuse määrused

- 20.05.2011. a määrus nr 47 „Volituse andmine probleemtoodete kohta kehtestatud keeldude ja piirangute rakendamise tähtaegade ning probleemtoodetes ohtlike ainete sisalduse piirnormide kehtestamiseks“;
- 01.05.2013. a määrus nr 30 „Põllumajandusplastist tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“.
- 18.10.2013. a määrus nr 79 „Mootorsõidukitest ja nende osadest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“;
- 18.10.2013. a määrus nr 124 „Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“;
- 20.06.2014. a määrus nr 80 „Rehvidest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord“;
- 05.07.2019. a määruse nr 65 „Elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“;
- 11.06.2021. a määrus nr 13 „Probleemtooteregistri põhimäärus“;
- 11.06.2021. a määrus nr 148 „Jäätmete taaskasutamise- ja kõrvaldamistoimingute nimistud“;

1.3 Keskkonnaministri määrused

- 26.09.2008. a määrus nr 5 „Kasutatud patareide ja akude käitlusnõuded“;
- 15.04.2011. a määrus nr 24 „Teabe esitamise tähtaegadega täpsustatud loetelu elektri- ja elektroonikaseadmete kategooriate lõikes“;
- 04.09.2011. a määrus nr 64 „Patareide ja akude märgistamise viis ja kord“;
- 22.10.2012. a määrus nr 47 „Mootorsõiduki osade märgistamise viis ja kord“;

- 02.01.2013. a määrus nr 21 „Elektri- ja elektroonikaseadmete märgistamise viis ja kord“;
- 07.06.2013. a määrus nr 25 „Polüklooritud bifenuüle ja polüklooritud terfenüüle sisaldavate jäätmete käitlusnõuded“;
- 28.07.2013. a määrus nr 57 „Probleemtoote kasutajale kättesaadavaks tehtava teabe loetelu ning teabe esitamise viisid ja kord“;
- 28.04.2014. a määrus nr 9 „Elektri- ja elektroonikaseadmete romude käitlusnõuded“;
- 18.07.2014. a määrus nr 28 „Elektroonikaromude korduskasutuseks üleandmise nõuded“;
- 01.01.2016. a määrus nr 22 „Asbesti sisaldavate jäätmete käitlusnõuded“;
- 01.01.2016. a määrus nr 39 „Ohtlike jäätmete ja nende pakendite märgistamise kord“;
- 01.01.2016. a määrus nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“;
- 26.08.2016. a määrus nr 26 „Metallijäätmete täpsustatud nimistu“.
- 01.01.2017. a määrus nr 77 „Ohtlike jäätmete saatekirjade andmekogu asutamine ja andmekogu põhimäärus“;
- 03.06.2019. a määrus nr 19 „Õli sisaldavate jäätmete jäätmeks oleku lakkamise kriteeriumid“;
- 01.01.2020. a määrus nr 33 „Romusõidukite käitlusnõuded“;
- 22.03.2020. a määrus nr 16 „Ohtlike jäätmete käitluse, prügila või jäätmeoidla käitamise eest vastutava isiku koolituse- ja pädevusnõuded“.
- 30.06.2020. a määrus nr 49 „Probleemtoodetest tekkinud jäätmete täpsustatud nimistu“;
- 01.08.2020. a määrus nr 21 „Teatud liiki ja teatud koguses tavajäätmete, mille vastava käitlemise korral pole jäätmeloa omamine kohustuslik, taaskasutamise või tekkekohas kõrvaldamise nõuded“;
- 01.01.2021. a määrus nr 7 „Biolagunevatest jäätmetest komposti tootmise nõuded“;
- 01.01.2021. a määrus nr 12 „Nõuded biolagunevatest jäätmetest biogaasi tootmisel tekkiva kääritusjäägi kohta“;
- 01.01.2021. a määrus nr 24 „Reoveesetest toote valmistamise nõuded“;
- 01.01.2021. a määrus nr 38 „Prügila rajamise, kasutamise ja sulgemise nõuded“;
- 01.01.2021. a määrus nr 40 „Nõuded põlevkivi tootmisprotsessi lisatavale rehviakkele“.
- 01.01.2021. a määrus nr 56 „Kaevandamisjäätmete käitlemise kord“;
- 01.01.2021. a määrus nr 60 „Põlevkivi kaevandamis- ja rikastamisjäätmetest kütuselisandi tootmise nõuded“.
- 01.01.2021. a määrus nr 70 „Jäätmete liigitamise kord ja jäätmenimistu“;

- 22.01.2021. a määrus nr 41 „Ohtlike jäätmete saatekirja andmekoosseis ning saatekirja koostamise, edastamise ja registreerimise kord“;
- 01.03.2021. a määrus nr 8 „Jäätmearuande andmekoosseis ja aruande esitamise kord“;
- 21.05.2021. a määrus nr 22 „Olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistatud, ringlusse võetud ja ladestatud koguste arvutamise meetodika“.
- 26.05.2021. a määrus nr 44 „Probleemtoodete kohta kehtestatud keeldude ja piirangute rakendamise tähtajad ning probleemtoodetes ohtlike ainete sisalduse piirnormid“.

1.4 Kohalike omavalitsuste õigusaktid

Kohalike omavalitsuste õigusakt on jäätmehoolduseeskiri, millega kehtestatakse detailsemad nõuded, mil viisil peavad jäätmetekitaja ja jäätmekäitleja jäätmeid kokku koguma ja käitlema.

- Haapsalu linna jäätmehoolduseeskiri, vastu võetud 03.06.2019 määrus nr 45.
- Lääne-Nigula valla jäätmehoolduseeskiri, vastu võetud 19.06.2018 määrus nr 30.
- Vormsi valla jäätmehoolduseeskiri, vastu võetud 13.08.2004 määrus nr 13.

1.5 Riiklikud strateegilised dokumendid

Eesti jäätmevaldkonna eesmärk on taaskasutada võimalikult palju tarbimisest üle jäävaid materjale ehk jäätmeid. Seejuures on kõige olulisem vältida jäätmete tekkimist. Kui jäätmed on tekkinud, tuleks need uuesti materjalina ringlusse võtta. Oluline on vähendada ka jäätmetest tulenevat keskkonnariski (Keskkonnaministeerium, 2021).

Riigi jäätmekava aastateks 2014-2020 on Eesti jäätmehooldust korraldav ja suunav valdkonna strateegiline arengukava. Selle peamine eesmärk on korrastada ning korraldada jäätmehooldust süsteemselt kõigil valdkonna tasanditel. Arengukavas ühtlustatakse eesmärged riigi kui terviku jaoks, seatakse sihid ja ülesanded kohalikele omavalitsustele, ettevõtjatele, tootjatele ja elanikkonnale.

Riigi jäätmekava aastateks 2014-2020 (kehtivus on pikendatud 2022. aasta lõpuni) seostub eelkõige kaasaegse tootedisaini, ressursse kokkuhoidva puhta tootmise ja kord juba toodetud materjalide ringlussevõetuga. Kokkuhoidlikkus, innovatiivsus, mugavus ja efektiivsus on riigi jäätmekava neli olulist märksõna (Keskkonnaministeerium, 2021).

Riigi jäätmekava 2014-2020 on pikendatud 2022. aasta lõpuni, kuna osa praeguses kavas seatud eesmärkidest on jätkuvalt aktuaalsed ja/või saavutamata. Samuti on käimas mitmed jäätmevaldkonnaga seotud analüüsid, mis valmivad hiljemalt sügiseks 2021 ja milles tehakse ettepanekud jäätmevaldkonna põhjalikuks korrastamiseks. Läänemaa omavalitsuste ühise jäätmekava 2022-2026 koostamisel on lähtutud kehtivast riiklikust jäätmekavast. Kuna 2020. aasta lõpus on valminud riikliku jäätmekava seire, siis on hea võrrelda Läänemaa viimase viie aasta jäätmekorralduse tulemusi riiklike tulemustega. Vastavalt riikliku ja maakondliku seire tulemustele

saab tuvastada murekohad ning seada uued sihid probleemsete valdkondade olukorra parandamiseks.

Lähtuvalt riikliku jäätmekava põhimõttest, on ka Läänemaa omavalitsuste ühise jäätmekava 2022-2026 strateegiline eesmärk jäätmehierarhia põhimõtte rakendamine. Jäätmete käitlemisel lähtutakse jäätmekäitluse hierarhiast (joonis 1) ehk põhimõttest viia jäätmekäitluse mõju keskkonnale võimalikult väikeseks. Eelistada tuleb hierarhias kõrgemal olevaid lahendusi.

Joonis 1. Jäätmekäitluse püramiid. Allikas: Keskkonnaministeerium, 2021.

Teiseks oluliseks põhimõtteks, mis on riiklikus jäätmekavas esile tõstetud ning mida järgitakse ka käesoleva jäätmekava koostamisel - iseseisvuse ja läheduse põhimõte. Selle kohaselt jäätmehoolduse kavandamisel ja muus jäätmehooldust suunavas tegevuses juhivad haldusorganid põhimõttest, et jäätmekäitluskohtade võrgustik peab olema lõimitud nii, et oleks tagatud segaolmejäätmete käitlemine tekkekohale võimalikult lähedal, samuti kõigi tekkinud jäätmete kõrvaldamine, arvestades jäätmekäitluse hierarhia põhimõtet.

Riiklikus jäätmekavas on seatud järgmised eesmärgid, mille täitmisesse tuleb panustada ka Läänemaal:

1. **vältida ja vähendada jäätmeteket**, sh vähendada jäätmete ohtlikkust. Olmejäätmete tekke kasvuprotsent peab jääma alla $\frac{1}{2}$ sisemajanduse koguproduktist (SKP) kasvuprotsendist ja pakendijäätmete tekke kasvuprotsent alla $\frac{2}{3}$ SKP kasvuprotsendist;

2. alates 2020. aasta 1. jaanuarist **tuleb taaskasutada:**

- kodumajapidamisest pärinevaid **paberi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmeid** ja võimaluse korral muudest allikatest pärinevaid samalaadseid jäätmeid korduskasutuseks ettevalmistatuna ja ringlussevõetuna – vähemalt 50% ulatuses nende jäätmete kogumassist kalendriaastas;

- **ehitus- ja lammutusjätmeid**, välja arvatud sellised looduslikud ained nagu kivid ja pinnas ning ohtlikke aineid sisaldavad kivid ja pinnas, korduskasutuseks ettevalmistatuna, ringlussevõetuna ja muul viisil taaskasutatuna, sealhulgas tagasitäiteks, muude ainete asemel – vähemalt 70% ulatuses nende jäätmete kogumassist kalendriaastas;

- **olmejäätmeid** tuleb korduskasutuseks ette valmistada ja ringlusse võtta alates 2025. aasta 1. jaanuarist vähemalt 55% ulatuses nende jäätmete kogumassist kalendriaastas.

3. **vähendada** jäätmetest tulenevat **keskkonnariski**, **tõhustades** muuhulgas **seiret** ning **järelevalvet**.

Riikliku jäätmekava 2015-2020 kõrval on oluliseks riiklikuks dokumendiks ka „Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030“. Keskkonnanstrateegia eesmärk on määratleda pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes samas keskkonna valdkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjust ümbritsevale looduskeskkonnale ja inimesele. Jäätmete osas on seatud eesmärkideks, et 2030 on tekkivate jäätmete ladestamine vähenenud 30% ning likvideeritud on kõik täna teadaolevad jääkreostuskolded.

1.6 Muud Läänemaa omavalitsuste ühise jäätmekava koostamise alused

Läänemaa ühise jäätmekavaga on hõlmatud kõik kolm maakonna omavalitsust: Haapsalu linn, Lääne-Nigula ja Vormsi vald.

Läänemaa omavalitsuste ühise jäätmekava koostamise eesmärk on jäätmekäitluse hierarhiat järgiva jäätmehoolduse arendamine kohaliku omavalitsuse, aga ka maakonna tasandil - lähtudes ühtsetest alustest. See tähendab, järgida ja rakendada jäätmetekke vältimist ning vähendamist, toodete korduskasutust, jäätmete ringlussevõttu ning keskkonnateadlikkust. Kava koostamisel on lähtutud „Riigi jäätmekavast 2014-2020“ ning kehtivatest jäätmemajandust reguleerivatest õigusaktidest.

Läänemaa omavalitsuste eelmine ühine jäätmekava koostati aastateks 2015-2020 ning ühtse jäätmehoolduse arendamisega soovitakse jätkata ka tulevikus.

Käesoleva jäätmekava koostamisel on alusandmetena kasutatud:

- Keskkonnaagentuuri jäätmearuandluse infosüsteemi (JATS) andmeid (2015-2019);
- Elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude kogumise ja käitlemise toimimismudelite ülevaade (SEI, 2015);
- Toidujäätmete teke Eesti kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtetes (SEI, 2015);
- Ehitus- ja lammutusjätmete käitlusnõuete mõju analüüs (Civitta, 2015);
- Toidujäätmete ja toidukao teke Eesti kodumajapidamistes ja toitlustusasutustes (SEI, 2015);
- Õhukeste plastkandekottide tarbimise uuring ja tarbimise vähendamise mõju analüüs (Skepast&Puhkim, 2015);
- Clearing House süsteemi rakendamine Eestis ja selle juriidiline analüüs (SEI, 2016);
- Riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruanne (Keskkonnaministeerium, 2020);

- Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromude koostise ja koguste uuring (SEI, 2020);
- Teatavate plasttoodete tarbimise vähendamiseks võetavate meetmete ja teatavatele plasttoodetele laiendatud tootjavastutuse rakendamisega kaasnevate mõjude analüüs (Tartu Ülikool, 2020).

2. Lääne maakonna üldine iseloomustus

2.1 Asustus ja rahvastik

Administratiivselt jaguneb Lääne maakond kolmeks omavalitsuseks: Haapsalu linn, Lääne-Nigula vald ja Vormsi vald.

2020. aastal (01.01.2021 seisuga) oli Lääne maakonnas 20 444 elanikku, sh Haapsalu linnas 13 075 elanikku. Lääne maakond on üks väiksemaid maakondasid Hiiumaa järel. Haldusreformi järgselt vähenes rahvaarv 3 655 inimese võrra ning haldusreformi järgselt, aastatel 2018-2020, 202 inimese võrra. Statistikaameti regionaalne rahvastikuprognosis ennustab rahvastiku keskmisest kiiremat kahanemist ka tulevikus. Aastaks 2030 peaks maakonna rahvastik, 2018. aastaga võrreldes, kahanema veel umbes 2 136 inimese võrra.

Maakonnasisesed muutused linna- ja maarahvastiku omavahelistes suhetes on analoogsed kogu Eestis toimiva trendiga: toimub ümberasumine äärealadelt suurematesse keskustesse.

Arvestades rahvastikku ning asustuse tihedust on Lääne maakonna omavalitsuste lähtealused jäätmehoolduse korraldamiseks erinevad. Maakonna asustustiheduse keskmine näitaja on 11,3 in/km², millest kõrgem näitaja on Haapsalu linnas (tabel 1). Üldiselt on maavallad äärmiselt hõredalt asustatud ning seega on jäätmemajanduse korraldamine, eriti korraldatud jäätmevedu ja jäätmekäitlusrajatiste võrgustiku loomine raskendatud (suured veokulud ja elanike enda suur panus jäätmete kokkuveol). Läänemaa jäätmemajanduse korraldamise muudab keeruliseks ka elanike hooajalisus ehk suvitajate suur osakaal maakonna rannikualadel ning Vormsi saarel, mis muudab jäätmete tekke aasta lõikes kõikuvaks (suvel tekib rohkem jäätmeid, talvel vähem). Samuti on Läänemaa populaarne külastupiirkond ning ka külastajate arvelt on kõrghooajal märgata jäätmekoguste kasvamist ning probleeme jäätmete sorteerimisega.

Tabel 1. Lääne maakonna omavalitsuste rahvastiku andmed 01.01.2021. Allikas: Statistikaamet, 2021.

	Rahvaarv	Pindala, km ²	Asustustihedus, elanikku km ² kohta
Lääne maakond	20 444	181 564	11,3
- Haapsalu linn	13075	271,83	48,1
- Lääne-Nigula vald	6983	144 8,78	4,8
- Vormsi vald	386	94,98	4,1

2.2 Omavalitsuste üldine iseloomustus

Lääne maakonna omavalitsuste sotsiaalmajanduslik olukord on suhteliselt erinev. Haapsalu linna territoorium koosneb hajaasustusest (endine Ridala valla territoorium) ning tiheasustusest ehk Haapsalu linnastust (Haapsalu linn, Paralepa alevik ja Uuemõisa alevik).

Lääne-Nigula vald on enamjaolt hajaasustatud, kuid sinnagi jääb mitmeid linnalise iseloomuga tiheasustatud alasid: Risti alevik, Palivere alevik, Taebla alevik, Linnamäe, Kullamaa ja Pürksi küla. Lisaks on Lääne-Nigula rannikualadele iseloomulik suur teise ja suvekodu omanike kontsentratsioon suvisel perioodil (endised Noarootsi ja Nõva valdade territooriumid).

Vormsi vald on saareline vald, kus elanike kontsentratsioon varieerub aastaajast sõltuvalt, kuna Vormsi saar on populaarne suvekodude ja teise kodu rajamiseks. Samuti on Vormsile eripärane sealne majanduslik keskkond, kus puuduvad suurtööstused ning domineerib põllumajandus ning väikeettevõtlus.

Kogu maakonna jäätmehooldus on paljuski muutlik suviti, kui maakonna külastajaskond suureneb turistide arvelt, toimuvad suurüritused ning elanike arv kasvab suvekodude ja teise kodu omanike arvelt.

2.2.1 Haapsalu linn

Haapsalu linn on maakonnakeskusena tõmbekeskus enamikule maakonna elanikkonnast. Kuna Haapsalu linn oli enne 2017. aasta haldusreformi omaette haldusüksus, siis reformi järgselt liitusid hajaasustatud Ridala vald ning tiheasustatud Haapsalu linn ning ühinenud omavalitsusüksus kannab nime Haapsalu linn.

Äriregistriandmetel tegutses 2019. aastal Haapsalu linnas 993 majanduslikult aktiivset ettevõtet, mis on ligikaudu 64% kogu maakonna majanduslikult aktiivsetest ettevõtetest (maakonnas kokku 1 552 ettevõtet).

Tegevusalade lõikes on Haapsalu linnas ülekaalus kutse, teaduse (142); hulgi- ja jaekaubanduse (155); ehituse (123) ning töötlev tööstuse (92) valdkonnas tegelevad ettevõtted.

Haapsalu linna haldusterritoorium moodustab ühe jäätmeveopiirkonna, kus korraldatud jäätmeveoga liitumine on kohustuslik kõikidele jäätmevaldajatele. Segaolmejäätmete äraveo minimaalne sagedus on Haapsalu linna tiheasustusalal üks kord 4 nädala jooksul, hajaasustusalal üks kord 12 nädala jooksul, maksimaalne sagedus tiheasustusalal on üks kord nädalas ja hajaasustusalal üks kord 2 nädala jooksul, olenemata kasutatava mahuti suurusest. Tiheasustusalal asuvalt kinnistult, kus biojäätmete kompostimine on tagatud, st kõiki biolagunevaid köögi- ja sööklajäätmeid kompostitakse kinnises kompostis või kinnistult, kust toimub graafikujärgne biojäätmete äravedu vähemalt üks kord 14 päeva jooksul, võib jäätmevedaja olmejäätmeid regulaarselt ära vedada üks kord 12 nädala jooksul.

Haapsalu linn on sätestanud, et avalikul üritusel vastutab jäätmekäitluse, sh jäätmemahutite paigaldamise eest ürituse korraldaja. Avalikul üritusel ja avalikus rannas peab olema piisavas koguses ja piisava mahuga jäätmemahuteid, et vältida nende ületäitumist. Tagatud peab olema vähemalt segaolmejäätmete ja pakendijäätmete kogumine.

Haapsalu linna kalmistutel kogutakse eraldi biolagunevaid aia- ja haljastujäätmeid ning segaolmejäätmeid.

Haridusasutustel ja alates 8 korteriga elamutel tiheasustusel on sätestatud eraldi kogumismahutite olemasolu paberi ja kartongi kogumiseks. Kõrvuti asetsevad kinnistud võivad omavahelisel kokkuleppel kasutada ühist kogumismahutit. Kui kinnistul, mis asub tiheasustusel, on vähemalt 8 ja enama korteriga elamu, peab kinnistul olema eraldi kogumismahuti pakendijäätmete kogumiseks.

Haapsalu linnas tegutsev taaskasutusorganisatsioon peab tagatisrahata pakendijäätmete kogumisel tagama, et kogumiskohtade tihedus vastaks järgmistele miinimumnõuetele:

- 1) kui tiheasustusega alal on asustustihedus rohkem kui 1000 elanikku ühel ruutkilomeetril – vähemalt üks kogumiskoht jäätmevaldajast 500 meetri raadiuses;
- 2) kui tiheasustusega alal on asustustihedus rohkem kui 500 elanikku ühel ruutkilomeetril – vähemalt üks kogumiskoht jäätmevaldajast 1000 meetri raadiuses;
- 3) kui asustustihedus on alla 500 elaniku ühel ruutkilomeetril – Haapsalu linna territooriumil paiknevates asulates, arvestusega üks kogumiskoht 500 elaniku kohta.

2.2.2 Lääne-Nigula vald

Lääne-Nigula vald on territooriumilt Lääne maakonna suurim omavalitsus. Kuna Lääne-Nigula vald oli enne 2017. aasta haldusreformi omaette haldusüksus, siis reformi järgselt liitusid Lääne-Nigula vallaga Martna, Kullamaa, Noarootsi ja Nõva vallad ning ühinenud vald hakkas kandma ühist nime Lääne-Nigula vald.

Äriregistri andmetel tegutses 2019. aastal Lääne-Nigula vallas 498 majanduslikult aktiivset ettevõtet, mis on ligikaudu 32% kogu maakonna majanduslikult aktiivsetest ettevõtetest (maakonnas kokku 1 552 ettevõtet).

Tegevusalade lõikes on Lääne-Nigula vallas ülekaalus põllumajanduse (124), kutse, teaduse (52), ehituse (49), hulgi- ja jaekaubanduse (45) valdkonnas tegelevad ettevõtted.

Lääne-Nigula valla jäätmehoolduseeskirjas seisab, et jäätmekäitleja peab jäätmete käitlemisel lähtuma jäätmehierarhiast, eelistades jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamist, ringlussevõttu ja muud taaskasutust (sh energiakasutust) jäätmete kõrvaldamisele. Olmejäätmetest võib prügilasse ladestada vaid jäätmeid, mille taaskasutamine materjalina, kütusena, energiaallikana või muul viisil ei ole võimalik. Liigiti kogutud jäätmed tuleb võimalusel ringlusse võtta.

Osmussaarel, kus puudub kehtiv korraldatud jäätmevedu, on jäätmevaldajad ja territooriumi haldajad kohustatud kas ise või volitatud esindaja vahendusel sõlmima jäätmekäitlusettevõttega jäätmekäitluslepingu või vedama neile kuuluvad või nende valduses oleval territooriumil tekkivad jäätmed jäätmekäitluskohta.

Segaolmejäätmete äraveo minimaalne sagedus on Lääne-Nigula valla tiheasustusel üks kord 4 nädala jooksul, hajaasustusel üks kord 12 nädala jooksul, maksimaalne sagedus tiheasustusel on üks kord nädalas ja hajaasustusel üks kord 4 nädala jooksul, olenemata kasutatava mahuti

suurusest. Mahuti ületäitumise ja/või haisu tekke korral peab jäätmete äravedu toimuma sagedamini või tuleb kasutusele võtta suurem või täiendav mahuti.

Tiheasustuselal asuvalt kinnistult, kus biojätmete kompostimine on tagatud, st kõiki biolagunevaid köögi- ja sööklajajäätmeid kompostitakse kinnises kompostis. Kui jäätmevaldaja on selles osas Lääne-Nigula Vallavalitsusele vastava taotluse esitanud ning vallavalitsus, olles asjaolusid kohapeal kontrollinud, on vastava loa väljastanud, või kinnistult, kust toimub graafikujärgne biojätmete äravedu vähemalt üks kord nelja nädala jooksul, võib jäätmevedaja olmejäätmeid regulaarselt ära vedada üks kord 12 nädala jooksul või vastavalt jäätmeseaduses kehtestatudle.

Keelatud on jäätmete käitlemine, ladestamine või ladustamine ja kõrvaldamine selleks mitte ettenähtud kohtadesse, välja arvatud aia- ja haljastujätmete kompostimine oma kinnistul vastavalt nõuetele.

Alates aastast 2019, kui kinnistul on vähemalt kümne ja enama korteriga elamu, peab kinnistul olema eraldi kogumismahuti pakendijätmete kogumiseks. Pakendimahutit või paberi ja kartongi mahutit peab tühjemad sagedusega, mis väldib selle ületäitumist, haisu teket ning ümbruskonna reostust, kuid mitte harvemini kui üks kord 12 nädala jooksul.

Ohtlikud jäätmed tuleb viia ohtlike jäätmete kogumiskohtadesse või anda üle vastavat õigust omavale jäätmekäitlejale. Ravimijäätmeid võib tagastada apteeki.

Lääne-Nigula valla avalikul üritusel vastutab jäätmekäitluse, sh jäätmemahutite paigaldamise eest ürituse korraldaja. Selleks peab avalikul üritusel, aga ka avalikus rannas olema piisavas koguses ja piisava mahuga jäätmemahuteid, et vältida nende ületäitumist, sh eraldi mahutid pakendijätmete kogumiseks.

Lääne-Nigula valla haldusterritoorium moodustab ühe jäätmeveopiirkonna. Korraldatud jäätmeveoga ei ole hõlmatud Osmussaar. Osmussaare jäätmeveo korraldavad püsielanikud ise. Biojäätmed komposteeritakse kohapeal, muud jäätmed tuuakse mandrile ja antakse vastavalt jäätmeliigile üle jäätmekäitlejale. Olmejäätmete üleandmiseks on kokkulepe Dirhami sadama omanikuga.

2.2.3 Vormsi vald

Vormsi valda haldusreform ei mõjutanud, sest ei ühinetud ühegi teise omavalitsusega. Vormsi on saareline omavalitsus ning see muudab jäätmekorralduse, võrreldes teiste maakonna omavalitsustega, keerulisemaks. Lisaks iseloomustab Vormsi saart rahvastiku hooajaline muutumine, eelkõige nädalavahetustel ja suvisel perioodil, kui saarele tulevad teise kodu või suvekodu elanikud, kelle igapäevane elukoht asub mõnes teises riigis või omavalitsuses.

Äriregistri andmetel tegutses 2019. aastal Vormsi vallas 61 majanduslikult aktiivset ettevõtet, mis on ligikaudu 4% kogu maakonna majanduslikult aktiivsetest ettevõtetest (kokku 1 552 ettevõtet).

Tegevusalade lõikes on Vormsi vallas ülekaalus kutse, teaduse (10), majutus ja toitlustuse (7), hulgi- ja jaekaubanduse (6) valdkonnas tegelevad ettevõtted.

Vormsil rakendatakse jäätmete liigiti kogumise süsteemi. Vormsi valla jäätmemajandus on organiseeritud külades asuvate prügimajade abil, kus asuvad konteinerid olmejäätmete, erinevate pakendite, paberi ja papi, taaskasutatavate jäätmeliikide, ohtlike jäätmete ning osades majades ka patareide jaoks. Külades asuvasse prügimajadesse toovad oma jäätmed ümberkaudsed elanikud ning külalised. Saare kõikides külades asuvaid prügimajasid on kokku 16 (igas külas vähemalt üks maja, mõnes rohkem) ja need on inimestele ööpäeva ringselt avatud. Majades asuvate konteinerite kohal paikneb selgitav kleebis, mis kujutab konteinerisse kuuluvat jäätmeliiki. Täis konteinereid veetakse Hullo asuvasse jäätmejaama, kust omakorda veetakse jäätmed mandrile, ladestamis- ja töötlemiskohtadesse.

Kui territooriumi haldaja veab ise oma jäätmeid, tuleb need üle anda Vormsi Vallavalitsuse poolt määratud jäätmekäitluskohta. Ehitusprahti saab ladustada Rumpo karjääri laupäeviti kell 10.00-14.00. Majapidamises tekkivad ohtlikud jäätmed, suuremõtmelised jäätmed ja vanametalli saab üle anda Hullo jäätmejaamas. Vormsi vallas ei ole prügilat. Vormsi vallas tekkinud taaskasutamiseks mittesobivad tavajäätmed kõrvaldatakse mandril. Paraku puuduvad täna Rumpo karjääril kui ka Hullo jäätmejaamal jäätmete käitlemiseks vajalikud load.

Vormsi valla ettevõtjad on jäätmete tekitajatena kohustatud:

- rakendama kõiki tehnoloogilisi ja muid võimalusi jäätmete tekke vältimiseks oma tegevuses või tekkinud jäätmete koguste ja ohtlikkuse vähendamiseks ning jäätmete taaskasutamiseks;
- korraldama oma jäätmete käitlemist, s.h taaskasutamist või üleandmist jäätmekäitlusettevõttele, ohtlike jäätmete puhul üle andma need ohtlike jäätmete käitluslitsentsi omavale ettevõttele v. a juhul kui nad ise omavad vastavat luba.
- pidama koguselist ja liigilist arvestust oma tegevusega seotud jäätmete tekkimise ja käitlemise kohta;
- koostama Vormsi Vallavalitsuse nõudel jäätmekavasid, mis käsitlevad nende tegevusega seotud jäätmekäitlust.

3. Jäätmete hetkeolukorra analüüs

3.1 Jäätmete hetkeolukorra kirjeldus Eestis

Riigi jäätmekava 2014–2020 täitmise aruandest selgub, et jäätmete ke on viimase viie aasta jooksul suurenenud (Keskkonnaministeerium, 2020). Samas on näha selle trendi pidurdumist ning 2017. ja 2018. aasta võrdluses isegi mõningat jäätmetekke langust. Peamiseks põhjuseks võib pidada põlevkivitööstuse tootmismahdade langust.

2015. aastal avaldas Euroopa Komisjon ringmajanduspaketi ja ringmajanduse tegevuskava, mille üheks oluliseks tegevuseks oli jäätmealaste direktiivide muutmine. Tegevuskava eesmärgiks oli soodustada üleminekut ringmajandusele, suurendada ülemaailmset konkurentsi, edendada jätkusuutlikku majanduskasvu ning luua uusi töökohti. Ringmajanduse edendamisel on väga oluline roll täita jäätmevaldkonnal, mis saab jäätmehierarhiat arvestava lähenemisega panustada.

2020. aastal avaldas Euroopa Komisjon uue ringmajanduse tegevuskava, mis keskendub kestlikule tootepoliitikale ja jäätmetekke vältimisele, aga ka jäätmekäitlusalaste süsteemide ühtlustamisele. Riigi jäätmekava 2014–20204 olulisteks eesmärkideks ongi seatud just jäätmetekke vältimine ja vähendamine ning ringlussevõtu edendamine. Olmejäätmete osakaal moodustab ca 3% kogu jäätmetekkest, kuid sellele osale on pööratud kõige rohkem tähelepanu. Euroopa Liidu jäätmevaldkonna direktiivid on seadnud olmejäätmete valdkonnas mitmeid eesmärke, millest kõigiga pole Eesti seni väga hästi toime tulnud (nt olmejäätmete ringlussevõtu tase).

3.2. Jäätmetekke hetkeolukorra ülevaade Läänemaal

3.2.1 Olmejäätmed

Jäätmeseaduse kohaselt on olmejäätmed kodumajapidamisjäätmed ning kaubanduses, teeninduses või mujal tekkinud ning oma koostise ja omaduse poolest samalaadsed jäätmed. Jäätmeseadus ütleb ka seda, et võimaldada olmejäätmete taaskasutamist võimalikult suures ulatuses, tuleb segaolmejäätmed enne prügilasse ladestamist sortida, sest liigiti kogumata olmejäätmete ladustamine prügilasse on keelatud.

Kohaliku omavalitsuse kohustus on korraldada oma haldusterritooriumil olmejäätmete, eelkõige prügi ehk segaolmejäätmete, nende sortimisjääkide ja olmejäätmete tekkekohas liigiti kogumisel tekkinud jäätmeliikide kogumise ja veo elanikelt, suvilaomanikelt ja väike-ettevõtelt. Kohaliku omavalitsuse üksus korraldab jäätmete sortimist, sealhulgas liigiti kogumist, et võimaldada nende taaskasutamist võimalikult suures ulatuses. Selleks on omavalitsus loonud võimalused jäätmete liigiti kogumiseks ja ära andmiseks, luues piisavalt avalikke jäätmekogumiskohtasid (tabel 11), sellekohane avalik info on tarbijale lihtsalt leitav veebilehelt www.kuhuvija.ee. Samuti on kohaliku omavalitsuse ülesanne informeerida oma territooriumil elavaid elanikke kehtivatest jäätmealasetest võimalustest ja nõuetest.

Eesti on võtnud eesmärgiks, et alates 2020. aastast tuleb ringlusesse võtta vähemalt 50% kodumajapidamistest pärinevatest paberi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmetest, muudest liigiti kogutud majapidamisest ja muudest allikatest pärinevatest jäätmetest (Keskkonnaministeerium, 2021). Igal aastal tekib Eesti kodumajapidamistes jäätmeid ligikaudu 400 000 tonni ehk 300 kilogrammi inimese kohta. Tulenevalt jäätmeseadusest on Eestis jäätmete liigiti kogumine kohustuslik – tähtis on seda teha nii kodus, tööl kui ka haridusasutustest (Keskkonnaministeerium, 2021).

Jäätmete (eelkõige olmejäätmete) teket mõjutab otseselt ka tarbijate käitumine, mis on omakorda seotud teadlikkuse, sissetulekute, ühiskonna sotsiaalstruktuuri ja jõukusega. Seega võrreldes seni rakendatud meetmetega (nt jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise edendamise) peavad jäätmetekke vältimisele suunatud meetmed hõlmama palju laiemat huvirühmade ringi.

Jäätmenimistu jaotisekoodide kohaselt tähistatakse olmejäätmeid koodiga 20. Olmejäätmete hulgast väljakorjatud ja liigiti kogutud jäätmed tähistatakse koodiga 20 01 .., aia- ja haljastusjäätmed koodiga 20 02 .. ja muud olmejäätmed koodiga 20 03 .. Kuna hajaasustuses toimub biolagunevate jäätmete ulatuslik kompostimine nende tekkekohas, siis riiklik jäätmestatistika ei anna otseseid vastuseid selle efektiivsusest.

3.2.2 Olmejäätmete olukord Eestis

Olmejäätmete riiklikku statistikat on kajastatud riikliku jäätmekava seiredokumendis, mis valmis 2020. aastal. Olmejäätmed (alamkood 20) moodustavad keskmiselt 3% kogu Eesti jäätmetekkest. Aastatel 2000–2018 tekkis ühe elaniku kohta keskmiselt 344 kg olmejäätmeid, näidates trendi üldist langust. Aastatel 2014–2018 olmejäätmete teke suurenes, kuid ei saavutanud aastate 2006–2008 taset, pea 400 kg inimese kohta. 2018. aastal tekkis EL-is keskmiselt olmejäätmeid 492 kg inimese kohta. SKP suhteline muutus olmejäätmete tekkega võrreldes näitab, et jäätmetekke kasv on olnud majanduskasvust väiksem, seega on eestimaalased olnud mõistlikud tarbijad. Samas ei ole perioodi 2015–2020 sihttaset siiski saavutatud (olmejäätmete tekke kasvuprotsent on üle ½ SKP kasvuprotsendist). Olmejäätmete vähenemine on mõneti ka näiline ja tingitud olmes tekkivate pakendijäätmete liigiti kogumise edenemisest. Alates 2010. aastast on olmejäätmete liigiti kogumine olnud stabiilne, keskmiselt 50 kg inimese kohta aastas ehk 17% tekkest.

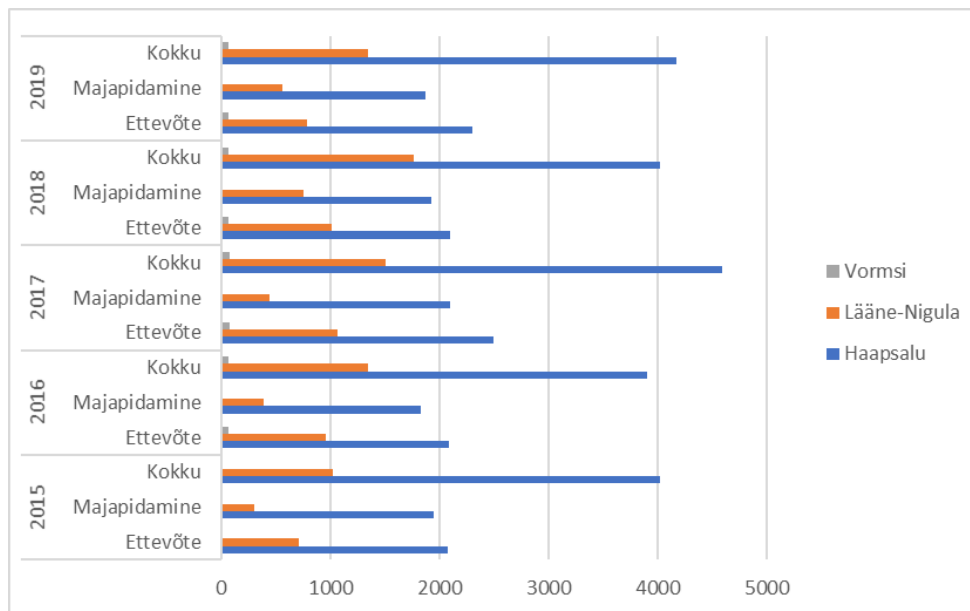
„Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuringus“ (SEI, 2020) tõdetakse, et võrreldes kahe eelmise üle eestilise segaolmejäätmete sortimisuuringu tulemustega on märgata mõningasi muutusi jäätmeliikide osakaaludes. Vähenenud on plasti ja biojäätmete osakaal segaolmejäätmetes. Samas uuringus (SEI, 2020) tõdetakse, et üle poole õnnestus 2018. aastal ringlusse võtta ka paberit ja kartongi, mis moodustas II arvutusmeetodi järgi koguseliselt 56% nende tekkekogusest. Paberi ja papi osakaal on suurenenud eelkõige pehmepaberi ning paberi- ja papp pakendi arvelt. Mõningast suurenemist näitab ka klaasijäätmete (valdav osa klaasijäätmetest moodustab klaaspakend) osakaal. Samuti on tekstiili- ja rõivajäätmete osakaal võrdluses eelmiste uuringutega vähehaaval suurenenud. SEI (2020) uuringu tulemused näitavad, et nii biolagunevate jäätmete kui ka pakendijäätmete osakaal on võrreldes eelmise sarnase uuringuga (2012) mõnevõrra suurenenud. Suures pildis võib siiski öelda, et segaolmejäätmete

liigiline koostis pole viimase kümne aasta jooksul oluliselt muutunud. See viitab sellele, et olmejäätmete kogumissüsteemis pole sellel perioodil suuremaid arenguid pigem toimunud.

Jäätmearuandluse andmeil on kõige efektiivsem metallijäätmete ringlussevõtt – 2018. aastal 64%, mille ära andmise eest saab tarbija tasu ning ilmselt on see olnud motiveeriv, et metallijäätmeid eraldi koguda.

3.2.3 Olmejäätmete olukord Läänemaa

Joonisel 2 on kajastatud Läänemaa olmejäätmete kogused ajavahemikul 2015-2019. Lääne maakonnas on olmejäätmete koguhulk aastate jooksul enam vähem samaks jäänud. Kõige vähem tekkis olmejäätmeid 2016. aastal (5 313,58 tonni) ning kõige rohkem 2017. aastal (6 181,033 tonni). Kõige enam tekib olmejäätmeid Haapsalu linnas, kuhu on koondunud suur hulk maakonna elanikest ning kõige vähem Vormsi vallas, kus elab väikseim osa maakonna elanikest. Olmejäätmete tekkimine on enam vähem võrdne nii maakonna kodumajapidamistes kui ettevõtetes.

Joonis 2. Olmejäätmete teke Lääne maakonnas aastatel 2015-2019, majapidamiste ja ettevõtete kaupa. Allikas: JATS, 2021.

Olmejäätmed jagunevad omakorda liigiti kogutud jäätmetest ja segajäätmetest ning aia- ja haljastusjäätmetest. Tabelis 2 on kajastatud olmejäätmete andmed liikide kaupa. Kõige enam tekib Läänemaal segajäätmeid ning kõige vähem aia- ja haljastusjäätmeid. Segajäätmete hulk on aja jooksul tasapisi vähenenud ning liigiti kogutud jäätmete hulk kasvanud, mis tähendab, et Läänemaa elanikud on hakanud teadlikumalt oma olmejäätmeid sorteerima. Kuna Haapsalu linnas on kõige rohkem elanikke, siis tekib seal ka kõige rohkem sega- ja liigiti kogutud jäätmeid. Samuti tekib Haapsalu linnas kõige rohkem aia- ja haljastusjäätmeid, kuna Haapsalu linna territooriumile jääb

maakonna suurim linnastu – Haapsalu, kus aia- ja haljastusjätmete kompostimine kinnistu piires on keeruline.

Tabel 2. Olmejäätmete teke liikide kaupa Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

		Sorteeritud olmejäätmed			Aia- ja haljastusjätmed			Sega olmejäätmed		
		Haapsalu	Lääne-Nigula	Vormsi	Haapsalu	Lääne-Nigula	Vormsi	Haapsalu	Lääne-Nigula	Vormsi
2015	Ettevõtte	274,571	28,001	0	261	23,43	0	1537,672	659,699	1,545
	Majapidamine	204,787	20,571	0	1,15	0	0	1743,162	286,748	0
	Kokku	479,358	48,572	0	262,15	23,43	0	3280,834	946,447	1,545
2016	Ettevõtte	117,735	23,421	4,109	228,28	0	0	1737,939	933,262	56,996
	Majapidamine	115,961	47,964	0	0,733	0	0	1708,714	338,466	0
	Kokku	233,696	71,385	4,109	229,013	0	0	3446,653	1271,728	56,996
2017	Ettevõtte	429,989	33,811	6,48	103	0	0	1967,288	1031,252	67,126
	Majapidamine	62,627	46,991	0	1,32	0	0	2035,615	390,134	5,4
	Kokku	492,616	80,802	6,48	104,32	0	0	4002,903	1421,386	72,526
2018	Ettevõtte	236,788	24,442	4,28	65	0	0	1796,673	984,777	63,052
	Majapidamine	57,593	35,622	0	4,68	0	0	1867,609	721,699	0
	Kokku	294,381	60,064	4,28	69,68	0	0	3664,282	1706,476	63,052
2019	Ettevõtte	185,881	11,436	2,75	55,4	0	0	2058,163	774,468	59,2
	Majapidamine	81,351	33,938	1,74	1,14	25	0	1788,752	498,698	0
	Kokku	267,232	45,374	4,49	56,54	25	0	3846,915	1273,166	59,2

Liigiti kogutud jäätmed jaotatakse koodi alusel 20 01 01 paber ja kartong, 20 01 02 klaas, 20 01 08 biolagunevad köögi- ja sööklajajätmed ning 20 01 11 tekstiilid.

Tabelis 3 on kajastatud liigiti kogutud jäätmete kogused liikide kaupa. Läänemaa liigiti kogutud jäätmete kogumahust kõige suurema osa moodustavad viie aasta lõikes paber ja kartong. Viimastel aastatel ei teki üldse või puuduvad andmed klaasi kogumise kohta. Läänemaa kohalikest omavalitsustest kõige enam sorteeritud olmejäätmeid tekib Haapsalu linnas ning kõige vähem Vormsi vallas. Aastatel 2015-2019 on liigiti kogutud olmejäätmete mahud pigem kahanenud, eriti paberi ja kartongi osas, seda eelkõige ajakirjade ja ajalehtede näol, mida loetakse pigem digitaalsena.

Tabel 3. Liigiti kogutud olmejäätmete teke liikide kaupa Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

		Paber ja kartong			Klaas			Biolagunevad köögi- ja sööklajajätmed			Tekstiilid		
		Haapsalu	Lääne-Nigula	Vormsi	Haapsalu	Lääne-Nigula	Vormsi	Haapsalu	Lääne-Nigula	Vormsi	Haapsalu	Lääne-Nigula	Vormsi
2015	Ettevõtte	145,976	26,981	0	4,35	0	0	19,311	0	0	0	0	0
	Majapidamine	159,06	3,262	0	5,33	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kokku	305,036	30,243	0	9,68	0	0	19,311	0	0	0	0	0
2016	Ettevõtte	36,004	21,477	0,9	7,42	0	0	3,409	0	0	2,96	0	0
	Majapidamine	84,59	34,227	0	2,31	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kokku	120,594	55,704	0,9	9,73	0	0	3,409	0	0	2,96	0	0
2017	Ettevõtte	383,961	32,313	1,65	0	0	0	0	0	0	1,52	0	0
	Majapidamine	30,427	1,088	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kokku	414,388	33,401	1,65	0	0	0	0	0	0	1,52	0	0
2018	Ettevõtte	216,997	23,835	1,97	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Majapidamine	31,259	5,709	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kokku	248,256	29,544	1,97	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2019	Ettevõtte	154,325	8,068	2,75	0	0	0	10,65	3,162	0	3,8	0	0
	Majapidamine	38,634	0,63	0	0	0	0	0	0,337	0	0	0	0
	Kokku	192,959	8,698	2,75	0	0	0	10,65	3,499	0	3,8	0	0

3.2.4 Võimalikud meetmed olmejäätmete mahtude vähendamiseks

Riiklikult on välja töötatud mitmed toetusmeetmed kohalikele omavalitsustele liigiti kogumise infrastruktuuri arendamiseks ja jäätmetekke vältimiseks, samuti on tegeletud teadlikkuse suurendamise ja käitumisharjumuste muutmisega (nt iga-aastane jäätmetekke vältimise nädal, KOV-ide visiidid probleemide kaardistamiseks, väljatöötatud liigiti kogumise konteineritele ühtsed pildi- ja värvilahendused jms).

Jäätmetekke vältimise programmi kohaselt on olmejäätmete tekke vähendamise eesmärk stabiliseerida aastaks 2022 olmejäätmetekke, sõltumata seejuures prognoositud majanduskasvust. Seejuures peab olmejäätmete tekke kasvuprotsent jääma kuni aastani 2022 alla poole sisemajanduse koguprodukti (SKP) kasvuprotsendist. Seniste andmete põhjal võib üsna kindlalt väita, et kõnealune sihtmäär jääb saavutamata. Osaliselt võime põhjusi otsida üldisest majandusarengust. Samas, võttes arvesse viimaste aastate maailma ja eriti EL-i ambitsioonikaid eesmärke (ringmajanduspõhine ja kliimanutraalne ühiskond), on meil ühes inimeste teadlikkuse suurenemisega lootust tulemuste paranemisele. Olulisem, mida tarbimise vähendamiseks teha, on jätkata järjepidevalt sõnumite edastamist sihtrühmadele (Riigi jäätmekava, 2014).

Olmejäätmete teket mõjutab kõige enam majandusolukord ja tarbimise tase. Olmejäätmete tekke vältimise edendamisel on peamine roll täita elanikkonnal, kelle teadlikkusest ja tarbimisharjumustest sõltub suuresti nii pakendijäätmete, toidujäätmete kui ka muude olmejäätmete tekkekoguse vähendamine (Riigi jäätmekava, 2014).

Olmes tekkivate jäätmete vältimisele aitab kaasa ka see, kuivõrd mugavaks on elanikele tehtud võimalus anda asjad ära n.ö teisele ringile (second hand). Korduskasutuskeskuste ja muude jäätmetekke vältimise algatuste (nt toidupankade, kasutatud rõivaste keskuste, elektroonika pisiparanduse jms) ühtlane jaotus üle Eesti annab hea võimaluse vähendada olmejäätmetes selliste jäätmete hulka, mis seni jõudsid ladestamiseks prügimäele või energiakasutusse (Riigi jäätmekava 2014).

3.3 Biolagunevad jätmed

Biolagunevad jätmed on anaeroobselt või aeroobselt lagunevad jätmed, nagu toidujätmed, paber ja papp. **Biolagunevad jätmed liigitatakse:**

1. aia- ja haljastusjätmed;
2. kodumajapidamises, jaemüügikohas ja toitlustusasutuses tekkinud toidu- ja köögijätmed;
3. toiduainetööstuses tekkinud jätmed.

Prügilasse ladestavate olmejätmete hulgas ei tohi biolagunevaid jätmeid alates 2020. aasta 16. juulist olle üle 20 massiprotsendi. Vastavalt riigi jäätmekavale 2014-2020 tuleb jätmed võtta ringlusesse ja neid muul viisil taaskasutada maksimaalsel tasemel: **biolagunevate jätmete ringlussevõtu osakaal olmejätmete kogumassist – 13%, biolagunevate jätmete osakaal ladestatavates olmejätmete kogumassis – 20%.**

3.3.1 Biolagunevate jätmete olukord Eestis

Toidujätmete ja toidukaoga seotud keskkonna-, majanduslikud ja sotsiaalsed mõjud on üha suurema tähelepanu all nii globaalselt Euroopa Liidu tasandil kui ka Eestis. ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni hinnangul läheb igal aastal maailmas üks kolmandik ning Euroopa Liidus (EL) hinnanguliselt ligikaudu 100 miljonit tonni kogu inimestele tarvitamiseks toodetud toidust raisku. Toiduraiskamisega kaasnevad kasvuhoonegaaside heide, tarbetu vee ja põllumajandusmaa kasutamine ning bioloogilise mitmekesisuse vähenemine. Vältides ja vähendades toiduraiskamist on võimalik vähendada toodetava toidu, kasutatava energia, vee, väetiste ja põllumajandusmaa hulka. Kaasneb kokkuvõttes mitte ainult nimetatud ressursidelt, aga ka toidu ja jätmete transpordilt ning jäätmekäitluselt (SEI, 2021).

2015. aasta septembris lepiti globaalselt kokku kestliku arengu eesmärgid järgmiseks 15. aastaks ehk kuni 2030. ÜRO liikmesriikidelt, ka Eestilt, oodatakse poliitika kujundamisel nendest eesmärkidest lähtumist. Kestliku arengu eesmärk 12.3 käsitleb toiduraiskamist: „Vähendada 2030. aastaks jaekaubanduse ja tarbijate tekitatud toidujätmeid poole võrra elaniku kohta. Vähendada toidu kadu tootmis- ja tarneahelas, kaasa arvatud saagikoristusjärgsed kaod. Kuigi statistika näitab, et Eesti tarbijad ja ka toidutarneahela ettevõtted tekitavad suhteliselt vähem toidujätmeid, on ka Eestil roll globaalses toiduraiskamises ja vajalik võtta meetmeid toidujätmete tekke vähendamiseks (SEI, 2021).

„Toidujätmete teke Eesti kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtetes“ (SEI, 2015) uuringus selgub, et toidujätmeid tekib toidutarneahela igal etapil alates esmatootmisest (põllumajandusest) kuni tarbimiseni. Arenenud riikides tekib toidujätmeid koguseliselt kõige enam toidu lõpptarbimise etapil kodumajapidamistes ja toitlustusasutustes. Seniste uuringute andmetel tekib kõige suurem osa Eesti toidujätmetest (üle 70% kogu tekkivast toidujätmete kogusest) kodumajapidamistes, kus aastas tekib ühe elaniku kohta 54 kg toidujätmeid ja 20 kg toidukadu. Kodumajapidamistele järgnevad toidujätmete tekkes toitlustusasutused ja -ettevõtted ning kaubandusettevõtted. Siiski tuleb arvestada, et nii kaubandusettevõtetes kui toidutööstuses tekib ka loomseid kõrvalsaaduseid, mis ei ole üldjuhul käsitletavad kui jätmed ja seetõttu jäätmearestuses ei kajastu.

Biolagunevate jätmete ringlussevõtu tase on püsinud 2011. aasta baastaseme lähedal ning jääb endiselt sihttasemest kaugel. Üheks põhjuseks võib pidada asjaolu, et olmejätmete statistikas ei kajastu eramajapidamistes kompostimisse suunatud biolagunevad jätmed. Samuti on jätkuvalt

arvukalt kohalikke omavalitsusi, kus biojätmed ei ole hõlmatud korraldatud jäätmeveoga ning biojätmete liigiti kogumise tase on veel ebapiisav (Keskkonnaagentuur, 2020).

Uuringus „Toidujätmete teke Eesti kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtetes“ (SEI, 2015) selgus, et peamine probleem, mis kaubandusettevõtetes esineb, on piiratud tööjõuressurs, mille tõttu kaubandusettevõtted liigiti kogutud toidujätmete pakendit ei eralda. Nii tekitab liigiti kogutud toidujätmete edasine lõppkäitlemine (nt kompostimine) jäätmekäitlusettevõtetele suuri raskusi. Kuna biojätmete käitlemisega tegelevates käitistes toiduainete pakendite eraldamiseks sobiv tehnoloogia puudub, siis pole harvad ka olukorrad, kus käitisesse toodud liigiti kogutud toidujätmed tuleb suunata edasi ladestamisele. Toidujätmete tekkele aitab kõige vahetumalt kaasa tänapäevase kaubanduse olemus, mis teeb kaubandusettevõtetel toidukauba müügi prognoosimise ja planeerimise väga raskeks. Tihe konkurents eeldab, et kauplustes on kogu lahtiolekuaja jooksul olemas lai valik erinevaid toidukaupu. Toiduainete müügitõrjaldamisele aitavad kaudsel kaasa ka kaupade välimusele esitatavad kvaliteedinõuded, mis on kehtestatud Euroopa Liidu ühtsete õigusaktidega ja kaubandusettevõtete sise-eeskirjadega. Probleemiks on kaubandusettevõtetes ka töötajate teadlikkuse ja toidukäitlemise oskuste puudulikkus, mis kaudsel mõjutab toidujätmete tekkekoguseid.

Kui kaubandusettevõtete tegevus ning toidujätmete teke ja selle põhjused on üldisemal tasemel sarnased, siis toiduainetööstusettevõtete tootmisprotsessid ja ka toidujätmete tekkepõhjused erinevad nii sektorite kui ka ettevõtete lõikes suuresti. Toiduainetööstusettevõtetes tekib toidujätmeid ja tootmisprotsessi kõrvalsaadusi suurtes kogustes tootmise iseärasuste tõttu (nt puhastusjäätmed, rapsikook, vadak, liha töötlemisel tekkivad loomsed kõrvalsaadused). Suur osa tootmisprotsessis tekkinud kõrvalsaadusi pole inimtoiduks võimalik kasutada. Olulisteks toidujätmete tekke põhjusteks on ka tehnoloogilised probleemid, sh vead tootmise planeerimises ja korralduses, ning töötajate vähenenud pädevus (SEI, 2015).

„Toidujätmete teke Eesti kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtetes“ (SEI, 2015) uuringu tulemused näitasid, et valdav osa kaubandus- ja toiduainetööstusettevõteteid on rakendanud meetmeid toidujätmete tekkekoguse vähendamiseks ja vähendamiseks. Peamine motivaator on siin majanduslik kokkuvõte.

Kui paljud Eesti kaubandusettevõtted täna juba teevad koostööd Toidupangaga, siis toiduainetööstusettevõtted kasutavad vähe toiduainete annetamise võimalust. Toiduainete annetamist takistavad nii kaubandus- kui ka tootmisettevõtete puhul eelkõige annetatavate toiduainete transpordi ning tööjõu ja sobivate hoiuruumide puudumine. Lisaks on toiduainete annetamisest loobumise üheks põhjuseks õigusaktide nõuete (maksuseadused ning toiduohutuse ja -hügieeni nõuded) ebaselgused.

3.3.2 Biolagunevate jäätmete olukord Läänemaal

Läänemaa omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjad kohustavad biojätmeid tekkekohal liigiti koguma. Biolagunevaid köögi- ja sööklajajätmeid koguti JATS-i andmetel eraldi kuni 2019. aastani vaid Haapsalu linnas (tabel 3).

Lääne-Nigula vallas asuva tiheasustusala kinnistult, kus biojätmete kompostimine on tagatud, st kõiki biolagunevaid köögi- ja sööklajajäätmeid kompostitakse kinnises kompostis ning jäätmevaldaja on vallavalitsusele vastava taotluse esitanud toimub graafikujärgne biojätmete äravedu vähemalt üks kord 4 nädala jooksul. **Lääne-Nigula vallas peab köögi- ja sööklajajäätmete kogumiseks olema eraldi konteiner ja biojätmed tuleb üle anda jäätmevedajale:**

- elamumaa sihtotstarbelisel kinnistul, millel on vähemalt 10 korterit;
- lepingu alusel ühismahutit kasutavate kinnistute puhul rakendub nimetatud kohustus, kui biojätmete ühismahutit kasutavatel kinnistutel on kokku 10 või enam korterit;
- kinnistul, mis ei ole elamumaa sihtotstarbega, kus biojätmeid tekib nädalas enam kui 25 kg, v.a juhul, kui jäätmevaldaja kasutab toidujääkide purustamiseseadet ja saadav suspensioon juhitakse ühiskanalisatsiooni;
- sagedusega, mis väldib mahuti ületäitumist, haisu ja kahjurite teket ning ümbruskonna reostust.

Lääne-Nigula vallas korraldatud jäätmeveol kasutatavate biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete kogumismahutite maksimaalne suurus jäätmetekkekohtadel on 240 liitrit, mida peab tühjendama vähemalt üks kord 14 päeva jooksul. Köögi- ja sööklajajäätmeid tuleb paigutada biojätmete konteinerisse lahtiselt, pakitult paberist kotti või täielikult biolagunevasse kotti. Biojätmete konteiner võib olla vooderdatud biolaguneva kotiga.

Haapsalu linna tiheasustusosalal asuvalt kinnistult, kus biojätmete kompostimine on tagatud, st kõiki biolagunevaid köögi- ja sööklajajäätmeid kompostitakse kinnises kompostis või kinnistult, kus toimub graafikujärgne biojätmete äravedu vähemalt üks kord 14 päeva jooksul, võib jäätmevedaja olmejätmeid regulaarselt ära vedada üks kord 12 nädala jooksul. Köögi- ja sööklajajäätmeid võib kohapeal kompostida ainult kinnises kahjurite ja lindude eest kaitstud kompostis.

Haapsalu linnas peab olema biojätmete kogumiseks eraldi konteiner ja tuleb üle anda jäätmevedajale:

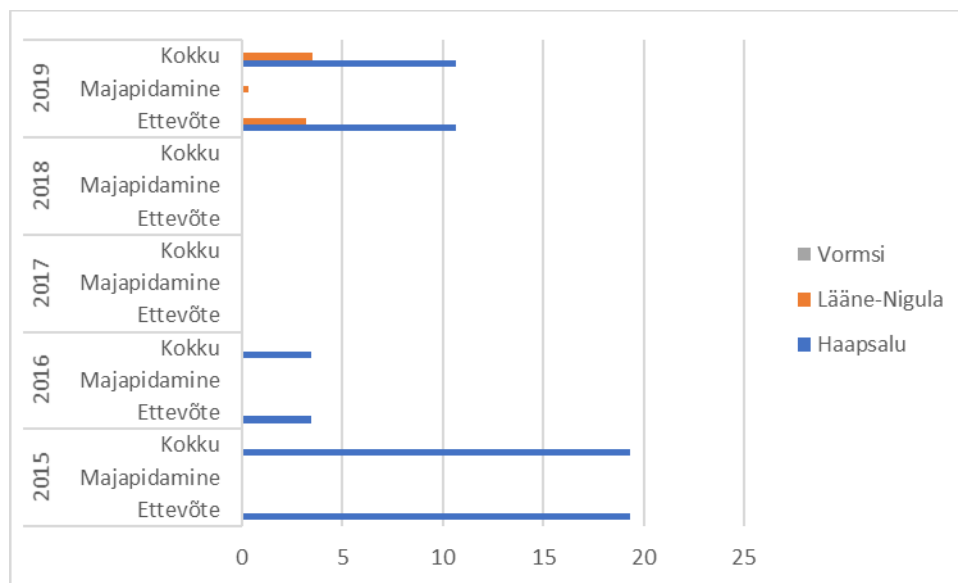
- elamumaa sihtotstarbelisel kinnistul, millel on vähemalt 5 korterit (v.a hajaasustusosalal);
- lepingu alusel ühismahutit kasutatavate kinnistute puhul rakendub nimetatud kohustus, kui biojätmete ühismahutit kasutatavatel kinnistutel on kokku 5 või enam korterit (va hajaasustusosalal);
- kinnistud, kus pakutakse toitlustusteenust (sh restoranid, kohvikud, lasteaiad, koolid, haiglad, hoolekandeesutused jmt);
- enam kui 50 ruutmeetri suuruse müügipinnaga kauplused, kus müüakse toidukaupu;
- 5 ja enama korteriga kinnistud (va hajaasustusosalal), kus on tagatud määrusepärane biojätmete komposteerimine, on vabastatud biojätmete korraldatud veo kohustusest, kui on olemas sellekohane kooskõlastus Haapsalu linnavalitsuse poolt.

Haapsalu linnas on korraldatud jäätmeveol kasutatavate biolagunevate jäätmete kogumismahutite maksimaalne suurus jäätmetekkekohtadel kuni 240 liitrit, mida peab tühjendama vähemalt üks kord 14 päeva jooksul.

Vormsi vallas väikeelamutes tekkivad biolagunevad jäätmed tuleb kompostida kohapeal oma kinnistu piirides. Mujal on biolagunevate jäätmete kompostimine lubatud Vormsi Vallavalitsuse loal. Kui kompostitavate jäätmete hulk ületab 5 tonni aastas, tuleb antud tegevuseks taotlede Keskkonnaametilt vastav jäätmeluba.

Tabelis 2 on näha, et Läänemaa olmejäätmete mahust kõige suurema osa moodustavad sega olmejäätmed ning väikseima osa aia- ja haljastusjäätmed, mis 2019. aastal moodustasid kogu olmejäätmetest 1,5%.

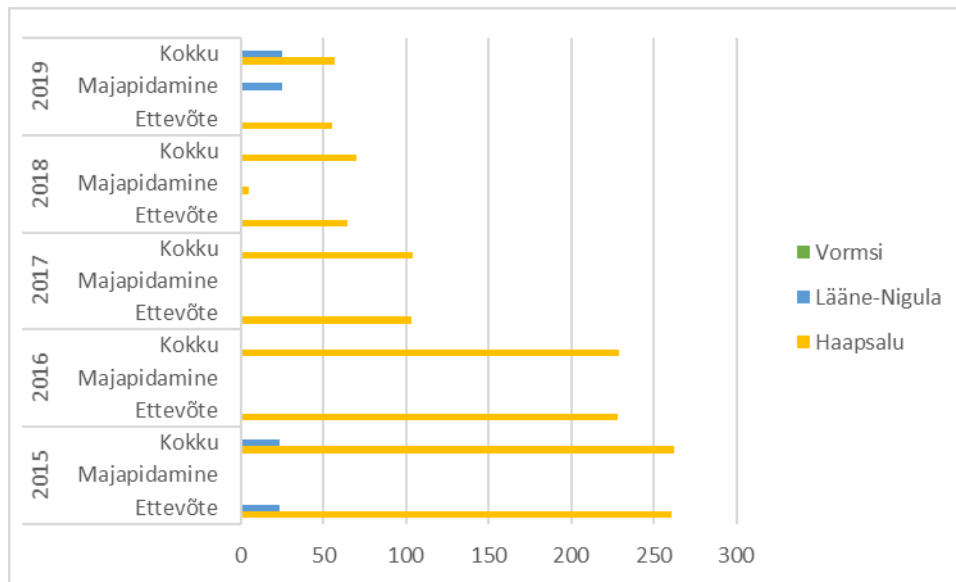
Biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed moodustavad maakonna sorteeritud olmejäätmetest 6,4%. Maakonnas puuduvad biojäätmete osas andmed 2017. ja 2018. aasta kohta. 2019. aasta andmed näitavad, et kõige enam tekib biolagunevaid köögi- ja sööklajäätmeid Haapsalu linna ettevõtetes. Haapsalus asub suur osa maakonna söögikohtadest ning suuremad kaubandusketid. Kodumajapidamiste osas on 2019. aastal andmed olemas ainult Lääne-Nigula valla osas, kuid biojäätmete osakaal nii kodumajapidamistes kui ka ettevõtetes jääb siiski alla Haapsalu linnas tekkivatele mahtudele.

Joonis 3. Biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete teke Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

Kuna Läänemaa on suure osas hajaasutuste piirkond, siis on aia- ja haljastusjäätmete tekkimise kohad peamiselt tiheasumites (nt Haapsalu linnas). Haapsalu linna ja ka Lääne-Nigula valla kalmistutel on kohustus eraldi koguda biolagunevaid aia- ja haljastusjäätmeid ning segaolmejäätmeid. Vormsi valla haljasaladel tekkivad aia- ja pargijäätmed (taimed, rohi, lehed, oksad jne) tuleb kompostida selleks rajataval kompostimisväljakutel või selleks ettenähtud jäätmekäitlusettevõtetes.

Joonisel 4 on näha Läänemaa aia- ja haljastusjätmete tekkekogused. Kõige enam aia- ja haljastusjätmeid tekib Haapsalu linnas, vähesel määral ka Lääne-Nigula vallas. Aastatel 2015-2019 on aia- ja haljastusjätmete hulk maakonnas märgatavalt vähenenud.

Joonis 4. Aia- ja haljastusjätmete tekkimine Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

Haja- ja tiheasustuses asuvates ühepereelamute kinnistutel toimub biojätmete kompostimine enamasti kohapeal. Kompostitavate jäätmekoguste kohta info maakonnas puudub.

Aia- ja haljastusjätmeid on võimalik tasu eest üle anda Läänemaa jäätmejaamas Kiltsis. Haapsalu linna parkides ja haljasaladel tekkinud jäätmeid kogutakse eraldi ja kompostitakse Metsakalmistu ääres asuval kompostimisplatsil või jäetakse parkidesse looduslikuks kompostiks.

Vormsil kompostitakse biolagunevate kalmistu-, aia- ja pargijätmeid ehitus- ja lammutusjätmete matmispaigas, kuhu lisaks vallale kuuluvatelt maadelt toodud jäätmetele võivad oma vastavad jäätmed ära anda ka eraisikud. Vormsil tagavad toitlustamisega tegelevad ettevõtted toidujätmete komposteerimise oma kinnistul.

Kuigi kõikidel Läänemaa omavalitsustel ja omavalitsuste elanikel on võimalik viia oma aia ja haljastusjätmed Läänemaa jäätmejaama, siis otstarbekam ja mugavam on käidelda antud jäätmeid tekkekohale ligemal. Seega on vajalik kompostimisväljakute võrgustikku tihendada.

3.3.3 Võimalikud meetmed biolagunevate jäätmete tekkele

Riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruandes seisab, et Jätmete raamdirektiivi muudatustega tuleb jäätmetekkel edaspidi pöörata suuremat tähelepanu muuhulgas toidujätmete tekke vältimisele ja vähendamisele. Kava eesmärk on vähendada toidujätmete teket kogu toidutarneahelas ehk esmatootmises, toidu töötlemisel ja valmistamisel, toidu jae- ja hulгимүүgi ja muul viisil tarnimise käigus, samuti toitlustamisel ning kodumajapidamistes. See tagab kokkuhoiu

loodusressurssidelt, majanduslikelt ressurssidelt ja sotsiaalsüsteemi koormamiselt. Seeläbi aitab Eesti saavutada ka kestliku arengu eesmärki 12.3, mille kohaselt tuleb 2030. aastaks vähendada kogu maailmas jaekaubanduses ja tarbimises ühe elaniku kohta tekkivaid toidujäätmeid 50% ning vähendada tootmis- ja tarneahelas tekkivat toidukadu. Jäätmetekke vältimine hõlmab kõiki majandussektoreid, materjalivoogusid ning tarbitud toodete nn olerusringi. Jäätmetekke vältimine on võimalik üksnes siis, kui toote olerusringi kõikides etappides suudetakse mõjutada praktilisi otsuseid: seda, kuidas toode kujundatakse, valmistatakse, tarbijale kättesaadavaks tehakse ja tarbitakse.

Riiklikul tasandil võib välja tuua järgmised tegevussuunad, mis aitaksid panustada toidujäätmete ja toidukao vältimisse ja vähendamisse:

- Toetada toidujäätmete ja toidukao vältimisele suunatud algatusi, organisatsioone ja projekte.
- Toidupanga toetamise vajadus, kuna Toidupanga võrgustikule antav lisaressurss aitaks märkimisväärses koguses vältida kaubanduses ja toiduainetööstuses tekkivaid toidujäätmeid.

Kõrgekvaliteetse ringlussevõtu edendamiseks tuleks vähendada plastide sisaldust ringlussevõetud bio-jäätmetes ja parendada nõustamist kohalikul tasemel. Lisaks tuleks arendada tehnoloogiaid, mis aitavad vähendada pakendatud toidukaupade jõudmist jäätmetena ka bio-gaasi tootmisesse ja sealt osaliselt plastijäätmeid ka kääritusjäägina keskkonda. Tuleks tõsta toiduahela kõikide osapoolte (sh eriti elanikkonna) teadlikkust toidujäätmete ja toidukao tekkepõhjuste ning vältimise ja vähendamise võimaluste osas. Selleks on vaja korraldada erinevatele osapooltele suunatud meedia- ja teabetegevusi, kampaaniaid ja koolitusi ning koostada vajalikud teabe- ja juhendmaterjalid.

Kaasates suuremate jaemüügikettide ja toiduainetootjate esindajad, algatada üleriigiline kokkulepe ja tegevusprogramm toidujäätmete ning toidukao vältimiseks, vähendamiseks. Koguda, levitada ja tunnustada häid näiteid/algatusi, mis on suunatud toidujäätmete vältimisele ja vähendamisele.

Biologunevate jäätmete eraldi käitlemine on lähituleviku üks olulisem osa, vältides seega muude jäätmeliikide segunemist biologunevate jäätmetega. Tiheasustuses tuleb leida koostöös jäätmevedajatega parim lahendus toidujäätmete eraldi käitlemiseks. Toidujäätmete eraldi kogumine on lähiaastatel majanduslikult mittetasuv. Muu haljastusjäätmete kogumine on oluliselt lihtsamini teostatav ning mõistlik on kompostida tekkekohale võimalikult lähedal. Soovitavalt parimad lõppkäitluskohad on kohaliku omavalitsusele kuuluvad veetöötlusettevõtted ja jäätmejaamad. Hajaasutuses saab kasutada teadlikkuse tõstmise kampaaniaid toidujäätmete kompostimise osakaalu suurendamiseks.

Biojäätmete liigiti kogumise edendamiseks tuleb omavalitsustes:

- Rajada kompostimisväljakud;
- Kaaluda korteriühistutele kompostrite või biologunevate jäätmete mahutite paigaldamise korrusmajade juurde kohustuslikuks tegemist (juhul kui biojäätmete edasine käitlemine on korraldatud) olemasoleva 5 asemel alates 4 korteriga kortermajade puhul;

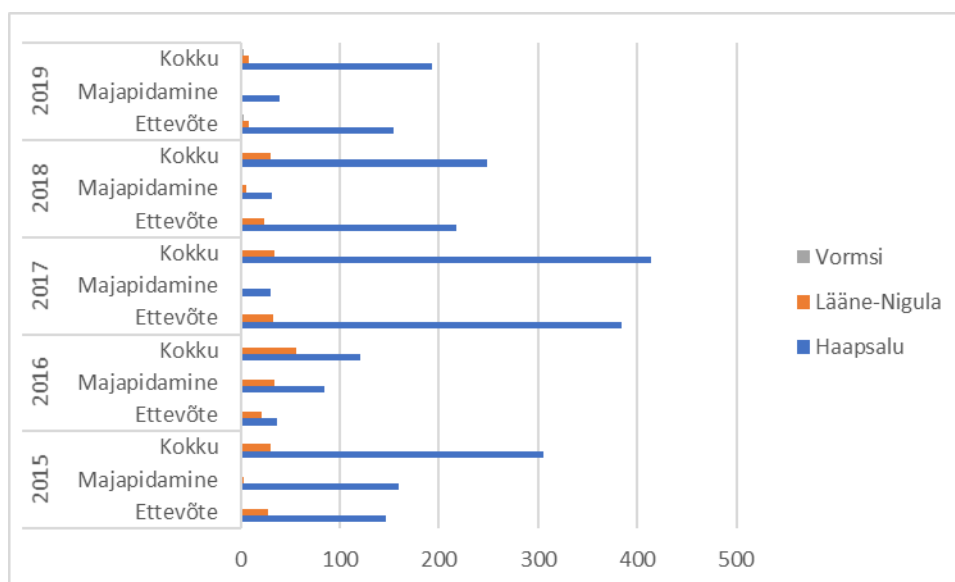
- Propageerida kompostimist oma kinnistu territooriumil;
- Koolitada inimesi jäätmeid kompostima;
- Tõsta inimeste teadlikkust jäätmete liigiti kogumisest;
- Kaaluda biojätmete liitmist korraldatud jäätmeveoga kohtades, kus see täna pole kohustuslik, kuid omaks perspektiivi (nt 4 korteriga kortermajad hajaasustatud piirkondades). Liigiti kogutud biojätmete vedu tuleks seada elanikule odavamaks segaolmejäätmete veost, motiveerides nii inimesi jäätmeid kohapeal sorteerima;
- Vajadusel vedada biojätmeid tekkekohast tihedamini kui ette nähtud, vältimaks suvel ebameeldiva haisu tekkimist.
- Parandada järelevalvet jäätmehoolduse üle.

3.3.4 Paber ja kartong

Haapsalu linnas ja Lääne-Nigula vallas on paber ja papp liidetud korraldatud jäätmeveoga. Haapsalu linnas on paberi ja kartongi kogumise kohustus haridusasutustel ja alates 8 korteriga elamutel. Kõigis Läänemaa omavalitsustes toimub paberi ja papi kogumine taaskasutusorganisatsioonide konteinerite võrgustikuga. Lisaks saab paberi ja kartongi jäätmeid tasuta ära anda Läänemaa jäätmejaama.

Neis omavalitsustes, kus paber ja papp ei ole korraldatud jäätmeveoga liidetud, on võimalik paberi ja papi konteiner tellida samuti jäätmeveo ettevõttelt ning seda teenust ka kasutatakse. Paberit ja pappi võib panna ka jäätmeveo ettevõtte poolt varustatud pakendikotti, mille veoteenust saavad kasutada Haapsalu linna, Herjeva küla, Kiltsi küla, Paralepa aleviku, Uuemõisa aleviku, Uuemõisa küla ja Valgevälja küla eramajade omanikud.

Kõige enam tekib paberi- ja kartongi jäätmeid ettevõtetes, majapidamistes mitu korda vähem (joonis 5). Omavalitsuste lõikes tekib enim paberi ja kartongi jäätmeid Haapsalu linnas. Võib eeldada, et realselt tekkivate paberjätmete hulgad on suuremad, seda nii põletatava kui eraldi kogutava vanapaberi arvelt.

Joonis 5. Paberi ja kartongi teke Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

Läänemaal on papp- ja paberipakendi kogumiseks paigaldatud 27 konteinerit (10 Lääne-Nigula vallas ja 17 Haapsalu linnas. Vormsil on konteinerid 16 prügimajas.

3.3.5 Võimalikud meetmed paberi ja kartongi jäätmete tekke vähendamiseks

Paberi ja papi konteinerite võrgustik ei ole piisav parima tulemuse saavutamiseks ning paberi ja kartongi liigiti kogumise edendamiseks tuleb omavalitsustes:

- Tihendada paberi ja papi konteinerite võrgustikku;
- Tõsta inimeste teadlikkust jäätmete liigiti kogumisest;
- Tutvustada eraisikutele ning ettevõtetele paberi ja papi liitmise võimalusi korraldatud jäätmeveoga, kus liigiti kogutud paber ja papi vedu oleks oluliselt odavam segaolmejäätmete veost, motiveerides nii inimesi jäätmeid kohapeal sorteerima
- Parandada järelevalvet jäätmehoolduse üle.

3.4 Pakendijäätmed

Pakend on mis tahes materjalist valmistatud toode, mida kasutatakse kauba mahutamiseks, kaitsmiseks, käsitlemiseks, kättetoimetamiseks või esitlemiseks selle kauba olelusringi vältel: toormest kuni väliskaubani ning tootja käest tarbija kätte jõudmiseni. Pakendiks loetakse ka samal eesmärgil kasutatavaid ühekorrapakendeid (Pakendiseadus § 2 lg 1).

Pakendite liigid vastavalt pakendiseadusele § 3 lg 1:

- Müügiapakend ehk esmane pakend – lõppkasutajale või -tarbijale müügikohas üleandmiseks määratud müügiühiku osa.
- Rühmapakend ehk teisene pakend – mõeldud teatud hulga müügiühikute rühmitamiseks müügikohas, sõltumata sellest, kas rühmapakend müüakse koos kaubaga lõppkasutajale või tarbijale või kasutatakse seda vaid kauba käsitlemise lihtsustamiseks, kauba kaitsmiseks või esitlemiseks, kusjuures rühmapakendit on võimalik eemaldada toote omadusi muutmata.
- Veopakend ehk kolmandane pakend – mõeldud teatud arvu müügiühikute või rühmapakendis kaupade käsitlemiseks ja veoks, et vältida veol kauba füüsilisi kahjustusi, siia ei kuulu maantee-, raudtee-, mere- ja õhuveokonteinerid.

Lisaks saab pakendeid liigitada taaskasutuskordade järgi. Korduspakend on kavandatud ja valmistatud oma olelusringi jooksul mitme veo- või kasutuskorra jaoks ning mida täidetakse või kasutatakse uuesti samal eesmärgil, milleks ta valmistati. Ühekorrapakendid on mõeldud üksnes ühekordseks kasutamiseks.

Pakendimaterjali liigid on järgmised: klaas, plast, värviline ja mustmetall, paber ja kartong, puit, komposiitmaterjal, plastkandekott ja muu materjal. Pakendijäätmed on mis tahes pakend või

pakendimaterjal, mis muutub pärast pakendi kasutamist jäätmeteks. Pakendijäätmeteks ei loeta pakendi ja pakendimaterjali tootmisel tekkinud jääke.

Alates 2004. aastast rakendatakse Eestis pakendiettevõtja poolt turule lastud pakendi ja pakenditest tekkinud jäätmete käitlemisel laiendatud tootjavastutuse põhimõtet. See tähendab, et pakendiettevõtjad on kohustatud tagama turule lastud pakendatud kauba pakendi ja pakenditest tekkinud jäätmete käitlemise ning kandma selle kulud. Pakendiettevõtja võib valida ise, kas ta täidab kohustused individuaalselt või annab need kirjaliku lepinguga üle taaskasutusorganisatsioonile. Taaskasutusorganisatsiooni ülesanne on korraldada talle üle andnud pakendiettevõtjate pakendi ja pakendijäätmete üleriigilist kogumist ja taaskasutamist ning arendada edasi taaskasutussüsteemi, eesmärgiga tagada pakendijäätmete taaskasutamine vähemalt PakS §-s 36 sätestatud taaskasutuse sihtarvude ulatuses.

Kogu Eestis tegutseb tootjavastutusel põhinev pakendikogumissüsteem. Kogumisega tegelevad MTÜ Eesti Pakendiringlus, MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon ja OÜ Tootjavastutusorganisatsioon. Pandiga koormatud joogipakendi kogumise ja taaskasutamisega tegeleb MTÜ Eesti Pandipakend. Reeglina on kogumispunktis eraldi konteiner paberile ja papile ning segapakendile, mõnes kohas ka eraldi klaaspakendile. Kui viimast ei saa eraldi ära anda, võib klaaspakendi panna segapakendikonteinerisse. Pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteem toimib nn taarapunktides segapakendi konteinerites.

Vastavalt pakendiseadusele tuleb tiheasustusosalal, kus elab rohkem kui 1 000 inimest ruutkilomeetril, tagada 500 meetri raadiuses vähemalt ühe pakendite kogumiskoha olemasolu. Kui ühel ruutkilomeetril elab 500 inimest, peab vähemalt üks kogumiskoht olema 1 000 meetri raadiuses ning kui asustustihedus on alla 500 elaniku ühel ruutmeetril siis arvestusega üks kogumiskoht 500 elaniku kohta (Pakendiseadus § 17¹). Kogumiskohad määratakse kindlaks taaskasutusorganisatsiooni ja kohaliku omavalitsuse vahel sõlmitavas kirjalikus lepingus.

3.4.1 Pakendijäätmete olukord Eestis

Aastas tekib elaniku kohta umbes 311 kg ehk veidi alla nelja 800-liitrist konteineritäit olmejäätmeid. 25-30 protsenti olmejäätmete kogumassist ja mahuliselt isegi kuni 60% moodustavad pakendijäätmed. Eestis tekib kokku ca 200 000 tonni pakendijäätmeid aastas. Kui see kõik ladestada prügilatesse, kataks see 10 meetri kõrguse kihina 1,5 hektarit maad ehk moodustuks kolmekordse maja kõrgune, kahe ja poole jalgpalli väljaku suurune kokku pressitud pakendijäätmete kuhi (Keskkonnaministeerium, 2021).

„Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuringu“ (SEI, 2020) tulemused näitavad, et kogutud segapakendijäätmete liigiline koostis sõltub otseselt sellest, millise konteineriga (eelkõige pakendite sisestamise ava, kuju ja suurus) segapakendeid kogutakse ning kas pakendikogumispunktis on segapakendi kogumiskonteineri kõrval ka muude pakendiliikide kogumiseks eraldi konteinerid. Juhul kui segapakendi konteineri kõrval on ka teised kogumiskonteinerid (nt klaaspakendi või kartongi konteiner), siis on vastavat materjali pakendeid vähem ka segapakendi konteineris. Näiteks ETO suurlinna kogumispunktis on kõrval tihti ka klaaspakendi konteiner, mistõttu on segapakendikonteineris vähem klaaspakendit.

Sellisel juhul moodustab segapakendi konteineris suurema osa plastpakend (ligikaudu 51%). Kui kogumispunktis on ainult üks segapakendikonteiner, siis on ka erinevate pakendimaterjalide osakaalud ühtlasemalt esindatud.

Konteineritesse mittesobivate jäätmete osakaal oli „Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuringu“ (SEI, 2020) kohaselt segapakendijäätmetes siiski suhteliselt suur (keskmiselt 28%). Pakendijäätmete konteinerisse visatakse nii segaolmejäätmeid kui ka vanapaberit (ajalehed ja ajakirjad). Vähemal määral jõuab konteinerisse ka aknaklaasi ja muid jäätmeid. Pakendikonteinerite prügistamine viitab inimeste jätkuvalt madalale teadlikkusele ja käitumisharjumustele. Uuringu tulemuste põhjal toimub eriti drastiline pakendikonteinerite prügistamine nõ tüüpilistes maapiirkondades.

Kui vaadata kogutud segapakendit ainult pakendijäätmete lõikes, siis kõige suurema osa moodustas plastpakend (pakendijäätmetest ligikaudu 46%), kusjuures plastpakendist omakorda moodustas kolmandiku kõvapakend (PET, HDPE, PP, PS ja määratlemata plastpakend) ning ülejäänud pehme plast (kile) (SEI, 2020). Võrreldes eelmiste sarnaste uuringute tulemustega on pakendijäätmete materjalipõhise koostise osakaalud jäänud ligikaudu samaks. See viitab sellele, et pakendijäätmete kogumine majapidamistest pole olulisi arenguid läbi teinud.

Puitpakendit leidis liigiti kogutud segapakendis väga väikeses koguses (0,4%). Metallpakendi osakaal oli ligikaudu 7%, kusjuures valdava osa metallpakendist moodustas teras- ehk muldmetallpakend (58%). Võrreldes eelmise üleestilise sortimisuuringuga näitavad SEI (2020) uuringu tulemused plastpakendi ning eriti paber- ja papppakendi osakaalu suurenemist kogutud segapakendijäätmetes.

Uuringu tulemused näitavad, et hoonete juures eraldi konteineritega kogutud paberi- ja papijäätmete ehk vanapaberi koostis sõltub mõnevõrra piirkonna iseloomust (SEI, 2020). Paber- ja papppakendi osakaal oli uuritud jäätmevoos suurem korterelamutega piirkondades ning väiksem piirkondades, kus eramajade osakaal on suurem. Samas oli viimati mainitud piirkondades suurem vanapaberi (eriti ajalehtede ja ajakirjade) osakaal.

Riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruandest (2020) selgub, et erinevalt olmejäätmete tekkest on pakendijäätmete teke aastate lõikes järjest vähenenud. Pakendijäätmete tekkekoguse oluline vähenemine on tingitud 2018. aastal toimunud muudatustest pakendijäätmete arvutamise meetodikas. Samas on oluline siinkohal välja tuua, et tänu liigiti kogumise suurenemisele on võimalik rohkem pakendeid ringlusse suunata.

Liigiti kogumise tase on kasvanud ja kvaliteet paranenud. Üha enam on kohalikud omavalitsused liitnud lisaks segaolmejäätmetele ka teisi jäätmeliike korraldatud jäätmeveoga, sel viisil on elanikel mugavam jäätmeid liigiti koguda ja neid ära anda tekkekoha lähedal. Korraldatud jäätmeveoga liidetud jäätmeliikideks on biojäätmed, paberi- ja kartongijäätmed (vanapaber), suurjäätmed, kuid ka pakendijäätmed. Üle riigi on juurde paigaldatud konteinereid pakendijäätmete kogumiseks. Kuivõrd endiselt on probleeme pakendikonteinerite ületäitumisega, on alternatiivina osaliselt juba üle mindud pakendijäätmete tekkekohal kogumisele, mida pakutakse eramajapidamistele pakendikoti teenusena ja korteriühistutele pakendikonteinerite rentimise võimalusena. Lisaks

korraldavad paljud KOV-id ohtlike jäätmete kogumisringe. Samuti on rajatud mitmeid uusi jäätmejaamu.

3.4.2 Plastpakendite/toodete olukord Eestis

Ühekordsete plasttoodete järjest suurenev kasutamine inimeste igapäevaelus on iseloomulik valdavale osale maailma riikidest (Tartu Ülikool, 2020). Tänu headele mehaanilistele omadustele, töödeldavusele ning suhteliselt madalale hinnale on plast sageli oluline materjal lühikese kasutuseaga massitarbekaupade tootmises. Plasttoodetest tekkivate jäätmete kasvav hulk saastab looduskeskkonda, reostades meresid, ohustades sealset elustikku ning kahjustades inimeste ja loomade tervist. 80–85% Euroopa randadest leitud mereprügist moodustab plast, millest 50% on ühekordselt kasutatavad plastesemed ja 27% kalandusega seotud esemed. Selline mereprügi on kahjulik ka majanduskeskkonnale tekitades mereökosüsteemidele kahju hinnanguliselt 13 miljardit eurot aastas ning Euroopa turismile ja rannikuäärsete kogukondadele hinnanguliselt 630 miljonit eurot aastas. Euroopa Komisjon (EK) on seadnud eesmärgiks vähendada Euroopa Liidu (EL) liikmesriikides plasttoodete tarbimist ja sellega kaasneva prügi teket, arendada ringmajandust ja soodustada seeläbi loodus-, inim- ja majanduskeskkonna jätkusuutlikku arengut.

Plastkandekottide laialdane kasutamine tekitab palju jäätmeid ning tarbimise pidurdamiseks on vaja uusi käitumisjuhiseid. Plastkandekottide äraviskamine saastab keskkonda, nt suureneb mereprahi hulk, sest õhukesed kilekotid jõuavad sageli just sinna. Seepärast tuleb vähendada õhukeste plastkandekottide tarbimist ja selleks on vajalik rakendada tõhusaid meetmeid. „Õhukeste plastkandekottide tarbimise uuring ja tarbimise vähendamise mõju analüüs“ (Skepast&Puhkim, 2015) uuring näitas, et kõige rohkem tarbitakse plastkandekotte, mis on õhemad kui 50 mikronit (nn õhukesed plastkandekotid) ja mida korduvkasutatakse paksematest plastkandekottidest harvemini. Seetõttu muutuvad õhukesed plastkandekotid kiiremini prahiks ja visatakse sagedamini ära kui 15 mikronit (nn eriti õhukesed plastkandekotid), mida kasutatakse esmase pakendina lahtiste toidukaupade puhul või on nõutavad toiduhügieeni eesmärgil.

Olgugi, et 2019. aasta 1. jaanuarist ei tohi eriti õhukesti ja õhukesti kilekotte tasuta anda, siis hügieeni tagamiseks ja lahtise kauba pakendamiseks mõeldud kilekotte saab jätkuvalt tasuta. Kauplused peavad õhukestele plastkandekottidele pakkuma ka alternatiivseid keskkonnasõbralikumaid võimalusi. Uuringu käigus viidi läbi vaatlus, mille käigus selgus nii kaupmeeste kui tarbijate käitumisest järgmised olulised aspektid:

- Enamjaolt kõikides kauplustes paiknevad külastajatele kasutamiseks pandud õhukesed plastkandekotid puu- ja köögiviljade lähedal.
- Inimesed pakendavad ise õhukestesse plastkandekottidesse kõige enam puu- ja köögivilju ning ostavad väga tihti suure kilekoti kõikide ostude pakendamiseks kassa juurest.
- Harvem kasutatakse kaupluses oma plast-, paber- või riidest kotti ostetud kaupade pakendamiseks.
- Paberkoti või riidest koti ostmist esines harva.
- Lihaletis pakendatakse seal müüdvad tooted peaaegu alati plastkandekotti.
- Tarbija on üldjoontes harjunud valima plastkandekoti ja ta ei süvene nii selgelt hindadesse ja alternatiividesse.

Skepast&Puhkim (2015) poolt läbi viidud uuringust selgus, et hinnanguliselt võib olla keskmine plastkandekottide tarbimine inimese kohta aastas suurusjärgus ca 40 õhukest plastkandekotti ning 160-170 eriti õhukest plastkandekotti. Ligikaudu pooled tarbitud eriti õhukestest plastkandekottidest kasutatakse puu- ja köögiviljade pakendamiseks. Seega oleks üks tarbimise vähendamise võimalus leida sinna toimiv ja mugav alternatiiv. Ühe võimaliku alternatiivse variandina puu- ja köögiviljade pakendamiseks saaks kasutada võrkkotte. Samas uuringu käigus läbiviidud tarbijakäitumise vaatluses selgus, et märkimisväärne osa kliente pakendab õhukestesse plastkandekottidesse määrada võivaid toiduaineid (nt kilepiim, kohupiim), jahu, suhkrut, aga ka lahtiseid küpsiseid, komme jms. Võrkkotti selliste kaupade alternatiivse pakendamisevõimalusena kasutada ei saa. Seega saab ühe võimaliku alternatiivina sellistel juhtudel jätkata õhukeste plastkandekottide kasutamist, aga asendada need nt biolagunevate plastkandekottidega.

Plasttoodete kasutamist uuris Tartu Ülikool „Teatavate plasttoodete tarbimise vähendamiseks võetavate meetmete ja teatavatele plasttoodetele laiendatud tootjavastutuse rakendamisega kaasnevate mõjude analüüs“ (Tartu Ülikool, 2020) raames. Uuringus tõdetakse, et 2018. aastal toodi Eestis turule näiteks 214,2 t joogitopse (sh kartongist plastikkihi ja plastkaanega topsid), muid valmistoidu pakendeid 185,5 t, kokku 399,7 t. Aastal 2019 olid vastavad kogused: joogitopsid 220,1 t, muud valmistoidupakendid 191,2 t, kokku 411,3 t. 2019. aasta kogused kokku on kasvanud 2,9 % võrreldes 2018. aasta andmetega.

Uuringus ei ole arvestatud jäätmetena kokku kogutud joogitopside ja toidupakendite koguseid, sest jäätmearuandlusest ei ole võimalik eraldi välja tuua joogitopside ja toidupakendite jäätmete koguseid. Praktikas kogutakse sellised jäätmed kas liigiti kogutud pakendina või segaolmejäätmena. Samuti ei ole võimalik selliste jäätmete koguseid eristada seniste segaolmejäätmete ja liigiti kogutud pakendijäätmete koostise uuringute abil, kuna nendes on esitanud küll materjalide jaotused, nt. plastid, klaas, paber-kartong jne, kuid mitte täpset jaotust nagu „joogitopsid ja toidupakendid“. Ühekordsete plasttoodete alternatiividena kasutatakse üha enam ühekordseid papist või kartongist anumaid, mille sees on plastikust kile, bambusest topse, orgaanilisest materjalidest biolagunevaid toidunõusid, jmt.

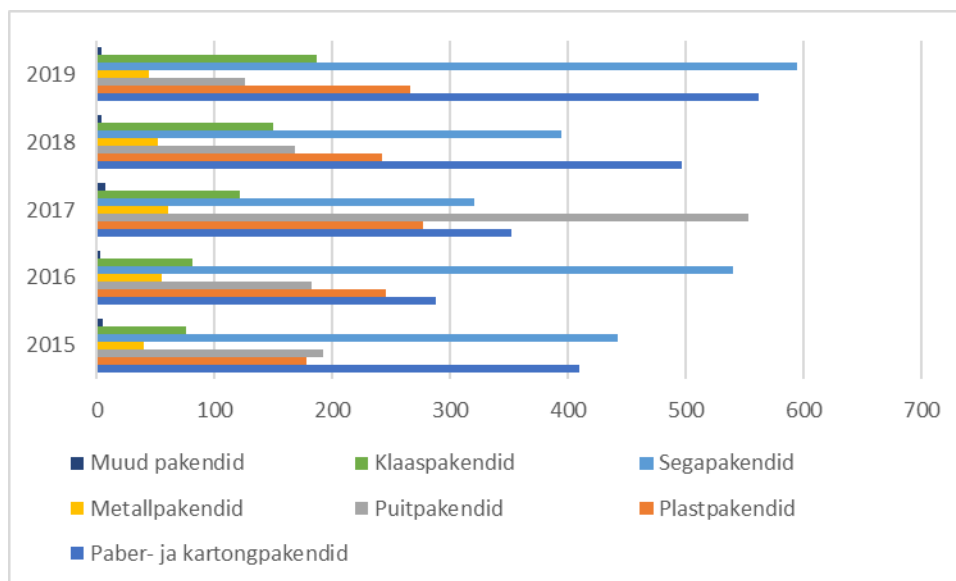
Kuna täna on paljudel toodetel pakendi maksumus hinna sees, siis võib tarbijatele jääda mulje, et pakend on tasuta, mis on tegelikult eksitav. Siinkohal on oluline harida tarbijat teemal, et ka toidu ja joogi puhul hädavajalik pakend on kulu nii tootjale kui tarbijale. Pakendi tasu nähtavaks muutmine (sarnaselt pandiga joogipudelitel) ja tarbijatele sel juhul valikuvõimaluse pakkumine on efektiivne võimalus nii ühekordsete joogitopside ja toidupakendite kui muude pakendite vähendamisel.

3.4.3 Pakendijäätmete olukord Läänemaal

Hinnanguliselt arvestatakse Eesti pakendijäätmete koguseks ca 120 kg inimese kohta aastas ning sellest lähtuvalt võiks Lääne maakonnas tekkida 20 444 (maakonna elanike arv) x 120 kg (pakendijäätmete hulk inimese kohta) ca 2 453,28 t pakendijäätmeid.

2020. aasta seisuga oli Lääne-Nigula valla territooriumil 50 avalikku kogumiskohta 77 konteineriga (ETO 20/36, TVO 15/16 ja EPR 15/25) ja Haapsalu linnas 27 avalikku kogumiskohta

70 konteineriga. Kuigi konteinerite hulk tundub suur, siis tegelikkuses on ühes asukohas mitu konteinerit koos, seega on ruumiline hajutus siiski nii Lääne-Nigula vallas kui ka Haapsalu linnas probleemiks, eelkõige hajaasustatud piirkondades. Jäätmetestatistika alusel on Läänemaal kogutud pakendijäätmete osakaal järjest kasvanud (joonis 6).

Joonis 6. Pakendijäätmete tekkimine Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

Täna on pakendikoti teenus eramutele võimaldatud ainult Haapsalu linnas, Paralepa alevikus, Uuemõisa alevikus ja külas, Herjava külas, Kiltsi külas ja Valgevälja külas.

Lääne-Nigula vallas on võimalik kodust pakendite äraveo teenust tellida ainult Nigula külas, Risti ja Taebla alevikus.

Kõige enam tekib Läänemaal pakendijäätmetest segapakendeid ning paber- ja kartongpakendeid (joonis 6). Segapakendeid tekib enam kodustes majapidamistes ning paberi- ja kartongpakendeid ettevõtetes (tabel 4). Lisaks tekib ettevõtetes rohkem plast-, puit-, metall ja klaaspakendeid (tabel 4). Enim tekib pakendijäätmeid Haapsalu linnas ning kõige vähem Vormsi vallas. Plast- ja puitpakendite jäätmete teke on kõrgeim Lääne-Nigula vallas, seda enam just ettevõtetes.

Tabel 4. Lääne maakonas pakendijäätmete teke liigiti, aastal 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

		2015			2016			2017			2018			2019		
		Ettevõtte	Majapidamine	Kokku	Ettevõtte	Majapidamine	Kokku	Ettevõtte	Majapidamine	Kokku	Ettevõtte	Majapidamine	Kokku	Ettevõtte	Majapidamine	Kokku
Pakendid koguhulk	Haapsalu	574,206	322,188	896,394	570,183	358,642	928,825	950,002	269,185	1219,19	640,703	300,411	941,114	885,501	306,412	1191,9
	Lääne-Nigula	300,047	139,41	439,457	325,297	133,277	458,574	297,927	157,599	455,526	269,249	273,652	542,901	312,272	269,028	581,3
	Vormsi	6,046	0	6,046	6,801	0,008	6,809	8,886	0	8,886	6,026	0	6,026	8,607	0	8,607
Paber- ja kartongpakendid	Haapsalu	275,466	47,509	322,975	235,817	36,78	272,597	251,841	77,077	328,918	319,202	46,794	365,996	342,421	64,624	407,05
	Lääne-Nigula	62,859	23,338	86,197	15,202	0,167	15,369	6,59	14,663	21,253	40,892	81,75	122,642	123,617	31,36	154,98
	Vormsi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Plastpakendid	Haapsalu	84,242	0,316	84,558	102,855	0	102,855	105,447	1,634	107,081	80,244	0	80,244	161,884	0,75	162,63
	Lääne-Nigula	90,761	1,96	92,721	141,308	0	141,308	163,712	0,08	163,792	137,121	14,65	151,771	102,017	0,475	102,49
	Vormsi	0,913	0	0,913	0,895	0	0,895	0,587	0	0,587	1,791	0	1,791	0,583	0	0,583
Puitpakendid	Haapsalu	74,641	0	74,641	59,058	0	59,058	437,16	0,96	438,12	93,645	1,02	94,665	53,8	0	53,8
	Lääne-Nigula	116,803	0	116,803	123,063	0	123,063	114,311	0	114,311	73,872	0	73,872	71,451	0	71,451
	Vormsi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Metallpakendid	Haapsalu	34,095	3,381	37,476	42,908	7,983	50,891	33,278	5,639	38,917	24,448	0	24,448	39,815	0,036	39,851
	Lääne-Nigula	1,747	0	1,747	3,304	0	3,304	3,473	17,423	20,896	3,21	0	3,21	3,431	0,825	4,256
	Vormsi	0,733	0	0,733	0,818	0,008	0,826	0,59	0	0,59	0,528	0	0,528	0,46	0	0,46
Segapakendid	Haapsalu	42,265	270,982	313,247	57,564	313,857	371,421	37,595	172,573	210,168	34,117	194,789	228,906	209,144	200,557	409,7
	Lääne-Nigula	10,459	113,813	124,272	35,39	133,11	168,5	2,937	107,613	110,55	6,474	158,067	164,541	4,835	179,635	184,47
	Vormsi	4,4	0	4,4	0,45	0	0,45	0	0	0	0,61	0	0,61	0	0	0
Klaaspakendid	Haapsalu	59,362	0	59,362	70,09	0	70,09	79,394	10,261	89,655	75,917	49,568	125,485	76,084	40,445	116,53
	Lääne-Nigula	16,473	0	16,473	6,549	0	6,549	6,358	17,457	23,815	6,141	15,01	21,151	5,297	56,66	61,957
	Vormsi	0	0	0	4,638	0	4,638	7,709	0	7,709	2,852	0	2,852	7,564	0	7,564
KOKKU		1755,52	922,897	2678,42	1802,19	983,832	2786,02	2507,8	852,164	3359,96	1817,042	1135,711	2952,75	2408,783	1150,807	3559,6

Läänemaal on pakendite kogumisel peamisteks probleemideks pakendite suur osakaal olmeprügis, pakendikonteinerite ebapiisavus, konteinerite koondumine keskustesse, ületäituvus ja väärkasutus. Koostöös tuleb leida lahendused pakendikonteinerite paigaldamiseks elanikkonnale sobivatesse asukohtadesse, sh hajaasustusse. Samuti tuleb elanikkonna seas läbi viia teavitustegevusi elanikkonna teadlikkuse tõstmiseks ja hoiakute muutmiseks.

Tabel 5. Läänemaa pakendi kogumispunktide statistika. Allikas: Keskkonnaamet, 2021.

	Kohustuslik pakendi kogumispunktide arv taaskasutusorganisatsiooni kohta	Kohustuslik pakendi kogumispunktide arv kokku	Tegelik pakendi kogumispunktide arv kokku
Haapsalu	11	33	30
Lääne-Nigula	14	56	62
Vormsi	4	3	1

Olemasolev pakendikonteinerite paiknemise tihedus on enamikes omavalitsustes piisav (tabel 5) kui tugineda riiklikele normidele. Reaalne vajadus on tegelikult palju suurem ning lahendamist vajavad mitmed probleemid nagu konteinerite kiire täituvus, konteinerite tagamine eriti hajutatud asutusega piirkondades, elanike hoolimatus jäätmete sorteerimisel, mis tähendab KOVile tihti lisakulusid, sest tuleb tellida eraldi olmejäätmete vedu pakendikonteineritele, sest konteineritesse pannakse selleks mitte ettenähtud jäätmeid. Üldiselt tuleks üle vaadata konteinerite suurused, et need vastaks kasutaja vajadustele ning ei jääks liiga väikesteks. Igas pakendi kogumiskohas peaks olema vähemalt kaks sobiliku suurusega korralikult ning arusaadavalt märgistatud konteinerit erinevate pakendiliikide kogumiseks (paberipakendid ja segapakendid). Lisaks avalikele kogumiskohtadele võimaldab TVO Haapsalu linnas, Nigula külas, Risti ja Taebila alevikus pakendikotiteenust.

3.4.4 Võimalikud meetmed pakendi jäätmete tekke vähendamisele ja kogumisele

Alates 2009. aasta 1. jaanuarist tuleb pakendijäätmeid taaskasutada järgmiselt:

- Pakendijäätmete kogumassist vähemalt 60 protsenti kalendriaastas;
- Pakendijäätmete kogumassist ringlussevõtuna vähemalt 55 ja mitte rohkem kui 80 protsenti kalendriaastas.
- Hiljemalt 2025. aasta 31. detsembriks tuleb pakendijäätmete kogumassist vähemalt 65 protsenti ringlusse võtta.

Et tagada pakendiseaduses (§ 36 lg 3²) kehtestatud sihtarvu täitmine, peab pakendiettevõtja hiljemalt 2030. aasta 31. detsembriks ringlusse võtma eri liiki pakendimaterjale kalendriaastas vähemalt järgmises ulatuses:

- Plast – 55%
- Puit – 30%
- Mustmetall - 80%
- Alumiinium – 60 %
- Klaas – 75 %
- Paber ja kartong – 85%

Riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruandes seisab, et peamised probleemid ja takistused, mis on seotud pakendite kogumisega on järgmised:

- Puuduvad piisavad ringlussevõtu võimalused nii riigis tervikuna kui ka regioonis.
- Olemasolevat õiguslikku raamistikku pole suudetud maksimaalselt rakendada.
- Sageli ei järgita kehtiva sortimismääruse nõudeid.
- Teadlikkus on küll kasvanud, kuid sageli pole see mõjutanud inimeste käitumist.
- Ületarbimist pole suudetud oluliselt vähendada.
- Liigiti kogumise infrastruktuur pole KOV-ides täielikult välja arendatud, samuti on KOV-ides ebahütlane tase oma territooriumil jäätmete liigiti kogumise korraldamisel.

Oluline on Läänemaal saavutada olukord, kus pakendite ja pakendijäätmete kogumine toimub kõikides omavalitsustes ühetaoliselt ja ühtsete põhimõtete järgi, selleks on vaja omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjades ning hangetes sätestada samad pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid.

Pakendijäätmete liigiti kogumise edendamiseks tuleb omavalitsustes:

- tõsta inimeste teadlikkust jäätmete liigiti kogumisest;
- propageerida jäätmete liigiti kogumist;
- muuta pakendite eraldi kogumine elanikkonnale mugavamaks;
- teha võimalikuks liigiti kogutud pakendite üle andmine võimalikult tekkekoha ligidal, st tihendada pakendite kogumiskohtade paiknemist;
- paigutada kogumiskohad sellistesse kohtadesse, kus rahvast on rohkem ning inimesed harjumuspäraselt käivad, nt kaupluste ligidusse, samuti vähemalt 4 korteriga kortermajade juurde;

- sõlmida taaskasutusorganisatsioonidega lepingud;
- tihendada pakendikonteinerite võrgustikku.

Kohalike omavalitsuste roll on jäätmekäitluse arendamisel väga oluline. KOV-id saavad ette näha pakendijäätmete kogumiskohad ja need TKO-dele ette valmistada, samuti panustada teavitustegevusse, et pakendikonteinerisse pandaks ainult pakendijäätmeid, ning mugavasse pakendijäätmete kogumisse, liites pakendijäätmete kogumise korraldatud jäätmeveoga. Lisaks saavad KOV-id lepinguga määrata TKO-dele aruande esitamise kohustuse.

Võimalused Eestis rakendatavate meetmete osas plastkandekottide tarbimise vähendamiseks on järgmised:

- Plastkandekottidele miinimumhinna kehtestamine (nt seniselt 0,15 €-lt nt 0,30 €-ni). See mõjutaks ostjaid kas plastkandekotte korduvkasutama või eelistama keskkonnasõbralikumaid alternatiive.
- Tarbija teadlikkuse tõstmine (läbi teavitamis- ja teadvustamiskampaaniate) plastkandekottide keskkonnamõjust ning võimalike alternatiivide kasutamise osas.

Plastnõude kasutamise vähendamiseks on Eestis ühe konkreetsema sammu astunud Tallinna linn, kes otsustas keelata ühekorra plastnõude kasutamise linnas toimuvatel avalikel üritustel alates 2019. aasta oktoobrist. Kuigi KOV-id ei saa kehtestada üldist keeldu ühekorra plasttoodete kasutamisele, saavad nad kehtestada tingimusi avalike ürituste korraldamisele ning näha ette avaliku ürituse loa andmisel kõrvaltingimusena ühekorranõude kasutamise keelu. Samas ei pea mitmed vabaajaürituste korraldajad mõistlikuks, et iga omavalitsus kehtestab ürituste korraldamisele eraldi reeglid, eriti kuna mitmed suurüritused, eelkõige spordiüritused, toimuvad mitme omavalitsuse koostöös, mis muudaks reeglite jälgimise keerulisemaks. Seetõttu eelistatakse, et ühtsed nõuded ühekordsete toodete kasutamisele kehtestatakse riigi poolt (Tartu Ülikool, 2020).

Turul pakutakse mitmeid joogitopside korduskasutusel tuginevaid lahendusi, seda teevad näiteks nii MTÜ Topsiring kui ka OÜ Eesti Pandipakend. Tegemist on testitud ja turule paisatud teenustega, mis on täna keskendunud küll joogiga seotud lahendustele, kuid mis omavad suurt potentsiaali perspektiivselt laieneda korduvkasutatavate nõude ja toidukarpide suunda. MTÜ Topsiring pakub täna ürituste korraldajatele mitmeid erinevaid joogitopse, pokaale ja kruuse. OÜ Eesti Pandipakend pakub väga laia valikut alates 4 cl pitsist, 40 cl pokaalist ja erinevatest topsidest kuni mahuga 500 ml, mis peaks katma erinevate ürituste vajadusi (Tartu Ülikool, 2020).

Valmistoidu pakenditele alternatiivide leidmine võib olla keeruline. Paljudel juhtudel saab näiteks võileivad, saiakesed jms pakendada plastpakendite asemel paberkottidesse või ka kartongkarpidesse, mõnel juhul võivad asenduseks olla ka alumiiniumfooliumist pakendid. Toidupoodides müüdavate saiakeste paberkottide osas on juba praegu turul lahendus saiakeste koti plastikust läbipaistava osa asendamiseks, mis on vajalik kassas saiakeste tuvastamiseks. Selline läbipaistev plastik on asendatud ühes toidupoes läbipaistva paberiga (Tartu Ülikool, 2020).

Kokkuvõtvalt võib esile tuua, et korduskasutatavate alternatiivide kasutamise soodustamisena võiks Eestis olla lubatud kliendi enda kaasavõetud anumasse (joogitops/termos ja toidupakend/karp) kauba pakendamine müügikohtades, kus sellised letid koos teenindajaga on

olemas, eeldusel et kliendi kaasa võetud anum on puhas (siinkohal peab müüjale jääma võimalus keelduda ka määrdunud nõuga ostma tulijat teenindamast). Selles osas on Stockmann Eesti astunud koos TalTech teadlastega sammu ning toonud turule ultraviolettkiirgusel toidukarpi puhastava seadme, Violetta. Seade puhastab kliendi poolt kaasa võetud korduvkasutatava toidukarbi 8 sekundiga võimalikest mikroobidest.

Samuti tuleks teavitustegevuses rõhutada ülepakendamise vähendamise vajalikkust toidu ostmisel. Tarbija jaoks on oluline antud probleemidele tähelepanu juhtida (sh suunata võimalusel ostma lahtist, pakendamata toitu kaasa võetud karbis). Teavitustööd tuleks teha kohtades, kus tarbimine toimub, ja rõhutada keskkonnasõbraliku tarbimisotsuse positiivsust – mitte (üle)pakendatud toote ostmise negatiivsust. Eesmärgiks võiks olla ka korduskasutatavate riidest kandekottide kasutamise normaliseerimine, mis võiks toimuda nt telesaadete ja reklaamkampaaniate abil (Tartu Ülikool, 2020).

Lisaks on keskkonnasõbralikke alternatiive omavate toodete kasutamise piiramise üheks võimaluseks avalikus ruumis ja asutustes kõikjal, kraanivee joogiks pakkumine. Kaubanduse mõju pakendite kasutamisele on oluline, samas vajab see senisest erinevat suhtumist. Tuleb välja pakkuda konkreetseid sammud, kuidas pakendamist vähendada, sh kauplustes pakutavate nn värskete kaupade osas (vorst, juust, puuviljad, salatid). Ka kaugmüük tuleb sellesse protsessi kaasata (Tartu Ülikool, 2020).

Pakendite keskkonnasõbralikemaks muutmisel on üheks abinõuks suurendada ökodisaini mõju. Pakendi efektiivse ressursikasutusega tootedisain loob pikema elueaga ja parandatavad tooted, mis on väiksema keskkonnamõjuga. Seetõttu tuleb toetada selliste tootestandardite loomist ja nende kasutamist EL tasemel (Tartu Ülikool, 2020).

Ühekordsete plastist joogitopside ja toidupakendite tarbimise vähendamiseks on turuosaliste sõnul parima lahendus kombinatsioon erinevatest meetmetest, mis eelkõige arvestavad kaasnevaid võimalikke kulusid, tarbijate valmisolekut korduskasutatavaid alternatiive kasutada ning vajadust lõpptarbijale pakendi tasu nähtavaks muuta. **Selleks pakutakse riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruandes välja järgmised tegevused:**

- Lõpptarbijale nähtava tasu (plasttoote/pakendi hinna) kehtestamine.
- Pakendi loogika rakendamine teatud korduskasutatavatele pakenditele.
- Ringlussevõetud ja kergesti ringlusesse võetavatest materjalidest toodetele taaskasutustasude soodustuste kehtestamine.
- Turule lastavate plasttoodete materjalile nõuete seadmine, nt et toode peab sisaldama min X% ringlusse võetavaid plaste – eeldus on, et on olemas sellise materjali suhtes tervisekaitsenõuded.
- Ühekorra plasttoodete maksu kehtestamine.
- Hinnasoodustuste tegemine oma topsiga kuuma joogi ostmisel.
- Tarbijate teavitamine/käitumisharjumuste suunamine.
- Tarbijale õiguse andmine kasutada kaupluses enda kaasavõetud pakendit, eeldusel et see on puhas ja sobib ostetava kauba jaoks. Kauplused võivad esitada juhendeid selliste pakendite kasutamisel.

- Avalikel hangetel toodetes kasutatud ringlussevõetud materjalide osakaalu rõhutamine/eelistamine.
- Plaste asendavate lahenduste väljatöötamise riiklik toetamine (ettevõtete ja TA asutuste koostöö).

Teavitustegevuste korraldamisel on vajalik lähtuda tootegruppide põhiselt, mitte keskenduda laiemalt plasttoodete tarbimise vähendamisele, kuna sageli tarbijad ei tea või ei teadvusta, et tooted sisaldavad plasti, või ei ole teadlikud ühekordse plasti alternatiividest, mistõttu on oluline fokuseerida nende teadlikkust just antud tootegruppide osas (Tartu Ülikool, 2020).

Konkreetsetele tootegruppidele keskendudes on võimalik anda ka täpsemat teavet ja soovitusi, millele tuginedes inimestel on lihtsam käitumisharjumustes muutusi teha.

Toidupakendite, pakkide ja pakkematerjali, millest pakutakse valmistoitu, joogipakendite, joogitopside ning õhukeste plastikust kandekottide puhul on teadlikkuse tõstmise sihtrühmaks kõik tarbijad, sh kooliealised lapsed, kes üldjuhul ei ole küll valmistoidu ning kuumade jookide ostjad, kuid kes võivad hakata seda tulevikus tegema, mistõttu saab nende toodete puhul lähtuda tegevuste planeerimisel pigem ühiselt (Tartu Ülikool, 2020).

3.5 Suurjätmed

Suurjätmed on rasked või kogukad esemed, sh diivanid, madratsid, lauad, kapid, riulid, toolid, voodid, kardinapuud, vaibad jms, mis võivad takistada või ohustada kogumismahuti tühjendamist või jätmete kokkupressimist jäätmeveokis. Vastavalt jäätmeseadusele peab suurjätmete kogumiskoht asuma jäätmevaldajast maksimaalselt 15 km kaugusel.

3.5.1 Suurjätmete teke Läänemaal

Haapsalu linnas on suurjätmed hõlmatud korraldatud jäätmeveoga. Suurjätmeid võetakse vastu tasu eest ka Läänemaa jäätmejaamas ning Pürksi jäätmekeskuses.

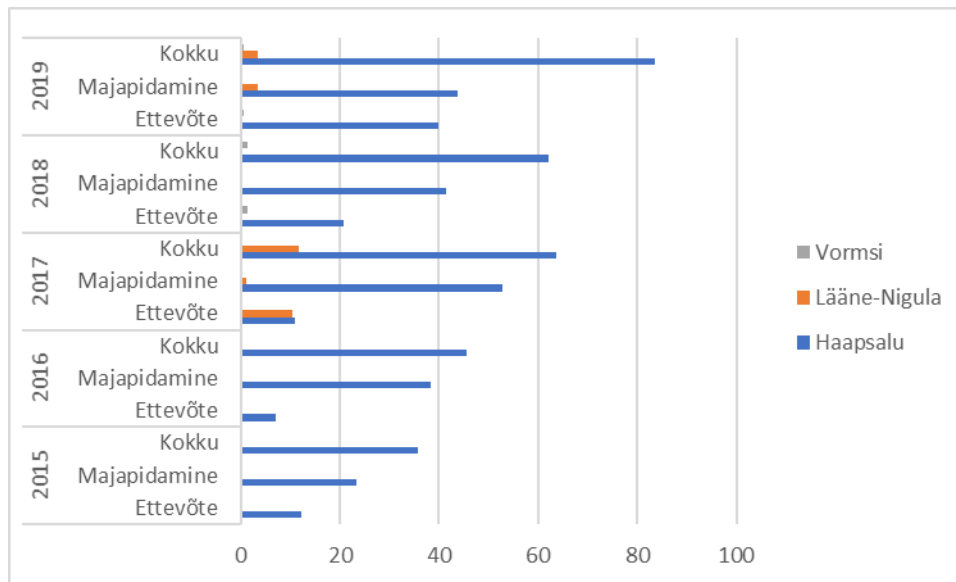
Lääne-Nigula vallas tuleb suurjätmed koguda muudest jätmetest eraldi ja võib ajutiselt paigutada kogumismahuti vahetusse lähedusse, kui nende äravedu korraldatakse hiljemalt viie tööpäeva jooksul või viia jäätmejaama, vastavalt tähistatud suurjätmete kogumiskohta, anda üle suurjätmete kogumisringi käigus või vastavat õigust omavale jäätmekäitlejale. Suurjätmete kogumisringe pole seni Lääne-Nigula vallas ühiselt korraldatud, kogumisringid on toimunud osavaldade kaupa. Lääne-Nigula vald on osades osavaldades vähendanud suurjätmete regulaarseid kogumisringe põhjusel, et elanikud ei tee vahet ehitusjätmetel ja suurjätmetel ning statsionaarsete suurjätmete konteinerite puhul veetakse sinna ka ehitusjätmeid. Seega on Lääne-Nigul vald seadnud kahtluse alla regulaarsed kogumisringid, mis sisaldavad statsionaarsete suurjätmete konteinerite paigaldamist suurematesse asulatesse.

Haapsalu linnas tuleb suurjätmed koguda muudest jätmetest eraldi ja võib ajutiselt paigutada kogumismahuti vahetusse lähedusse, kui see on asukohana kokku lepitud korraldatud jäätmeveos ja nende äravedu korraldatakse hiljemalt seitsme päeva jooksul või viia jäätmejaama, vastavalt

tähistatud suurjätmete kogumiskohta, anda üle suurjätmete kogumisringi käigus või vastavat õigust omavale jäätmekäitlejale. Suurjätmete kogumisringid toimuvad kogu Haapsalu linna territooriumil vähemalt üks kord aastas.

Reeglina kord aastas korraldab ka Vormsi Vallavalitsus ohtlike ja suuremõtmeliste jäätmete kogumisreidi, teatades selle toimumise aja eelnevalt ette.

Joonisel 7 kajastuvad Läänemaa suurjätmete andmed. Suurjätmete hulk on maakonnas kasvanud ning kõige enam tekib neid Haapsalu linnas, kordades vähem Lääne-Nigula ja Vormsi vallas. Suurjätmeid tekib suurtes kogustes nii kodumajapidamistes kui ka ettevõtetes.

Joonis 7. Suurjätmete teke Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

3.5.2 Meetmed suurjätmete tekkeks

Vähendamaks suurjätmete hulka on kasutamiskõlblikud suurjätmed mõistlik üle anda organisatsioonidele, mis tegelevad nende jaotamisega vähem kindlustatud elanikkonnale. Samuti tuleks rajada Läänemaa jäätmejaama hoone, kus toimub kasutuskõlblike suurjätmete tasuta hoidmine ja jagamine. Tagamaks jäätmeseadusele vastava suurjätmete üleandmise võimaluse, peaksid omavalitsused suurjätmed liitma korraldatud jäätmeveoga või korraldama regulaarseid kogumisringe.

3.6 Ohtlikud jäätmed

Ohtlikeks jäätmeteks loetakse jäätmeid, mis oma ohtliku omaduse tõttu võivad olla ohtlikud inimese tervisele, varale või keskkonnale.

Kodus majapidamises tekkinud ohtlikud jäätmed (nt kasutuskõlbmatuks muutunud patareid, akumulaatorid, õlid, õlifiltrid, ravimid, värvid, lakid, lahustid jm) tuleb majapidamistel eraldi

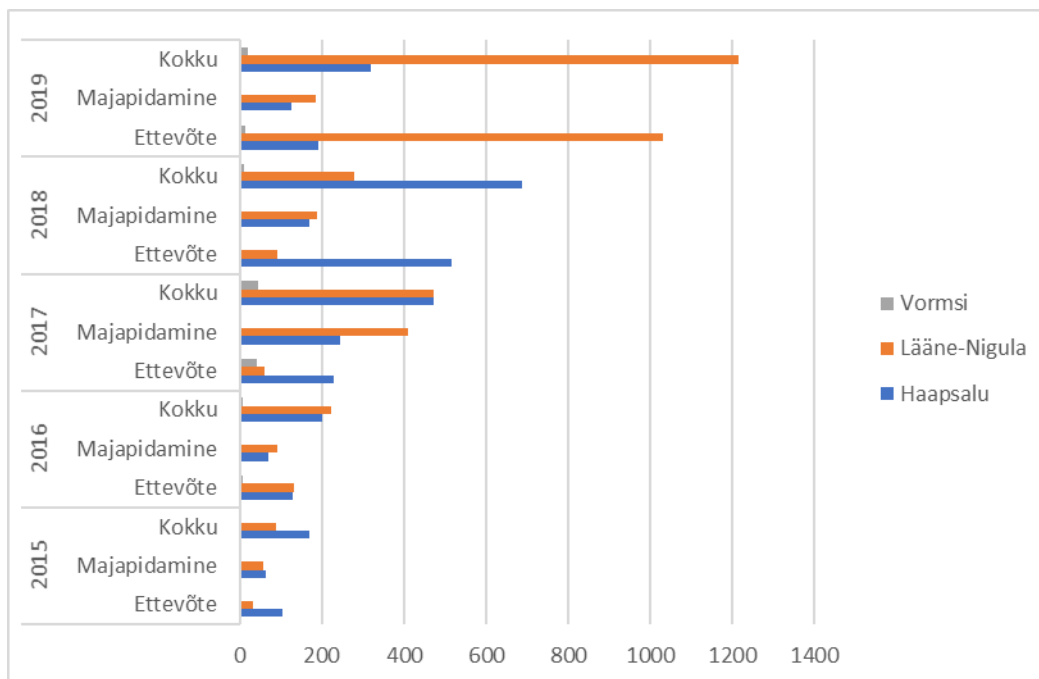
koguda ja säilitada ning anda ära korraldatud jäätmeveoga korraldatud ohtlike jäätmete veoringide ajal, mis jäätmeseaduse kohaselt peaks toimuvad kuni kaks korda aastas.

3.6.1 Ohtlike jäätmete tekkimine Läänemaal

Läänemaa üheski omavalitsuses pole ohtlike jäätmete vedu korraldatud jäätmeveoga liidetud, ohtlikke jäätmeid saab viia maakonna jäätmejaamadesse: Läänemaa jäätmejaama, Pürksi jäätmekeskusesse või viia need mõnda teise ohtlike jäätmete vastuvõtuga tegelevasse jäätmejaama või ettevõttesse. Täpsem info www.kuhuviia.ee.

Ohtlike jäätmete osakaal on aja jooksul kasvanud (joonis 8). Kui 2015-2016. aastal oli ohtlike jäätmete tekkimine nii ettevõtetes kui ka majapidamistes enam-vähem võrdne, siis 2018. aastast on ettevõtetes tekkivate ohtlike jäätmete osakaal kasvanud märgatavalt.

Valdade lõikes tekib enim ohtlikke jäätmeid nii majapidamistes kui ettevõtetes Haapsalu linnas kui Lääne-Nigula vallas, kuhu on koondunud suur osa maakonna elanikest ja ettevõtetest.

Joonis 8. Ohtlike jäätmete teke Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

3.6.2 Meetmed ohtlike jäätmete tekke vähendamiseks

Läänemaa omavalitsuste vahelise korraldatud jäätmeveo ühishanke tingimustesse kirjutada sisse vastavalt vajadusele, kuid vähemalt üks kord aastas toimuv ohtlike jäätmete kogumisring ja edaspidi hakata korraldatud jäätmeveos osalevate omavalitsuste territooriumil elavate elanike ohtlikke jäätmeid käsitlema korraldatud jäätmeveo osana.

Ohtlike jäätmete liigiti kogumise edendamiseks tuleb omavalitsustes:

- tõsta inimeste teadlikkust jäätmete liigiti kogumisest;
- jätkata ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamist.

3.7 Metallijäätmed

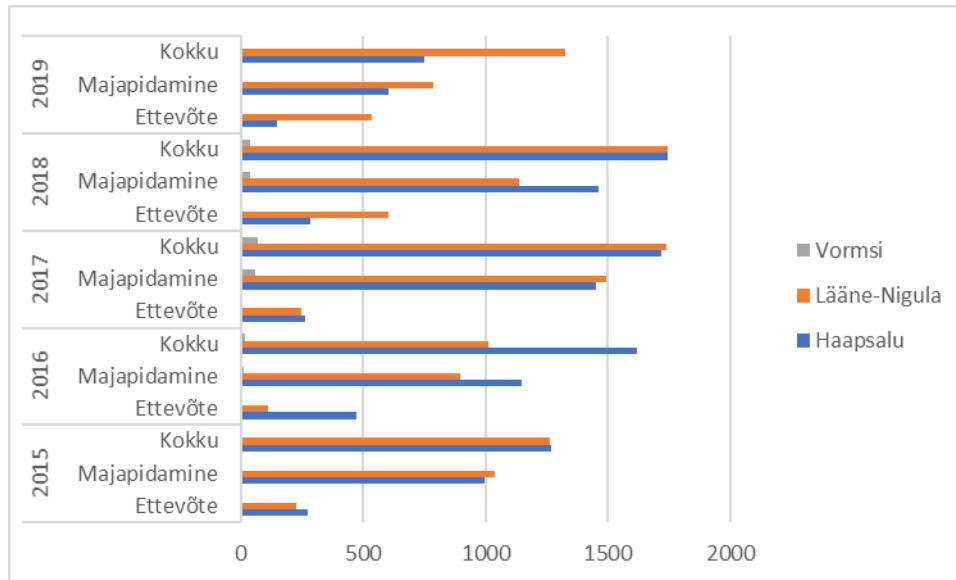
Metallijäätmed on oma põhikoostiselt ehedast mustmetallist või värvilistest metallidest või nende sulamitest koosnevad jäätmed. Metallijäätmete hulka loetakse jäätmed koodiga: 02 01, 09 01, 10 02, 10 09, 10 10, 10 12, 11 05, 12 01, 15 01, 16 01, 16 02, 16 03, 17 04, 18 01, 19 01, 19 10, 19 12, 20 01. Metallijäätmete täpsustatud nimistu on kehtestatud keskkonnaministri määrusega.

Lähiaastate jäätmeteket on äärmiselt keeruline prognoosida, arvestades Eesti majanduse hetkeseisu ning asjaolu, et Läänemaal ei ole väga suuri ettevõtteid, kes oleks tegevad metallitööstuses. Oluliselt on kasvanud tööjõupuudus, pikalt kestnud eriolukorra tõttu on hilinevad tooraine tarned, mis on mitmedki ettevõtted pannud raskesse olukorda. Üldiselt on Eesti metallijäätmete kogumissüsteem normaalselt toimunud. Metallijäätmete kokkuostuhinnad on olnud motiveerivad, et neid ei jääks loodusesse ja hoonetesse seisma. Mingil määral toimub küll nende ajutine ladustamine tekkekohas, kuid teatud aja möödudes antakse need siiski jäätmekäitlejatele üle. Metallijäätmete kogumine toimub süsteemselt, sest metallijäätmete kogumine ja edasimüük teisesse toorme kasutajatele on majanduslikult tasuv tegevus.

3.7.1 Metallijäätmete teke Läänemaal

Aasta-aastalt on märgata metallijäätmete üleandmise vähenemist, sest järjest vähemaks jääb n-ö nõukogude aegset tehnikat ja vanametalli.

Joonisel 9 on kajastatud Läänemaa metallijääkide koguhulgad aastatel 2015-2019. Graafikult on näha, et kuni 2018. aastani on metallijääkide hulk vähenenud ning 2019. aastal uuesti hüppeliselt kasvanud. Kuna maakonda pole lisandunud uusi suuri töötleva tööstuse ettevõtteid, kus tekiks metallijäätmeid, siis pole ka statistikas suuri hüppeid märgata. Oluline on jätkata jäätmete kogumist jäätmejaamades, sest väikeste koguste metallijäätmete tekkel ei ole majanduslikult mõttekas neid viia kokkuostu.

Joonis 9. Läänemaa metallijääkide koguhulk, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

Joonisel 9 on näha metallijätmete tekkimine omavalitsuste ja aastate lõikes. Kõige enam metallijätmeid tekib Haapsalu linnas ja Lääne-Nigula vallas ning kõige vähem Vormsi vallas, mis on seletatav sellega, et Haapsalu linna ja Lääne-Nigula valla tiheasumite piirkonda on koondunud suurem osa maakonna elanikest ning ettevõtetest.

3.8 Probleemtooted

Probleemtoode on toode, mille jäätmed põhjustavad või võivad põhjustada tervise- või keskkonnoahtu, keskkonnohäiringuid või keskkonno ülemäärast risustamist (koodid 16 01 03, 16 01 04, 16 01 06). Probleemtooted on:

- patareid ja akud;
- mootorsõidukid ja nende osad;
- elektri- ja elektroonikaseadmed ning nende osad;
- rehvid;
- põllumajandusplast.

Laiendatud tootjavastutuse põhimõtte kohaselt peab tootja tagama tema turule lastud probleemtootest tekkivate jätmete kogumise ja nende taaskasutamise, korduskasutamise või nende kõrvaldamise. Nende tegevustega seotud kulud kannab tootja. Tootjal on kohustus koguda ja edasisele käitlemisele suunata ka sellest probleemtootest tekkinud jäätmed, mis on turule lastud enne tootjavastutuse rakendumist (nn endisaegsed ehk ajaloolised jäätmed). Laiendatud tootjavastutus tähendab seda, et tootja vastutab toote eest alates selle valmistamisest ja/või turule laskmisest kuni selle jäätmeteks muutumiseni ja kuni need jäätmed lakkavad olemast jäätmed. Seega ei ole tootja vabanenud vastutusest, kui ta on enda turule lastud toodetest tekkinud jäätmed kokku korjanud ja need jäätmekäitlejale üle andnud. Toote valmistamisel peab tootja võimalikult suures ulatuses piirama ohtlike ainete kasutamist, hõlbustada toodetest tekkivate jätmete

ringlussevõttu, vältima vajadust kõrvaldada jäätmeid ohtlike jäätmetena ning edendama teisese toorme kasutamist toodetes.

Probleemtooteregister on register, kuhu koondatakse andmed probleemtoodete tootjate kohta ning kus hoitakse ja töödeldakse Eestis valmistatud, Eestisse sisseveetud ja Eestist väljaveetud probleemtoodete ja probleemtootest tekkinud jäätmete kaaskasutamise andmeid. Tootjad on kohustatud end registreerima probleemtooteregistris ja esitama andmeid turule lastud probleemtoodete ning kogutud ja taaskasutatud probleemtoodetest tekkinud jäätmete kohta.

3.8.1 Probleemtoodete olukord Eestis

„Elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude kogumise ja käitlemise toimimismudelite ülevaade“ (SEI, 2017) uuringust selgub, et üha suurenev tarbimine on viinud selleni, et probleemtoodetest (elektri- ja elektroonikaseadmed ja nende osad, patareid ja akud, mootorsõidukid ja nende osad, rehvid, põllumajandusplast) tekkinud jäätmed on üks kõige kiiremini kasvav jäätmevoog. Hinnanguliselt suurenevad Euroopa Liidu (EL) liikmesriikides elektri- ja elektroonikaseadmetest (EE-seadmed) ning akudest ja patareidest tekkinud jäätmekogused muude jäätmetega võrreldes kolm korda kiiremini. Nii on Euroopa jäätme poliitika olulise instrumendina võetud kasutusele tootjavastutuse põhimõte, mille kohaselt peab tootja tagama tema valmistatud, edasimüüdud või sisseveetud ja turule lastud probleemtootest tekkivate jäätmete kogumise ja nende taaskasutamise või nõuetekohase kõrvaldamise. Ka Eestis rakendatud tootjavastutuse sh elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude tootjavastutussüsteemi rakendamine on välja toonud terve rea puudusi, mis vajaks täiendamist. Sellele viitab ka nii elektroonikaromude ja patarei- ja akujäätmete kogumise eesmärkide täitmata jätmise viimastel aastatel.

Alates 26. septembrist 2008 peavad olema kõigis kantavates ja mootorsõidukite patareide ja akude müügikohtades üleval teated, et patarei- ja akujäätmeid saab müügikohta tagastada.

Eurostati andmetel koguti Eestis 2017. aastal elektroonikaromusid 9,6 kg/in, mis ületab EL-i keskmist (8,3 kg/in). Samal aastal oli Eesti elektroonikaromude ringlussevõtu tase 69,8%, mis oli ka üks liidu kõrgemaid (keskmine 39,4%). Kuivõrd veel kuni 2015. aastani oli ringlussevõtu tase 33% või vähem, on ringlussevõtu järsu tõusu taga tõenäoliselt pigem olulised muutused andmetöötluses, kui et ringlussevõtu taseme kahekordistumine 2-3 aastaga. Patareide ja akude kogumine jäätmetena oli Eestis Eurostati 2018. aasta andmetel 30% turule toodud koguse kolme aasta keskmisest, mis on võrdluses alla EL-i keskmise näitaja (keskmine 48%) (SEI, 2017).

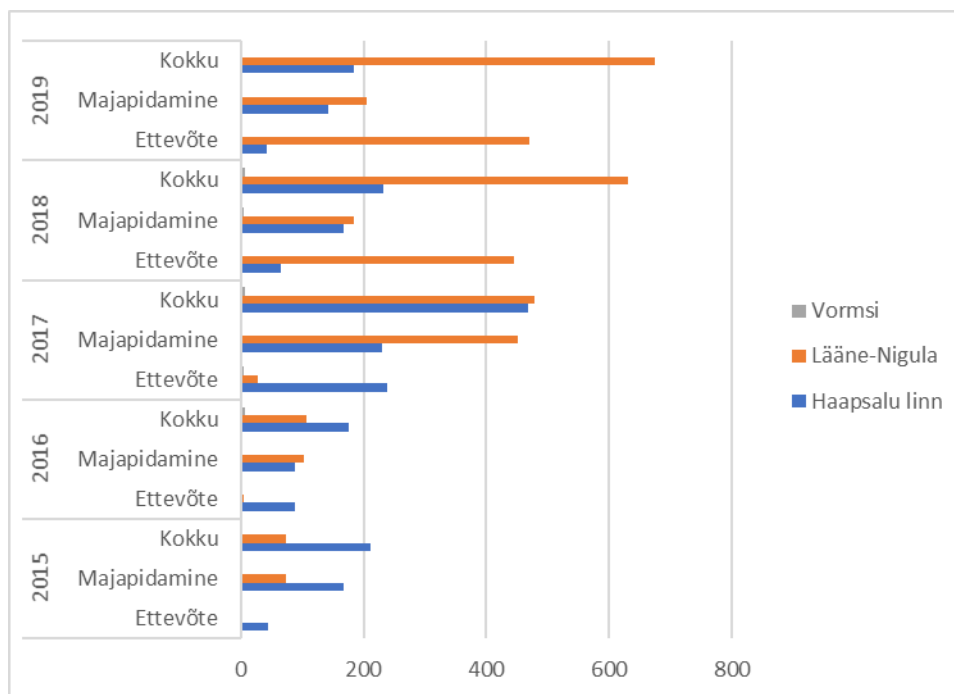
Elektroonikaromu sortimisuuringu tulemused näitavad, et jäätmejaamadesse toodud elektroonikaromu koosneb kaaluliselt valdavalt suurtest seadmetest (nt pesumasinaid, pliideid, ahjud jms), soojusvahetusseadmetest (nt külmikud, kliimaseadmed, õliradiaatorid jms) ning ekraanidest ja kuvaritest (nt televiisorid, arvutikuvarid, sülearvutid jms) kokku keskmiselt ligikaudu 89% kogutud seadmete üldkaalust. Sealhulgas moodustavad suured seadmed keskmiselt 41% kogutavast elektroonikaromust. Väikeste seadmete (nt väikesed kodumasinad, väikesed IT ja kommunikatsiooniseadmed ning lambid/pirnid) osakaal jääb kaaluliselt 11% juurde. Samas moodustavad need seadmed arvuliselt kõige suurema seadmete kategooria (60%). Uute seadmete

osakaal kogutud elektroonikaromus oli kaaluliselt keskmiselt 55% ja vanade osakaal 45%. Samas arvuliselt oli uute seadmete osakaal kõikide kategooriate arvestuses keskmiselt 62% ja vanade seadmete osakaal 38%.

Keskkonnaagentuuri andmetel on võrreldes 2017. aastaga suurenenud elektroonikaromude kogumise osakaal, ulatudes 2018. aastal 63%-ni, põhjuseks võib pidada teadlikkuse suurenemist ja aktiivset teavitustegevust. Varem, enne aastat 2016 võeti arvesse üksnes kodumajapidamistes tekkinud elektri- ja elektroonikaseadmeid ja elektroonikaromusid, kuid alates 2016. aastast arvestatakse kogumise sihtarvu arvutamisel kõiki elektri- ja elektroonikaseadmeid ja elektroonikaromusid. Mõnevõrra on suurenenud ka kantavate patarei- ja akujäätmete kogumise osakaal (sihtarv), kuid nende puhul on sihtarv endiselt saavutamata. Kantavate patareide ja akude kogumise sihtarv on alates 2016. aastast 30% lähedal suhteliselt paigal püsinud. 2016. aastani piisas sellest veel vastava kogumise sihtarvu (25%) täitmiseks, kuid 45% saavutamine alates 2016. aastast vajab süstemaatilisi muudatusi.

3.8.2 Probleemtoodete olukord Läänemaal

Joonisel 10 on kajastatud probleemtoodete jäätmekogused Läänemaal. Probleemtoodete hulk on maakonnas kasvanud ning eriti ettevõtetes, mis võib olla seotud elektroonika amortiseerumise või uute tehnoloogiate kasutusele võtuga. Kuna tehnoloogia areneb kiiresti, siis sunnib see ka tarbijat pidevalt välja vahetama olemasolevaid seadmeid uute vastu. Nii nagu on elektroonikajäätmete hulk kasvanud ettevõtetes, on see kasvanud ka kodumajapidamistes. Maakonnas tekib kõige enam probleemtooteid Lääne-Nigula vallas.

Joonis 10. Probleemtoodete teke Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

3.8.3 Elektroonikaromud

Elektri- ja elektroonikaseadmed ning nende osad – võetakse elanikkonnalt tasuta vastu kõikides maakonna jäätmejaamades (va mittekompleksed külmikud, mille eest tuleb tasuda). Jäätmeseaduse kohaselt kuuluvad elektri- ja elektroonikajäätmed (kood 16 02) probleemtoodete hulka, mis võivad põhjustada tervise- või keskkonnaohtu kuna võivad sisaldada eri liike ohtlikke jäätmeid.

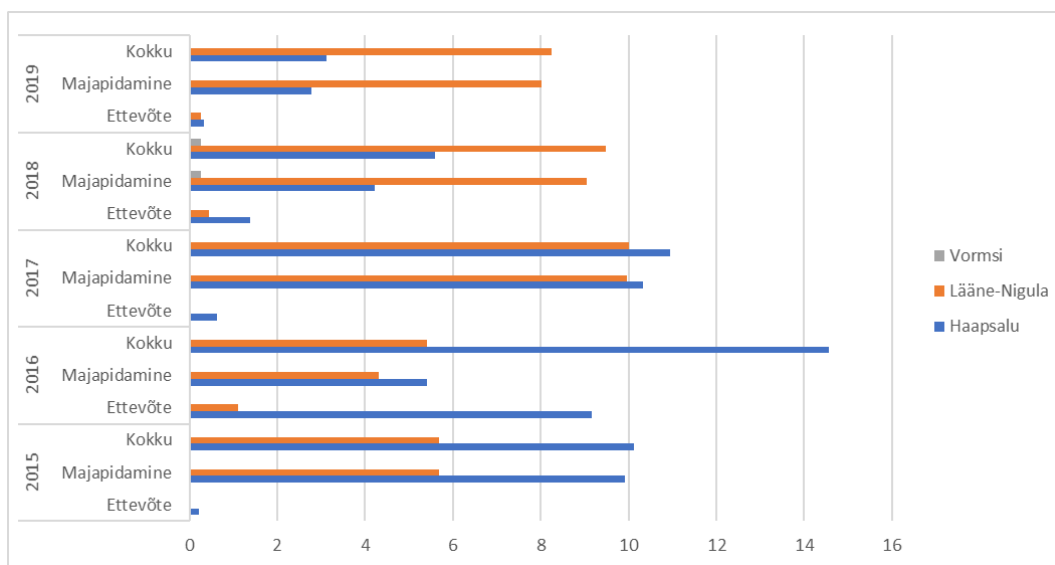
Vastavalt tootjavastutuspõhimõttele on tootjad kohustatud tagama tema valmistatud edasimüüdud või sisseveetud probleemtoodetest tekkivate jäätmete kokku kogumise ja nende taaskasutamise või nende kõrvaldamise. Tootja võib valida, kas ta täidab kohustused individuaalselt, annab need kirjaliku lepinguga üle tootjate ühendusele või ühineb tootjate ühendusega. Eestis korraldavad elektri- ja elektroonikaseadmete tootmise ja müügiga tegelevate ettevõtjate poolt neil lasuvate tootjavastutuse kohustuste täitmist MTÜ EES-Ringlus ja MTÜ Eesti Elektroonikaromu.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele „Elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“ peab tootja rajama kodumajapidamises kasutatavatest elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete kogumispunktid igasse Eesti maakonda, võttes arvesse rahvastiku tihedust ning nõuet, et elektroonikaromude üleandmine oleks elektri- ja elektroonikaseadme kasutajale võimalikult mugav. Tootja peab rajama vähemalt iga üle 3 500 elanikuga kohaliku omavalitsuse territooriumile kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumispunkti. Turustaja on kohustatud oma müügikoha kaudu elektri- ja elektroonikaseadme kasutajalt tasuta arvulise vastavuse alusel tagasi võtma turustatava seadmega sama liiki ja sama otstarvet täitvast seadmest tekkinud elektroonikaromu. Turustaja on kohustatud oma müügikohas, mille müügiplind on vähemalt 400 m² elektri- ja elektroonikaseadme kasutajalt tasuta vastu võtma elektroonikaromu, mille ükski väline mõõde ei ületa 25 cm. Kui kodumajapidamises kasutatava elektri- ja elektroonikaseadme turustajast ei ole mööda avalikke teid 10 km raadiuses kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumiskohta, peab tootja turustaja müügikoha kaudu füüsiliselt isikult tagasi võtma talle müüdava seadmega sama liiki ja sama otstarvet täitvast seadmest tekkinud elektroonikaromu, sõltumata sellest, kas see füüsiline isik on soetanud või soetab turustajalt samalaadse seadme. Tootja on kohustatud elektri- ja elektroonikaseadme kasutajalt kodumajapidamiste elektroonikaromud tasuta vastu võtma, sõltumata üleantavate elektroonikaromude arvust. Tootja on kohustatud turustajalt, kohalikul omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmejaama halduslepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt kodumajapidamiste elektroonikaromud tasuta vastu võtma, sõltumata üleantavate elektroonikaromude arvust.

„Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuringus“ (SEI, 2020) tõdetakse, et eelmise uuringuga võrreldes on ligi poole võrra vähenenud elektroonikaromu osakaal jäädes ligikaudu 1% juurde segaolmejäätmetest (2012. aastal 2%). Võrreldes eelmise uuringuga, oli proovides vähem nõ suuremaid seadmeid (nt tolmuimejad, mikrolaineahjud jms). Valdav osa segaolmejäätmetes sisalduvatest elektri- ja elektroonikaseadmetest moodustasid väikesed seadmed (alla 25 cm – nt elektrilised mänguasjad, köögiseadmed, väikesed IT ja kommunikatsiooni seadmed jms).

3.8.3.1 Elektroonikaromude teke Läänemaal

Elektroonikajäätmete kogused on maakonnas aja jooksul kasvanud (joonis 11). Kõige enam elektroonikaromusid tekib kodumajapidamistes. Viimastel aastatel on rohkem tekkinud neid Lääne-Nigula vallas ning varasematel aastatel Haapsalu linnas. 2019. aastal koguti Läänemaal 11,367 tonni elektroonikajäätmeid. Kuna tehnoloogia pidevalt areneb ja tarbija otsib pidevalt uusi ja mugavamaid võimalusi, ollakse altimad vanasid elektroonikaseadmeid välja vahetama uute ja moodsamate vastu.

Joonis 11. Elektroonikaromude teke Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

Elektroonikaromusid võtavad vastu Pullapää, Pürksi jäätmekeskus ning Linnamäe kogumispunkt. Lisaks on toimunud elektroonikaromude kogumisringid Läänemaa KOV-ides. Pürksi jäätmekeskuses võetakse elektroonikaromusid vastu tasuta eest. Koos kogumisringiga on Läänemaal elektroonikaromude ära andmise võimalused piisavad.

3.8.3.2 Meetmed elektroonikaromude tekke vähendamiseks

Elektroonikaromude liigiti kogumise edendamiseks tuleb omavalitsustes:

- tõsta inimeste teadlikkust jäätmete liigiti kogumisest;
- jätkata elektroonikaromude kogumisringide korraldamist.

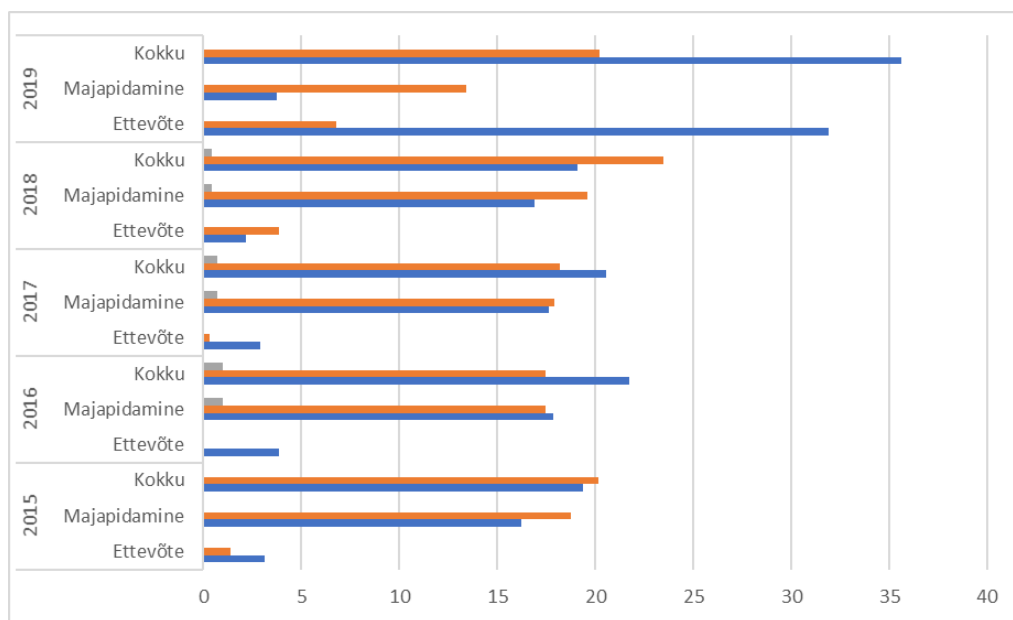
3.8.4 Patareid ja akud

Patareid ja akud on ohtlikud jäätmed, mida võetakse elanikkonnalt tasuta vastu kõikides jäätmejaamades. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 7. augusti 2008. a määrusele nr 123 „Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise

nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtjad“ on turustaja kohustatud kantavate patareide ja akude ning mootorsõidukite patareide ja akude jäätmed kasutajalt oma müügikohas tagasi võtma tasuta, sõltumata sellest, kas kasutaja kavatseb osta uue patarei/aku või mitte. Tootja varustab turustajat kogumiseks vajaliku kogumismahutiga. Tootja on kohustatud patareide ja akude turustajalt, kohalikul omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmejaama halduslepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt patarei- ja akujäätmed tasuta tagasi võtma. Elektri- ja elektroonikaseadme tootja on kohustatud elektri- ja elektroonikaseadmes oleva patarei või aku koos seadmega tasuta tagasi võtma. Tööstusliku patarei või aku tootja ei või keelduda kasutajalt tagasi võtma tööstuslike patareide ja akude jäätmeid nende keemilisest koostisest ja päritolust sõltumata. Mootorsõiduki tootja on kohustatud mootorsõidukis oleva patarei või aku koos sõidukiga tasuta tagasi võtma, välja arvatud jäätmekäitlejalt, kellelt võib nõuda jäätmekäitlemise kulusid.

3.8.4.1 Patareide ja akude jäätmete teke Läänemaal

Läänemaal on patareide ja akude jäätmete hulk ajas kasvanud. Lääne maakonnas koguti 2019. aastal kokku 55,834 tonni patareisid ja akusid. Enim tekib patareide ja akude jäätmeid majapidamistes, va 2019. aastal kui ettevõtetes tekkis enam patareide ja akude jäätmeid kui kodumajapidamistes. Akude ja patareide jäätmete kasvu võib seostada asjaoluga, et üha enam tarbeesemeid on patarei- või akutoitel.

Joonis 12. Patareide ja akude teke Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

Patareisid ja akusid saab tasuta ära anda kauplustes, kus neid müüakse ning Läänemaa jäätmejaamas, Haapsalu jäätmejaamas Lihula mnt 20. Lisaks on Noarootsi piirkonda paigaldatud kasutatud patareide äraandmiseks kastid pakendijäätmete kogumispunktidesse. Vormsi vallas saab patareisid ära anda osades prügimajades. Patareide kogumiskastide info leiab www.kuhuviia.ee.

3.8.5 Romusõidukid

Mootorsõidukite ja nende osade tootja on isik, kes valmistab mootorsõidukeid või veab majandus- ja kutsetegevuse korras Eestisse sisse mootorsõidukeid. Mootorsõiduki osa tootja on isik, kes sõltumata müügiviisist laseb majandus- ja kutsetegevuse käigus turule mootorsõiduki osi. Nii mootorsõiduki tootja kui mootorsõiduki osade tootja koostöös turustajaga peab tegema turustaja müügikohtade kaudu mootorsõidukite või nende osade kasutajatele kättesaadavaks teabe romusõidukite tagastamiskohtade kohta. Romusõiduki vastuvõtmisel on tootja kohustatud tasuta vastu võtma ka kuni 4 sõiduki küljes olevat rehvi ning sõidukiga kaasas oleva tagavararehvi ning korraldama nende taaskasutuse. Romusõiduki käitluskoht (lammutuskoda) peab esitama Maanteeameti liiklusregistrile lammutustõendi elektrooniliselt sisestades selle vahetult andmebaasi. Lammutustõendi võib esitada Transpordiametile ka probleemtooteregistris registreeritud tootja, kui ta tagab, et romusõiduk viiakse ohtlike jäätmete käitluslitsentsi ja jäätmeluba omavasse käitluskohta (lammutuskotta). Romusõiduki käitluskoht või tootja peab andma romusõiduki üleandnud isikule lammutustõendi paberil ainult viimase nõudmisel. Sõiduk kustutatakse liiklusregistrist ainult lammutustõendi alusel.

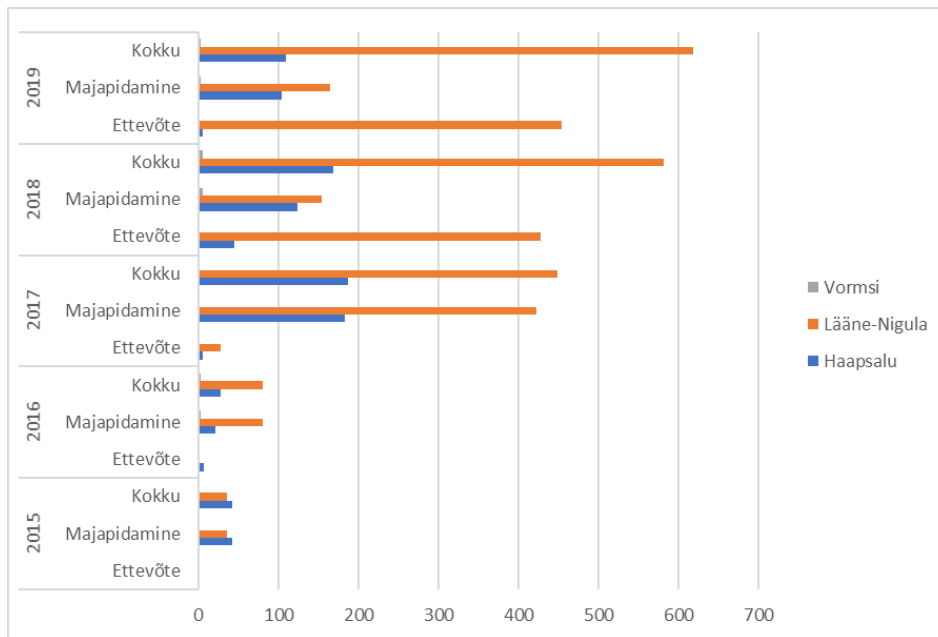
Vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele „Mootorsõidukitest ja nende osadest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“ tuleb tootjal romusõidukite kogumine ja tootjale tagastamine korraldada selliselt, et romusõiduki omanikule oleks romusõidukist loobumine võimalikult mugav ning romusõiduki kogumiskohta üleandmine võimalik vähemalt tema elukohajärgse maakonna piires. Kasutatud osade kogumine tuleb tootjal korraldada nii, et neid oleks võimalik tagastada mootorsõidukeid müüvasse müügikohta. Turustaja on kohustatud kasutajalt turustava osaga sama liiki osast tekkinud osa (kasutatud osa) tasuta tagasi võtma sõltumata sellest, kas kasutaja kavatseb osta uue osa või mitte. Tootja on kohustatud mootorsõiduki osade turustajalt, mootorsõidukite hooldustöökodadelt, kohalikul omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmejaama lepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt kasutatud osad tasuta vastu võtma.

Probleemsem on Eestis olnud motiivi loomine, et romuautod ei jääks vedelema ja et need tagastataks lammutamiseks, kui sellise vana auto remont ei ole enam majanduslikult mõistlik. Enamuses EL liikmesriikides on selliseks motivaatoriks automaks, mis üldiselt on seotud auto- (või liiklus)registriaga. Iga registris oleva sõiduki omanik on kohustatud maksma igal aastal maksu.

Eurostati 2017. aasta andmetel oli Eestis romusõidukitega käitlemisel korduskasutus ja ringlussevõtt 85,9%, mis on veidi alla EL keskmise (87,8%). Kokkuvõtteks saab öelda, et romuautode käitluses on positiivne piisava ametliku lammutuskohtade nõuetele vastavate käitluskohtade võrgustiku toimimine koos korduskasutust soosiva IT-lahendusega. Probleemideks on jätkuvalt lammutustõendi nõude jõustamine sõiduki registrist kustutamise eeldusena ja romuautode käitlemisel plasti- ning klaasosade eraldamine ringlussevõtuks, seega ringlussevõtu taseme tõstmine.

3.8.5.1 Romusõidukite teke Läänemaal

Romusõidukite hulk on maakonnas, aastatel 2015-2019, kasvanud (joonis 13). 2019. aastal koguti Läänemaal kokku 728,146 tonni romusõidukeid (koodid 16 01 04 ja 16 01 06). Kui varasematel aastatel tekkis enam romusõidukeid kodumajapidamistes, siis alates 2018. aastast on see pilt muutunud ning romusõidukeid tekib ettevõtetes. See on ilmselt seotud asjaoluga, et ettevõtted on altimad investeerima uuematesse masinatesse, tagamaks tõrgeteta töö. Romusõidukeid tekib enam Lääne-Nigula vallas.

Joonis 13. Romusõidukite osakaal Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

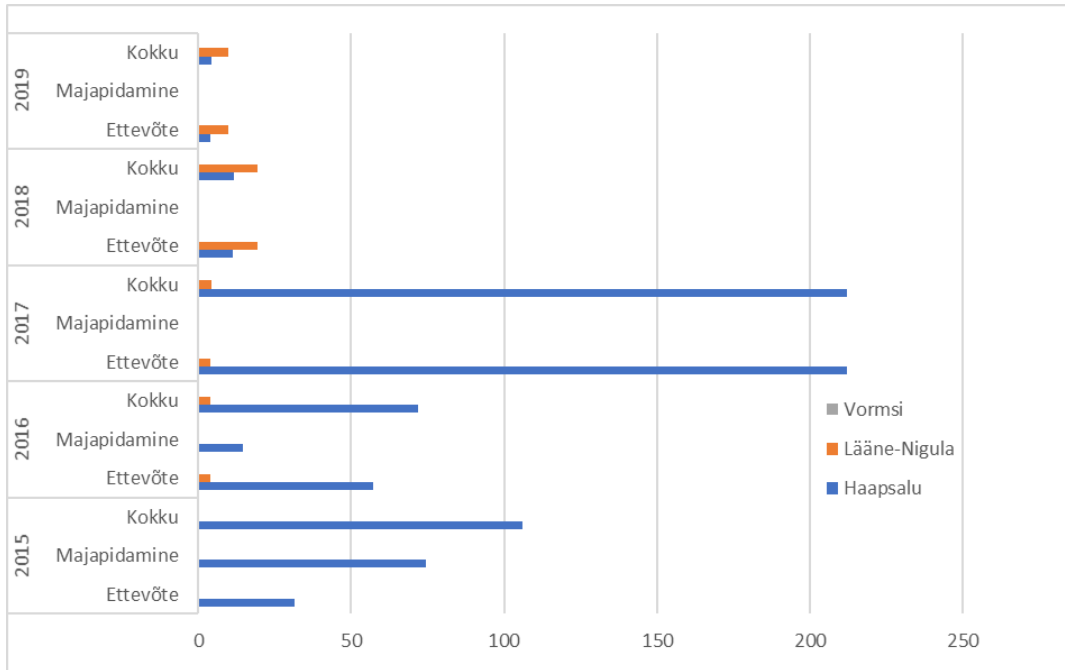
3.9 Vanarehvid

Vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele „Rehvidest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord“ peab tootja rajama vanarehvide kogumispunktid igasse Eesti maakonda, võttes arvesse rahvastiku tihedust ning seda, et vanarehvide üleandmine oleks kasutajale võimalikult mugav. Tootja peab rajama vanarehvide kogumispunktid vähemalt igasse Eesti linna, alevisse ning üle 1 500 elanikuga alevikku.

Eestis tekib aastas keskmiselt 12 000 –14 000 t vanarehve, neist on keskkonnaloa alusel võimalik põletada Iru jäätmepõletustehases kuni 5 000 t, tehniliselt oleks võimalik ka rehvihakke lisamine põlevkiviõli tootmise protsessis, mille võimekus on vähemalt kümnetes tuhandetes tonnides aastas, kuid on veel ebaselge õlitechase nõuetel vastava toorme purustamise võimekus ja ka protsessidega tervikuna seonduvad load.

3.9.1 Vanarehvide tekkimine Läänemaal

Vanarehvid on koodiga 16 01 03. Vanarehvide hulk on maakonnas aja jooksul vähenenud. 2019. aastal koguti maakonnas 13,952 tonni vanarehve. Enim tekib vanarehve Haapsalu linna ettevõtetes, sest suuremad autoremonditöökojad ja -teenindused on koondunud Haapsalu linna.

Joonis 14. Lääne maakonnas kogutud vanarehvid, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

Vanarehve saab tasuta ära anda Läänemaa jäätmejaamas ning MTÜ Rehviringluse kogumiskohas Lihula mnt 23. Tulevikus hakkab vanarehve ümber töötleva Taeblass asuv Catalana OÜ.

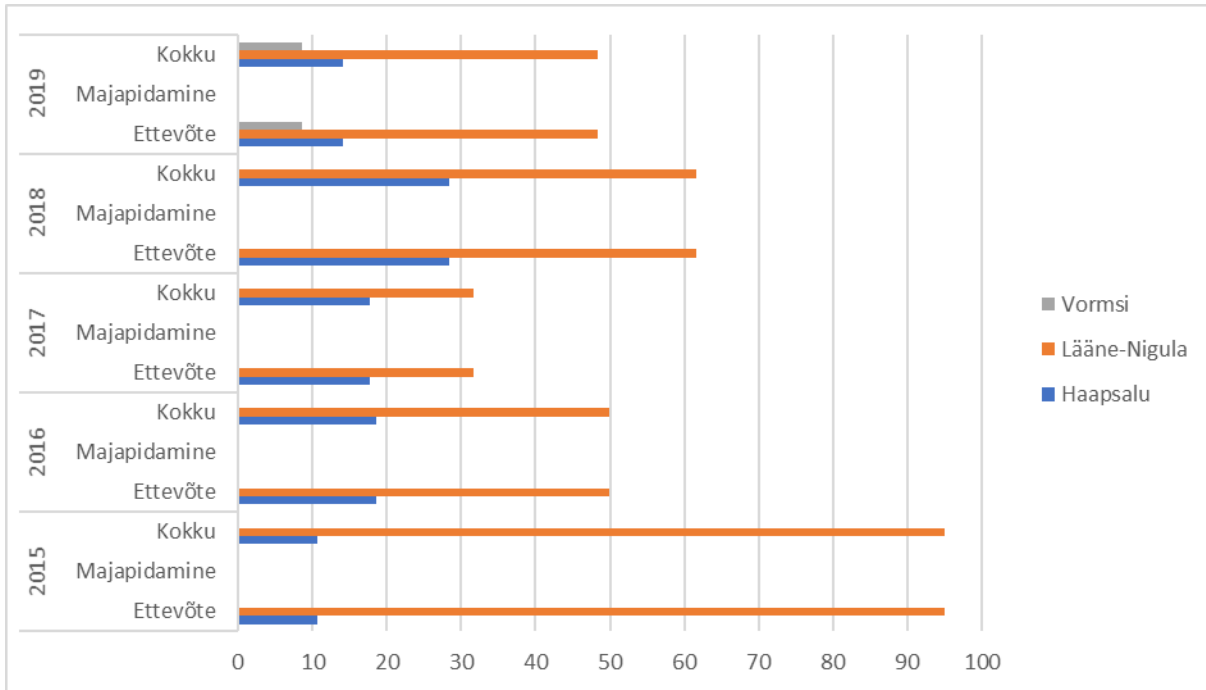
3.10 Põllumajandusplasti jäätmed

Põllumajandusplast – põllumajanduses või aianduses kasutatav silopallikile, silokattekile, kiletunnel, kattevõrk ja plastnõör (kood 02 01 04). Põllumajandusplasti kasutaja peab saama tekkinud põllumajandusplasti jäätmed üle anda tasuta. Tootja peab rajama vähemalt ühe põllumajandusplasti jäätmete kogumispunkti igasse Eesti maakonda. Kogumist võib korraldada ka põllumajandusplasti kasutaja juures. Põllumajandustootjad saavad kasutatud põllumajandusplasti üle anda otse turustajale või viia Paikres asuvasse jäätmejaama.

Jäätmearuandluses on 2018. aasta andmetes põllumajandusplastide (jäätmeliik 02 01 04) kogumisena näidatud 12 199 t, kuid selle käitlemise tulemusel on aasta lõpul laoseisuna näidatud 11 647 t – tegemist on aruande esitamisel tekkinud ühiku veaga (tonnide asemel kg-d), tegelikud kogused on umbes 10 000 t võrra väiksemad. Ka eelneval, 2017. aastal, on sama jäätmeliigi tekkena näidatud 1 980 t ja aasta lõpus lao seisuna 1 085 t.

3.10.1 Põllumajandusplasti teke Läänemaal

Põllumajandusplasti jäätmete hulk maakonnas on ajas pigem vähenenud (joonis 15). Kõige enam põllumajandusplasti tekib Lääne-Nigula vallas, kus asuvad ka suuremad põllumajandusettevõtted. 2019. aastal koguti kokku 71,11 tonni põllumajandusplasti.

Joonis 15. Põllumajandusplasti kogumine Läänemaal, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

Läänemaal põllumajandusplasti vastu ei võeta, lähim koht, kus saab põllumajandusplasti ära anda on Pärnumaal asuv Paikre jäätmejaam. Võimaldamaks mugavamad ja keskkonnasäästlikumat viisi, vabanemaks põllumajandusplastist, tuleks luua maakonna jäätmejaamadesse võimalused koguda ja hoiustada põllumajandusplasti.

3.11 Meetmed probleemtoodete tekke vähendamiseks

Probleemtoodete puhul võib välja tuua järgmised olulised aspektid, mida tuleks tootjavastutussüsteemi toimimismudeli arendamisel silmas pidada:

- Koostöö erinevate osapoolte vahel - riikide kogemused näitavad, et tootjavastutussüsteemide toimimise tõhususe (eelkõige kogumissüsteemide ühtlustamise ja tarbijate teadlikkuse tõstmise) tagamiseks tuleb peale TVO-de kaasata ka teised olulised osapooled (omavalitsused, jäätmekäitlejad, kaubandus, jagamismajanduse edendamise tegelevad organisatsioonid jt). Vajadusel tuleb oluliste osapoolte roll ka õigusaktides määratleda. Koostöö edendamisel ja süsteemi ühtlustamisel on häid tulemusi andnud huvirühmade koostööplatvormide/organisatsioonide loomine.

- Optimaalse kogumisvõrgustiku loomine ja elanikkonna/tarbijate teadlikkuse tõstmine - liikmesriikide kogemus näitab, et elektroonikaromu ning eriti patarei- ja akujäätmete kõrge kogumismäär üheks olulisemaks eelduseks on optimaalne kogumisvõrgustik ning tarbijate/elanikkonna teadlikkus.
- Kasutatud patareide ja akude kogumise edendamiseks tuleb inimesi teavitada nende tasuta ära andmise võimalustest.
- Vanarehvide liigiti kogumise edendamiseks tuleb inimesi teavitada nende tasuta ära andmise võimalustest.

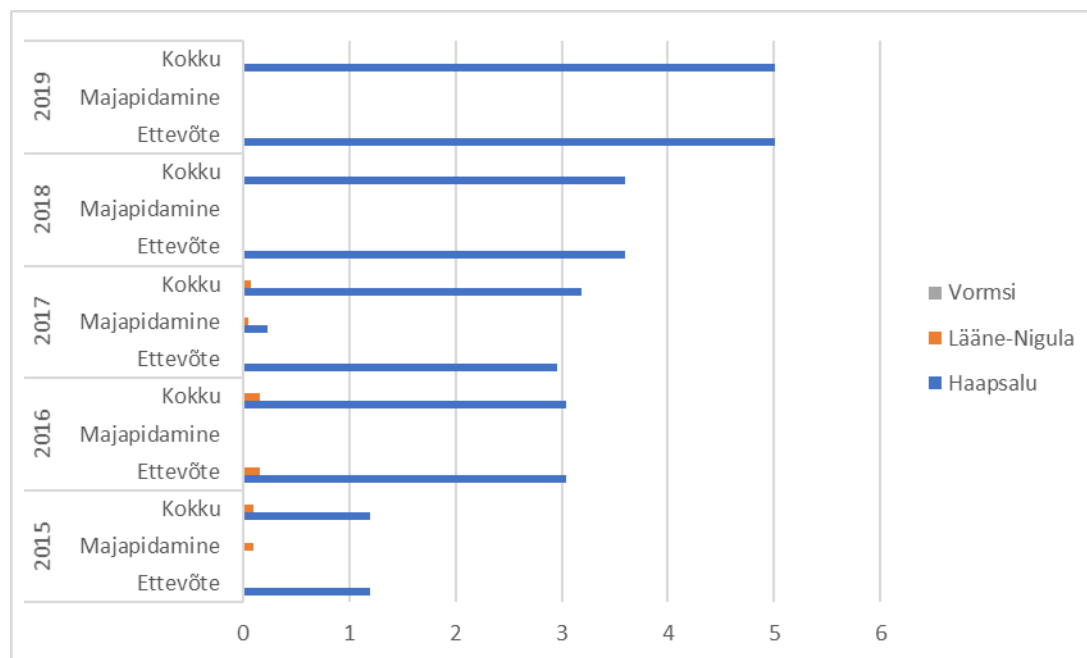
3.12 Tervishoiuasutuste jäätmed

Tervishoiu jäätmed on nii inimese kui ka loomade tervishoiu, ravimise ning hooldusega seotud asutustes tekkivad jäätmed. Tervishoiuasutused (sh ka veterinaarasutused) peavad välja töötama sisemised juhised jäätmete liigiti kogumiseks ja edasiseks käitlemiseks ning vastavalt sellele neid käitlema.

Läänemaa perearstid saavad oma tervishoiu jäätmed üle anda Ragn-Sells Haapsalu jäätmejaama. Elanikkond saab ravimeid tasuta üle anda igasse jäätmejaama või apteeki.

3.12.1 Tervishoiuasutuste jäätmete teke Läänemaal

Tervishoiu jäätmete hulk on maakonnas aja jooksul kasvanud (joonis 16). Kõige rohkem tervishoiujäätmeid on aja jooksul kogutud Haapsalus, kuhu jääb ka maakonnahaigla, suur osa pere- ning veterinaararste, kes teenindavad suures osas või kogu maakonna inimesi, sõltuvalt teenusest. 2019. aastal koguti 5,019 tonni tervishoiujäätmeid.

Joonis 16. Tervishoiujäätmete kogumine Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

3.13 Ehitus- ja lammutusjätmed

Igasugune ehitus- ja lammutustegevus toob kaasa jäätmete tekke. Ehitus- ja lammutusjätmed koosnevad mitmesugustest materjalidest – mineraalsed materjalid (pinnas, kivid, kipsil põhinevad materjalid, klaas), puit, metall, ohtlikud ained (nt värvijäägid). Nimetatud jäätmete tekke kogused sõltuvad otseselt majanduslikust olukorrast, mida kiirem on majanduslik kasv, seda enam toimub uute ehitiste rajamine ning vanade renoveerimine ja lammutamine. Potentsiaalselt võivad ehitusjätmed sisaldada ka ohtlikke aineid nagu asbest, keemiliselt töödeldud puit jne. Ehitus- ja lammutusjätmete käitlemist reguleerivad omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjad. Ehitusjätmete käitlemise küsimused tuleb lahendada juba ehitise projekteerimise etapis. Ehitise vastuvõtmisel tuleb muude dokumentide hulgas esitada õiend jäätmete nõuetekohase käitlemise kohta.

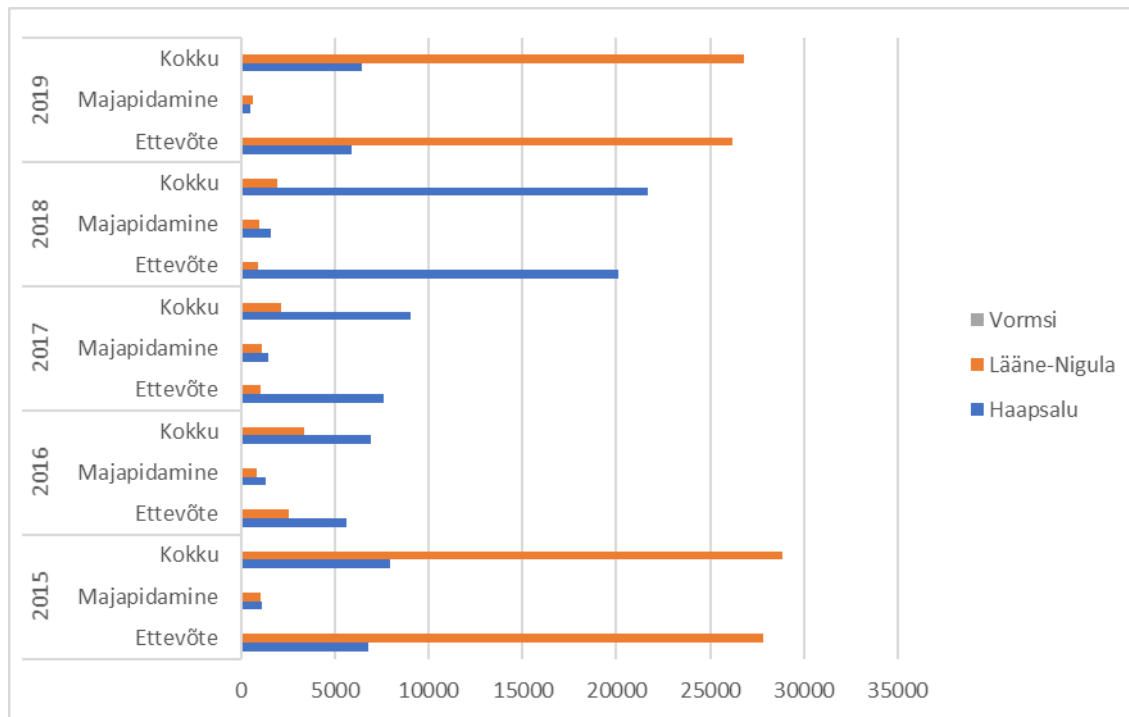
„Ehitus- ja lammutusjätmete käsitusnõuete mõju analüüsis“ (Civitta, 2015) on kirjas, et ehitusjätmete osas peaks kohalikud omavalitsused seadma ettevõtjale kohustuse koostada jäätmekava kui ehitusjätmeid tekib üle 10m³. Lisaks tehakse samas uuringus ettepanek suurendada järelevalvet ehitusjätmete sorteerimisel. Samas uuringus ettevõtjate seas läbi viidud küsitlus näitas, et sortimisel ja liigiti kogumisel ei nähta mõtet, kuna praegu on võimalusi jäätmete taaskasutamisse suunamiseks vähe. Juhul, kui ehitus- ja lammutusjätmeid hakatakse nende tekkekohal rohkem sortima ja liigiti koguma ja selle tulemusel on võimalik rohkem kvaliteetset materjali kätte saada, stimuleeriks see jäätmete taaskasutusvõimaluste arendamist ja looks võimalused korduskasutatavate detailide turu tekkimisele. Eraldi täiendavat uurimist vajaks, mil viisil motiveerida ehitus- ja lammutusettevõtteid tekkekohal sortimise nõudeid täitma. Küsitlusele vastanute hulgas domineeris arvamus, et neid ajendaks rohkem sortima omavalitsuse karmim järelevalve või jäätmete sortimisest ja ära andmisest saadav majanduslik kasu. Järelevalve karmistamise puhul tuleks eraldi mõõta, kas kättesaadava materjali hulk õigustab järelevalvega kaasnevaid kulusid (Civitta, 2015).

Perioodil 2014–2018 suurenes Eestis ehitus- ja lammutusjätmete teke ametliku jäätmearuandluse statistika kohaselt rohkem kui kaks korda – ligikaudu 1 500 000-lt 3 200 000 tonnile –, mis on põhjendatav majanduskasvuga kaasneva ehitustegevuse hoogustumisega. Tegelik ehitus- ja eriti lammutusjätmete tekkekogus on veelgi suurem: Keskkonnaamet tuvastab igal aastalt mitmeid jäätmeloa või registreeringu nõudest ja sellega kaasnevast aruandluskohustusest kõrvale hiilivaid jäätmetekitajaid ja -käitlejaid või illegaalselt ladestatud omanikuta lammutusjätmete hunnikuid. Ehitus- ja lammutusjätmete taaskasutusmäär on võrreldes eelmise aruandlusperioodiga mõnevõrra langenud (2018), kuid taaskasutusse suunatud ehitus- ja lammutusjätmete osakaal ületab sellele vaatamata 2020. aastaks sätestatud sihttaset (Civitta, 2015).

3.13.1 Ehitusjätmete teke Läänemaal

Vormsi valla jäätmehoolduseeskirjas on sätestatud, et kui ehitamise käigus tekib jäätmeid üle 20 m³ ning Lääne-Nigula valla ja Haapsalu linna puhul kui jäätmeid tekib üle 10m³ peab ehitusprojektile olema lisatud vormikohane ehitusjätmete õiend. Ehitise vastuvõtmiseks esitatavatele dokumentidele tuleb kohustuslikult lisada dokumendid jäätmete nõuetekohase käitlemise kohta.

Ehitusjätmete tekkimine on Läänemaal intensiivsem olnud 2015., 2018. ja 2019. aastal (joonis 17). Kõige enam ehitusjätmeid on tekkinud peamiselt Lääne-Nigula valla ettevõtetes. 2019. aastal tekkis maakonnas 33 240,18 tonni ehitusjätmeid.

Joonis 17. Ehitus – ja lammutusprahi teke Lääne maakonnas, aastatel 2015-2019. Allikas: JATS, 2021.

Ehitus- ja lammutusjätmeid võtab tasu eest vastu Läänemaa jäätmejaam.

Ehitus- ja lammutusjätmete kogumise edendamiseks tuleb inimesi teavitada nende ära andmise võimalustest. Eesmärgiks on ringmajanduse suurendamine ehitus- ja lammutusjätmete osas.

3.14. Prügistamine ja ulaladestamine

Mõistetena eristatakse jäätmekäitluses tavapäraselt kahte ebaseadusliku jäätmete hülgamise ehk prügistamise viisi: ulaladestamine (ingl wild dumping) ja kitsamalt prügistamine (ingl littering). Neist esimene on seotud jäätmevaldajate teadliku ja ettekavatsetud tegevusega, mille korral reeglina mõne transpordivahendiga viiakse jäätmed vähekäidavasse ja kõrvalisse kohta ning hüljatakse seal. Sellise tegevuse korraldajad on peaaegu alati teadlikud, et tegemist on õigusrikkumisega, kuid oma ettekäandeks toovad nad – kui tabatakse – et alternatiivsed, õigusaktide nõuetele vastav käitumine oli seotud suuremate kuludega, lisaks on selline ulaladestamine mugavam (Tartu Ülikool, 2020).

Prügistamine kitsamas tähenduses on reeglina liikumisel, sportimisel jms hoonetest eemal viibimisel tarbitud toidu, joogi, tubakatoodetega seotud pakendite ja muude jäätmete maha viskamine, sinna, kus need parasjagu jäätmeteks muutusid (nt jäätisepaber jäätise söömise järel,

sigaretiots sigareti suitsetamise järel jne). Isikud, kes sellisel viisil prügi maha (või ka sõiduki aknast välja) loobivad, väidavad sageli, et see oli instinktiivne tegevus, et nad ei mõelnud sellele, samuti ei mõelnud nad, et see võib olla ebaseaduslik või peavad seda ebaolulise mõjuga tegevuseks (Tartu Ülikool, 2020).

Ulaladestamisele on enamuses EL liikmesriikides peamisteks vastumeetmeteks juba pikema aja jooksul olnud jäätmevaldajate liitmine kohustuslikul alusel jäätmekogumise süsteemiga, koos muu avaliku kogumissüsteemiga (pakendid, kasutatud riided, kohati ka paber jms), lisaks väga olulisena jäätmejaamade teenuse pakkumisega elanikele arusaadavatel ja vastuvõetavatel tingimustel. Neist esimene tähendab eelkõige teavitamist, teine aga jäätmejaama asukohta, nii et see sobiks ka piirkonna elanikele, samuti lahtioleku aegu ning vastuvõtutingimusi – mitte kõiki jäätmeid ei pea ka jäätmejaamas vastu võtma tasuta, kuid mida laiem on tasuta vastuvõetavate jäätmete nimekiri, seda parem. Tasu eest vastuvõetavaid jäätmeid tuuakse ka jäätmejaama vähem (Tartu Ülikool, 2020).

Eestis on jäätmevaldajate liitmist kogumissüsteemiga nõutud 2005. aastast alates. Sellest hoolimata on nii mõneski kohalikus omavalitsuses jätkuvalt probleeme jäätmevaldajate liitmisega kogumissüsteemiga, või siis on kinnistupõhiselt küll jäätmekogumissüsteemiga liitunud, kui tingimustel, mis jätkuval võimaldavad ka ulaladestamist (nt segaolmejäätmete kogumise sagedus 4 x aastas, vabastamine liitumiskohustusest, veendumata selleks esitatud tingimuste täitmisel jne) (Tartu Ülikool, 2020).

Jäätmeseadus esitab üldise hüljatud jäätmete koristamise korralduse – esmalt tuleb tuvastada ulaladestaja, kui see ei õnnestu läheb koristamise kohustus üle kinnistuvaldajale, sealjuures tuleb kulud suunata kohalikule omavalitsusele, kui kohalik omavalitsus on jätnud täitmata korraldatud jäätmeveo kohustuse või kui jäätmevaldajate registri andmetel on kogumissüsteemiga liitumisest vabastatud üle 2 % registrisse kantud jäätmetekke kohtadest. Üsna sageli jäävad jäätmete, sh olme-, pakendi- jms jäätmete koristamise kulud kinnistusvaldajatele (sh RMK ja teised riigiasutused, KOVD on vaid väikese osa maade omanikud) (Tartu Ülikool, 2020).

Praguseks on olulises osas koristamiskohustuse suunamine kinnistuvaldajatele üheks põhjuseks, miks paljudes piirkondades pole kohalike omavalitsuste huvi ulaladestamisega võitlemisel (eelkõige range kogumissüsteemiga liitumise tagamine koos jäätmejaama teenusega) piisav – jäätmekogumise süsteemiga liitumise tagamine on sageli ebapopulaarne, jäätmejaamade teenuse parem korraldamine toob kaasa kulusid jms - sest sellise tegevusetuse tagajärjed on suunatud teistele isikutele. Üheks selliseks näiteks on ka Transpordiameti n-ö tüdimus tasuta prügiveost lähedalasuvate asulate elanikele, mistõttu kaalutakse suuremate teede ääres puhke- ja parkimiskohtades jäätmekonteineritest loobuda. Sellega justkui vähendatakse ulaladestamise ohtu – lähtudes oletusest, et iga suurem, seda enam avalik ehk tasuta kasutamiseks seatud konteiner nõ tõmbab ligi olme- ja pakendijäätmeid – samas suurendatakse liikluses osalejate poolt põhjustatud reostust, sest normaalseid võimalusi jäätmete ära andmiseks on neile vähem (Tartu Ülikool, 2020).

Kitsamas tähenduses prügistamise, ka hajuprügi, koristamise kohustus on üldisena kinnistuvaldajal, asulates aga avalikus ruumis kohalikel omavalitsustel, maanteedel ja seda vahetult ümbritseval maal Transpordiametil.

Prügistamise üks märkamatu, aga ohtlikke jäätmeid on tubakatoodete filtrid. Inimeste harimiseks tuleks korraldada 1–2 korda aastas teavitustegevusi, et pöörata probleemile enam tähelepanu ja tõsta inimeste teadlikkust. Tubakatoodete jäätmed prügina tekivad avalikus ruumis sageli põhjusel, et jäätmeid on väga ebamugav prügikastide puudumisel kaasas kanda (määrumine, intensiivne ebameeldiv lõhn, süttimisoht jms), mistõttu on oluline teavitada tarbijaid jäätmete likvideerimisvõimalustest. Lisaks tubakatoodete jäätmete maha viskamist ei taunita ühesuguselt kui muud prügistamist, ja seepärast tuleks rõhuda ka ühiskondliku normi muutmisele. Teiseks suunaks on oluline teavitada tarbijaid toote (filtrite) plastisisaldusest, mida sageli ei teata, ning sellega kaasnevatest keskkonnaprobleemidest. Teave filtrite plastisisalduse kohta oleks efektiivne panna sigaretipakkide peale (Tartu Ülikool, 2020).

Teine esmapilgul ohutu, aga üsnagi keskkonda reostav toode on niisutatud pühkepaber. Inimeste harimiseks tuleks korraldatud 1–2 korda aastas teavitustegevusi, et pöörata probleemile enam tähelepanu ja tõsta inimeste teadlikkust. Teavitustegevuse fookus peaks olema tootegrupi plastisisalduse esiletoomisel ja võimalike alternatiivide eelistamisel. Tarbijad ei ole sageli teadlikud, et niisutatud pühkepaber sisaldab plasti, mistõttu on selle kasutamine pikaajalise keskkonnavalase mõjuga. Sarnaselt pühkepaberiga, võiks üsnagi keskkonda reostavaks tooteks lugeda ühekordset joogitopsi, mida maanteede servades hulgaliselt leidub. Tarbijal võib ekslikult tekkida tunne, et tegu on papist topsiga, mis looduses laguneb, kuid tegelikult on see kaetud kileja materjaliga, mis ei võimalda topside lagunemist looduses (Tartu Ülikool, 2020).

Kolmas oluline prügistamise element on õhupallid. Inimeste harimiseks tuleks korraldada 1–2 korda aastas teavitustegevusi, et pöörata probleemile enam tähelepanu ja tõsta inimeste teadlikkust, eelkõige koolides ja koolieelsetes õppeasutustes. Teavitustegevused peaksid olema suunatud nii keskkonnasõbralikumate valikute tegemisele kui alternatiivsete võimaluste tutvustamisele. Koolieelsetes õppeasutustes võidaks näiteks teha ise alternatiivseid dekoreerimisvahendeid ja sarnaselt eelnevate tootegruppidega võiks ka õhupallide pakendile lisada teavituse toote plastisisaldusest (Tartu Ülikool, 2020).

Kuna Läänemaal on pikk rannikuvöönd, siis on maakond populaarne sihtkoht kaluritele, mis tähendab merevee reostust plastikust sisaldavate kalavõrkudega. Selleks võiks Läänemaa kohalikud omavalitsused võimaldada hobikalastajatele võimalust jäätmejaama tasuta ära anda vanu kalavõrke. Samuti võiks sadamates korraldada kalapüügivahendite kogumist, kasvõi nõ tellimuse alusel, st perioodiline statsionaarne kogumiskast.

3.14.1 Meetmed ulaladestamise ja prügistamise vältimiseks

Kindlasti on ulaladestamise vähendamisele kaasa aidanud üsna massiivne teavitustegevus sellise tegevuse keskkonnakahjulikkusest ja ka ebaseaduslikkusest, seda eriti seoses suure Teeme Ära 2008 koristamisaktsiooniga, aga ka seoses mitme hilisema väiksema aktsiooniga. Kitsamas tähenduses prügistamise vältimiseks on tavalised ennetavad tegevused teavituse ja avalike prügikastide paigaldamine. Mõlemad tegevused on praktikas piiratud, eriti väljapoole asulaid ehk loodusesse ei ole võimalik kõikjale prügikaste paigaldada. Mõlema prügistamise vormi vastumeetmeks on ka järelevalve ja vajadusel karistuste määramine. Ulaladestajatest tabatakse

siiski üsna väike osa ja ka nõ käigu pealt prügistajaile tehakse linnades pigem vaid märkusi, mistõttu seda ei tunnetata sageli taunitud või õigusvastase tegevusena (Tartu Ülikool, 2020).

Tootjate suunamiseks plasttoodete kasutamise vähendamisel on üheks võimaluseks taaskasutuse tasu soodustus kergesti ringlusse võetavatele ja ümbertöödeldavatele materjalidele. Selline lahendus motiveerib tootjaid eelistama maksusoodustusega materjalide kasutamist tootearenduses, mis omakorda vähendab vähendamiskohustusega plasttoodete osakaalu turul. Lisaks on tarbimise vähendamisel tulemuslikuks meetmeks lõpptarbijatele nähtava pakenditasu kehtestamine, mis teavitab tarbijaid pakendi tasust vähendades sellega eksiarvamust, et pakend on tasuta, ning motiveerib tarbijaid pakendi vajalikkuse ja alternatiivide kasutamise võimaluse üle kaaluma. Samuti aitaks see prügistamise ja ulaladestamise vastu (Tartu Ülikool, 2020).

Prügi koristamise, edasise veo ja käitlemise korraldamine ning sellega seotud kulude katmine peaks toimuma sarnaselt praeguse süsteemiga, kus prügi koristamine, vedu ja käitlemine on avaliku sektori (riigi või KOVi) ülesanne, kuid sellega seotud kulud kaetakse tootjate/maaletoojate poolt (Tartu Ülikool, 2020).

Siiani on teadaolevalt lahtist prügi teeäärtest jms kohtadest kogutud valdavalt vabatahtlike kaasamisega, mistõttu sellise prügi käitlemise kulud ei erine märgavalt konteineritest kogumise kuludest. Kui koristusaktioonidel hakatakse kasutama n-ö palgatud tööjõudu, tõusevad jäätmete käitluskulud märgatavalt (Tartu Ülikool, 2020).

Riigis võiks olla sisse viidud prügistamise seiresüsteem, mille eesmärk oleks anda olulist infot nii üldise jäätmepoliitika toimimisest ja kitsaskohtadest ning samuti prügistamisega seotud infot kohalikul tasemel. Süsteemi üheks osaks võiks olla ka uuendatud kujul juba Teeme Ära 2008 kampaania raames kasutatud kaardirakendus, kuhu kõik looduses liikujad saaksid lihtsalt esitada andmed keskkonnas hüljatud jäätmete jms kohta. Seire korraldamine võib olla seotud ka KOV-de üldise tavajäätmete käitluse korraldamise kohustusega, aga lihtsamalt ka KOV-de jäätmekava koostamise kohustusega (Tartu Ülikool, 2020).

Prügistamise seire võiks anda lisainfot täiendava koristamise vajaduse kohta, sest praegu jääb üsna oluline osa haju-reostusest koristamata (või tegelevad sellega kinnistute valdajad, erinevad vabatahtlikud jt). Täpsemale infole tuginev koristamine suunab enam kulusid tootjatele, mis motiveerib ka enam otsima alternatiive ühekorra plastidele (ja plastkihiga joogitopsidele).

4. Andmed Läänemaa suletud prügilate ning jääkreostusobjektide kohta

4.1 Jääkreostusobjektid ja keskkonnaohtlikud objektid

Keskonnaregistri andmetel asub Läänemaal 17 jääkreostusobjekti, millest 9 puhul on likvideerimistööd teostatud ning 8 objekti puhul on meetmeid vaja veel rakendada (tabel 6).

Tabel 6. Läänemaa jääkreostusobjektid. Allikas: Keskkonnaportaali, 2021.

Nimetus	Registrikood	Ohu liik	Asukoht	Seis	Kategooria
Mägari kuivati	JRA0000198		Läänemaa, Haapsalu linn, Mägari küla	Jääkreostus on likvideeritud	
Haapsalu naftabaas	JRA0000195	Pinnas	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn	Jääkreostus on suures osas likvideeritud	
Haapsalu ABT	JRA0000070	Pinnas	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn	Jääkreostus on likvideeritud	5
Kiltsi lennuväli	JRA0000199	Pinnas	Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla	Jääkreostus on likvideeritud	4
Kiltsi lennuvälja põhikütuseladu	JRA0000200	Pinnas	Läänemaa, Haapsalu linn, Rohuküla küla	Jääkreostus on likvideeritud	4
Pullapää raketibaasi kütusehoidla	JRA0000206	Põhjavesi	Läänemaa, Haapsalu linn, Rohuküla küla	Jääkreostuse likvideerimiseks ei ole meetmeid rakendatud	4
Kõrgemäe mürkkemikaalid	JRA0000213	Pinnas	Läänemaa, Haapsalu linn, Tuuru küla	Likvideerimistööd on pooleli	5
Pullapää raketibaas	JRA0000205		Läänemaa, Haapsalu linn, Nõmme küla	Jääkreostus on likvideeritud	
Osmussaare lokaatorjaam	JRA0000197	Pinnas	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Osmussaare küla	Jääkreostuse likvideerimiseks ei ole meetmeid rakendatud	4
Sutlepa väetiseladu	JRA0000215		Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Väike-Nõmmküla küla	Jääkreostus on likvideeritud	
Risti teemeistri ABT	JRA0000049	Pinnas	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Risti alevik	Jääkreostus väheses osas likvideeritud	
Väike-Nõmmküla mürgiladu	JRA0000214		Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Väike-Nõmmküla küla	Jääkreostus on suures osas likvideeritud	3
Keskvere kütusehoidla	JRA0000256		Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Martna küla	Jääkreostus on suures osas likvideeritud	
Kirimäe endise piimatööstuse katlamaja masuudihoidla	JRA0000202	Pinnas	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kirimäe küla	Jääkreostus väheses osas likvideeritud	3
Paslepa väetiseladu	JRA0000216		Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Paslepa küla	Jääkreostus on likvideeritud	
Piirsalu raketibaas	JRA0000201		Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Piirsalu küla	Jääkreostus on likvideeritud	5
Borby mürkkemikaalide ladu	JRA0000203	Pinnas	Läänemaa, Vormsi vald, Borby küla	Jääkreostus on likvideeritud	4

Läänemaal on kokku 11 keskkonnaohtlikku objekti (tabel 7), neist 3 Haapsalu linnas, 7 Lääne-Nigula vallas ning 1 Vormsi vallas. Suurem osa maakonna keskkonnaohtlikest objektidest on mahutid ning tanklad.

Tabel 7. Läänemaa keskkonnaohtlike objektide nimekiri 01.03.2021 seisuga. Allikas: Keskkonnaportaal.

Nimetus	Registrikood	Ohu liik	Asukoht	Seis	Kategooria
Haapsalu naftabaas	JRA0000195	Pinnas	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn	Jääkreostus on suures osas likvideeritud	
Pullapää raketibaasi kütusehoidla	JRA0000206	Põhjavesi	Läänemaa, Haapsalu linn, Rohuküla küla	Jääkreostuse likvideerimiseks ei ole meetmeid rakendatud	4
Kõrgemäe mürikkemikaalid	JRA0000213	Pinnas	Läänemaa, Haapsalu linn, Tuuru küla	Likvideerimistööd on pooleli	5
Osmussaare lokaatorjaam	JRA0000197	Pinnas	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Osmussaare küla		
Sutlepa väetiseladu	JRA0000215		Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Väike-Nõmmküla küla		
Risti teemeistri ABT	JRA0000049	Pinnas	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Risti alevik		
Väike-Nõmmküla mürgiladu	JRA0000214		Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Väike-Nõmmküla küla		
Kirimäe endise piimatööstuse katlamaja masuudihoidla	JRA0000202	Pinnas	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kirimäe küla		
Paslepa väetiseladu	JRA0000216		Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Paslepa küla	Rekonstrueeritud	
Piirsalu raketibaas	JRA0000201		Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Piirsalu küla		
Borby mürikkemikaalide ladu	JRA0000203	Pinnas	Läänemaa, Vormsi vald, Borby küla		

4.2 Maastikupilti kahjustavad ehitised

Läänemaa omavalitsustes leidub endiselt maastikupilti kahjustavaid ja kasutuses mitteolevaid ehitisi, mis kujutavad ohtu inimestele ning millest võib reostus keskkonda sattuda. Võrreldes eelmise jäätmekava perioodiga 2015-2020 on Läänemaal lammutatud või renoveeritud 12 hoonet ning lammutamist või renoveerimist ootavad veel 10 objekti (tabel 7). Need hooned tuleb lammutada või korrastada omanike poolt.

Tabel 8. Maastikupilti kahjustavad ehitised Läänemaal. Allikas: Keskkonnaportaal

Omavalitsus	Ehitise aadress	Katastritunnus	Endine kasutusala	Olukord
Haapsalu linn	AT0409230015, Nõmme küla	18401:001:0147	radarijaam	Objekt alles, asub riigimaal.
	AT0409090158, Rohuküla küla	18401:001:0421	militaarobjektid	Objektid alles, asuvad riigimaal.
	AT0409090155, Rohuküla küla	18401:001:0537	militaarobjektid (laoplatz ja hooned).	Objektid alles, asuvad munitsipaalmaal.
	AT0409100014, Kiltsi küla	18401:001:0163	militaarobjektid	Vundamendid ja laskurpesad on alles, asuvad riigimaal.
Lääne-Nigula vald	Jõe laut, Jõgisoo küla		laut	Likvideerimine pole hetkel planeeritud
	Laut (Jõe maja juures), Jõgisoo küla		laut	Omanikuks Kose vald
	Siimu tee 4, Rõude küla	45201:001:0308	16 korteriga elamu	Pool maja jääb alles, teine pool lammutatakse
	Sutlepa keskus 7, Sutlepa küla	52001:002:0113	vana katlamaja	Eraomand
	Sadama, Rannaküla	53101:001:1910	töökoda	Läheb lammutamisele
	Samuna, Rannaküla	53101:001:1080	preservitsehh	Eraomand
	Variku küla		mürgikuur	Reformimata riigimaa

5. Jäätmemajanduse korraldamine ja jäätmerajatiste infrastruktuur Läänemaal

5.1 Jäätmekäitluskohad Läänemaal

Eestis töötab 2017. aasta seisuga 5 tavajäätmeprügilat. Läänemaa jäätmed viiakse ladestamiseks Tallinna, Väätša või Paikre prügilasse. Jäätmejaamasid on maakonnas üks, mis Riigi jäätmekava 2014-2020 hinnangul on terve maakonna kohta liiga vähe. Riigi jäätmekava soovitab jäätmejaamade arvu täiendada selliselt, et need jääksid kõigist elanikest mõistlikusse kaugusesse.

Läänemaal on 01.03.2021 seisuga 29 töötavat jäätmekäitluskohta, millest 23 on Haapsalu linnas, 5 Lääne-Nigula vallas ja 1 Vormsi vallas. Läänemaa töötavate ja suletud jäätmekäitluskohtade põhjalik nimekiri on tabelis 9.

Tabel 9. Läänemaa avatud ja suletud jäätmekäitluskohtade nimekiri 01.03.2021 seisuga. Allikas: Keskkonnaportaali

Nimetus	Registrikood	Käitaja	Tegevuse liik	Olukord	Asukoht
Uuemõisa katlamaja	JKK5700124	Nevel Eesti OÜ	Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa alevik
Haudejaama tee 9 puidutöötlus	JKK5700011	Hael Frames OÜ	Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa alevik
Masti 8 katlamaja	JKK5700010	Haapsalu Uksetehase AS	Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa alevik
Haudejaama tee 9 puidujäätmete põletuskoht	JKK5700076	Multilift UV OÜ	Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa alevik
Panga katlamaja	JKK5700033	Trei Puidukaubad OÜ	Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Panga küla
Lihula mnt 22 B puitdetailidetehas	JKK5700032	Tene Kaubandus OÜ	Tavajäätmete käitluskoht, Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn

Tööstuse 7 ehitusjäätmete käitluskoht	JKK5700117	Rannavesi Ehitus OÜ	Muu tegevus, Tavajäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Lihula mnt 19a jäätmekäitluskoht	JKK5700118	Läänemaa Ehitus OÜ	Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Lõokese tn jäätmekäitluskoht	JKK5700101	Haapsalu Linnavalitsus	Muu tegevus	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Kalmistu 2 jäätmekäitluskoht	JKK5700089	Haapsalu Linnahooldus OÜ	Muu tegevus, Bioloogiline töötlus	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Lihula mnt 20 sortimis- ja ümberlaadimisjaam	JKK5700025	Ragn-Sells AS	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht, Sortimisliin, -tehas, Ümberlaadimisjaam, vaheladu	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Westmeri 2 puidutöötlus	JKK5700023	Parila Klaas OÜ	Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Tulbi põik 5 kompostimisplats ja ehitus-lammutusjäätmete taaskasutamiskoht	JKK5700008	Haapsalu Töötisjate Ühing	Muu tegevus	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Niine 34 katlamaja	JKK5700005	Utilitas Eesti AS	Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Lihula mnt keskkonnajaam	JKK5700106	Haapsalu Linnahooldus OÜ	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn

Haapsalu reoveepuhasti biojätmete plats	JKK5700041	Haapsalu Veevärk AS	Bioloogiline töötlus	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Rohuküla sadam	JKK5700027	Saarte Liinid AS	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Tavajätmete käitluskoht	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Rohuküla küla
Haapsalu vanametalli kokkuost	JKK5700062	Haapsalu vanametallikokkuostu OÜ	Metallijätmete käitluskoht	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Nõmme pinnasetäite koht	JKK5700109	Alevtina Dulina	Muu tegevus	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Nõmme küla
Nõmme mööblitehas	JKK5700096	Helland Baltic OÜ	Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Nõmme küla
Läänemaa jäätmejaam	JKK5700067	Feralmet OÜ	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Metallijätmete käitluskoht, Elektroonikaromude käitluskoht, Autolammutuskoda, Vanarehvide käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla
Lihula mnt 19 ehitusjäätmete käitluskoht	JKK5700019	Läänemaa Ehitus OÜ	Ümberlaadimisjaam, vaheladu, Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Potissepa 3 maa-ala täitmine	JKK5700039	Haapsalu Linnavalitsus	Muu tegevus	Määramata	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Tagavere saekaatri katlamaja	JKK5700006	Fintrade OÜ	Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Lääne-Nigula vald,

					Tagavere küla
Vinkel SV metallitöötlus	JKK5700038	Vinkel SV OÜ	Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Taebla alevik
Farmi vanarehvide käitluskoht	JKK5700091	Piirsalu POÜ	Vanarehvide käitluskoht	Töötav	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Piirsalu küla
Pürksi jäätmekeskus	JKK5700107	Lääne-Nigula Vallavalitsus	Elektroonikaromude käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu	Töötav	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Pürksi küla
Leediküla suurfarm	JKK5700057	Nigula Piim OÜ	Vanarehvide käitluskoht	Töötav	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Leediküla küla
Noorte kinnistu pinnasetäite koht	JKK5700125	Kullamaa Osavallavalitsus	Muu tegevus	Töötav	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kullamaa küla
Sviby sadam	JKK5700028	Saarte Liinid AS	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht	Töötav	Läänemaa, Vormsi vald, Sviby küla
Undamäe jäätmekäitluskoht	JKK5700044	Viljar Paas	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Vilkla küla
Märehe pinnasetäitekoht	JKK5700069	Multilift UV OÜ	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Vätse küla
Saarejõe pinnasetäite koht	JKK5700066	Riho Õle	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Herjava küla

Männituka//Tammetuka jäätmekäitluskoht	JKK5700110	Aleksander Šamonin	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa küla
Männituka ja Tammetuka jäätmekäitluskoht	JKK5700085	Aleksander Šamonin	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa küla
Sepamaa jäätmekäitluskoht	JKK5700084	Sepamaa Aiandusühistu	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa küla
Uuemõisa katlamaja	JKK5700108	Tootsi Turvas AS	Koospõletustehas	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa alevik
Uuemõisa katlamaja	JKK5700036	Uuemõisa Teenus AS	Koospõletustehas	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Uuemõisa alevik
Mõtsi pinnasetäite koht	JKK5700077	Krista Kuuskla	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Vilkla küla
Tina 1 pinnasetäite koht	JKK5700079	Meelis Toht	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Paralepa alevik
Mägari tee 6 jäätmekäitluskoht	JKK5700100	Poka kaubandus OÜ	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla
Valgemetsa 3 ehitusjäätmete käitluskoht	JKK5700024	Paul Kopli	Tavajäätmete käitluskoht	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Paralepa alevik
Haapsalu Paekivi AS paekivitoodete tootmine	JKK5700052	Haapsalu Paekivi, AS	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Väike-Ahli küla
Haava 2 pinnasetäite koht	JKK5700112	Haapsalu Linnahooldus OÜ	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn

Vaba 9 jäätmekäitluskoht	JKK5700064	Rannavesi Ehitus OÜ	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Läänemaa haigla	JKK5700105	Läänemaa Haigla sihtasutus	Tavajäätmete käitluskoht	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Vaba 9 jäätmekäitluskoht	JKK5700009	Haapsalu Töösijate Ühing	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Kiltsi tee 14 puidutöötuse katlamaja	JKK5700021	Nedholm Design OÜ	Koospõletustehas	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Läänemaa haigla	JKK5700045	Läänemaa Haigla, sihtasutus	Tavajäätmete käitluskoht	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Paralepa tee lõik 1 tavajäätmete kogumiskoht	JKK5700095	Rannavesi Ehitus OÜ	Tavajäätmete käitluskoht	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Tamme 21a pinnasetäite koht	JKK5700094	Rannavesi Ehitus OÜ	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Vaikne kallas 3 jäätmekäitluskoht	JKK5700102	Haapsalu Linnavalitsus	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Kalmistu 2 jäätmekäitluskoht	JKK5700007	Haapsalu Linnamajanduse AS	Tavajäätmete käitluskoht, Bioloogiline töötus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Raudtee 16 metallijäätmete käitluskoht	JKK5700016	Kuusakoski AS	Ohtlike jäätmete käitluskoht	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn

Tulbi põik 8 puidujäätmete käitluskoht	JKK5700014	null	Koospõletustehas	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Haava ja Aiavilja tn vahelise maa-ala täitmine	JKK5700042	Haapsalu Linnavalitsus	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Widemanni pargi esise maa-ala täitmine	JKK5700040	Haapsalu Linnavalitsus	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Lihula mnt 27 vanametalli kokkuostupunkt	JKK5700043	Aurel Haus, OÜ	Metallijäätmete käitluskoht	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Haapsalu rannaala täitmine	JKK5700065	Haapsalu Linnavalitsus	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Ringo pinnasetäite koht	JKK5700082	Ott Ringo	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Mäeküla küla
Nõmme küla maa-ala täitmine	JKK5700001	Alevtina Dulina	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Nõmme küla
Kellukese tee L2 ehitus	JKK5700111	Haapsalu Linnavalitsus	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Nõmme küla
Nõmme mööblitehas	JKK5700056	Hapval AS	Koospõletustehas	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Nõmme küla
Äraselja pinnasetäite koht	JKK5700090	Dmitri Aru	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Kadaka küla
Posti pinnasetäite koht	JKK5700073	Palli Farm OÜ	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu

					linn, Haeska küla
Haava 2 pinnasetäite koht	JKK5700112	Haapsalu Linnahooldus OÜ	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Haapsalu linn
Laheva lasketiir	JKK5700104	Taavi OÜ	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Laheva küla
Kiltsi õppekeskuse pinnasetäite koht	JKK5700070	Kaitseliit	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla
Metallijäätmete kogumine Läänemaa jäätmejaamas	JKK5700088	Kuusakoski AS	Metallijäätmete käitluskoht	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla
Äraselja pinnasetäite koht	JKK5700090	Dmitri Aru	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Kadaka küla
Ranna pinnasetäite koht	JKK5700080	Heikki Visnapuu	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Pusku küla
Kiltsi vanametalli kokkuostupunkt	JKK5700054	Feralmet OÜ	Metallijäätmete käitluskoht	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla
Läänemaa jäätmejaam	JKK5700055	Ragn-Sells AS	Sortimisliin, -tehas	Suletud	Läänemaa, Haapsalu linn, Kiltsi küla
Salajõe katlamaja	JKK5700003	Eastaed OÜ	Koospõletustehas	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Salajõe küla
Uugla küla põllumaad	JKK5700116	ARNE TAMM OÜ	Bioloogiline töötlus	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Uugla küla

Taebla autolammutus	JKK5700029	Servik OÜ	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Metallijäätmete käitluskoht, Autolammutuskoda, Ümberlaadimisjaam, vaheladu	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Taebla alevik
Taebla kompostimisplats	JKK5700030	Taebla Kodu AS	Bioloogiline töötlus	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Taebla alevik
Piirsalu metskond 102 pinnasetäite koht	JKK5700120	TREV-2 Grupp, AS	Muu tegevus, Ümberlaadimisjaam, vaheladu	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kuijõe küla
17 Keila-Haapsalu tee pinnasetäite koht	JKK5700119	TREV-2 Grupp, AS	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kuijõe küla
Linnamäe seafarm	JKK5700050	Atria Farmid OÜ	Bioloogiline töötlus	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Oru küla
Kullamaa biopuhasti	JKK5700046	Kullamaa Vallavalitsus	Bioloogiline töötlus	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kullamaa küla
Vinkel SV metallitöötlus	JKK5700038	Vinkel SV OÜ	Koospõletustehas	Töötav	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Taebla alevik
Taebla kompostimisplats	JKK5700030	Taebla Kodu AS	Bioloogiline töötlus	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Taebla alevik
Kõuemaru vaheladu	JKK5700074	EV Kaitseministeerium	Ümberlaadimisjaam, vaheladu	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald,

					Piirsalu küla
Pürksi jäätmekeskus	JKK5700087	Noarootsi Vallavalitsus	Elektroonikaromude käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Pürksi küla
Kääru pinnasetäite koht	JKK5700122	TREV-2 Grupp, AS	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Kuijõe küla
Gümnaasiumi tee 1 pinnasetäite koht	JKK5700114	Lääne-Nigula Vallavalitsus	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Pälli küla
Palivere puidutööstus	JKK5700015	Kestvuspuit AS	Koospõletustehas	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Palivere alevik
Niibi töökoda	JKK5700049	Hellaco OÜ	Koospõletustehas	Suletud	Läänemaa, Lääne-Nigula vald, Väike-Nõmmküla küla
Rumpo küla maa-ala täitmine	JKK5700059	Vormsi Vallavalitsus	Muu tegevus	Suletud	Läänemaa, Vormsi vald, Rumpo küla
Utileek jäätmevedu	JKK5700035	Utileek OÜ	Ohtlike jäätmete käitluskoht	Suletud	Läänemaa
Kulno Rehkalt mobiilne käitluskoht	JKK5700031	SLG Energy OÜ	Mobiilne käitluskoht	Suletud	Läänemaa
Utileek jäätmevedu	JKK5700035	Utileek OÜ	Ohtlike jäätmete käitluskoht	Suletud	Läänemaa
Kulno Rehkalt mobiilne käitluskoht	JKK5700031	SLG Energy OÜ	Mobiilne käitluskoht	Suletud	Läänemaa

5.2 Korraldatud jäätmevedu ja jäätmeveo piirkonnad

Korraldatud jäätmevedu on olmejäätmete kogumine ja vedamine määratud piirkonnast määratud jäätmekäitlusk kohta või -kohtadesse kohaliku omavalitsuse üksuse valitud ettevõtja poolt.

Kohalik omavalitsus korraldab oma haldusterritooriumil olmejäätmete, eelkõige prügi ehk segaolmejäätmete, nende sortimisjääkide ja olmejäätmete tekkekohas liigiti kogumisel tekkinud jäätmeliikide kogumise ja veo. Korraldatud jäätmevedu võib hõlmata ka teisi olmejäätmete liike või muid jäätmeid, kui see on vajalik jäätmeseaduse nõuete täitmiseks või seda tingib oluline avalik huvi. Korraldatud olmejäätmeveo eesmärgiks on garanteerida kõikidele jäätmevaldajatele kvaliteetne ja ühtsetel põhimõtetel väljatootatud olmejäätmete kogumine ja veoteenus.

Kohalik omavalitsus korraldab sarnaselt olmejäätmete kogumisega ka liigiti kogutud jäätmete kogumise ja hilisema käitlemise.

Jäätmeveo teenustasu peab olema piisav, et katta jäätmekäitluskoha rajamis-, kasutamise-, sulgemise- ja järelhoolduskulud ning jäätmete veo ja selle ettevalmistamisega seotud kulud.

Pakendijäätmete vedu ei seota korraldatud jäätmeveoga, vaid selle eest vastutavad konkreetsed tootjavastutusorganisatsioonid. Suurjäätmete üleandmiseks on loodud võimalused jäätmejaamades ning vajadusel korraldatakse eraldi kampaaniaid ja kogumisringe. Korraldatud jäätmeveo toimimise tagamiseks peab iga jäätmevaldaja (sh. asutused ja ettevõtted), kellel on kohustus liituda korraldatud veoga, omale rentima või ostma jäätmete kogumiseks sobiva konteineri. Vastavalt jäätmeseadusele on äraveo kohustuslik sagedus tiheasustusosalal vähemalt üks kord nelja nädala jooksul. Hajaasustusosaladel on veo sageduse mitte harvem kui kaheteist nädala jooksul.

Jäätmeseadus § 67 lg 1 kohaselt korraldatud jäätmeveo teenuse osutaja leidmiseks korraldab kohaliku omavalitsuse üksus iseseisvalt või koostöös teiste kohaliku omavalitsuse üksustega kontsessioonilepingu sõlmimise menetluse, lähtuvalt riigihangete seaduses sätestatust. Viimasel juhul võivad koostööd tegevate kohaliku omavalitsuse üksuste haldusterritooriumid moodustada ühe veopiirkonna.

Täna on Läänemaa kohalikud omavalitsused igakuks eraldi läbi viinud hanke, leidmaks oma territooriumile jäätmete vedaja. Läänemaal on kolm jäätmeveo piirkonda, mis kattuvad omavalitsuse piiridega: Haapsalu linn, Lääne-Nigula vald ja Vormsi vald. Ühtsele, tervet Lääne maakonda hõlmava korraldatud ühtse jäätmekorralduseni võiks jõuda tulevikus, kui kehtivad lepingud lõppevad (tabel 10).

Tabel 10. Korraldatud jäätmeveo kehtivate lepingute tähtajad Läänemaa omavalitsustes. Allikas: KOVid.

Omavalitsus	Teenuse pakkuja	Lepingu lõpp
Haapsalu linn	Ragn-Sells AS	31.12.2024
Lääne-Nigula vald	AS Eesti Keskkonnateenused	31.01.2024
Vormsi vald	Ragn-Sells AS	01.12.2025

Lisaks korraldatud jäätmeveole on kohalike omavalitsuste ülesanne määrata kindlaks oma haldusterritooriumil pakendijäätmete kogumisviisid ning kehtestada reeglid pakendi ja pakendijäätmete kogumise ning taaskasutuse korralduseks. Samuti on kohaliku omavalitsuse ülesanne valmistada ette pakendijäätmete kogumise infrastruktuur. Läänemaa jäätmekäitlusrajatiste nimekiri on kajastatud tabelis 11.

Tabel 11. Läänemaa jäätmekäitlusrajatised omavalitsuste ja asukohtade kaupa. Allikas: www.kuhuviaa.ee.

Omavalitsus	Asukoht	Konteineri liik	Pakendi liigid	Konteinerite arv asukohas
Lääne-Nigula vald	Nõva	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	3 tk
	Nõva pood	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Rannaküla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Nõva pood	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
	Dirhami pood	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
	Dirhami pood	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Roosta Puhkeküla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Sutlepa korrusmajad	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	2 tk
	Sutlepa korrusmajad	Paberpakend	Paber ja papp	1 tk
	Pürksi pood	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	2 tk
	Pürksi pood	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
	Pürksi Katlamaja	Paberpakend	Paber ja papp	1 tk
	Pürksi Katlamaja	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Linnamäe pood	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
	Linnamäe pood	Kogumiskast	Patareid, lambipirnid	
	Linnamäe pood	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Linnamäe kortermaja	Paberpakend	Paber ja papp	1 tk
	Linnamäe kortermaja	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Koela Talumuuseum	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Nigula kortermaja	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Taebla Gümnaasium	Paberpakend	Paber ja papp	1 tk	

Toominga 9, Taebla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Taebla Autolammutus	Romula	Romusõidukid ja -masinad, vanametall	1 tk
Taebla kauplus	Kogumiskast	Patareid, lambipirnid	1 tk
Nurme tn, Taebla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Taebla kauplus	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
Raudtee bussipeatus, Taebla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	2 tk
Kirimäeküla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	2 tk
Üsse küla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	3 tk
Turvalepa küla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Palivere mõis	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Raba 9, Palivere	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Raba 2, Palivere	Paberpakend	Paber ja papp	1 tk
Lähtru 2, Palivere	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Palivere kauplus	Kogumiskast	Patareid, lambipirnid	1 tk
Palivere kauplus	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
Kingu tn, Palivere	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Haapsalu 14, Palivere	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Haapsalu mnt 19, Palivere	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk

Piirsalu küla	Paberpakend	Paber ja papp	1 tk
Piirsalu küla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Koidu ja Lõuna tn nurk, Risti	Paberpakend	Paber ja papp	1 tk
Koidu ja Lõuna tn nurk, Risti	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Risti kool	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Sireli tn, Risti	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Tallinna mnt 4, Risti	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	2 tk
Lihula mnt risti, Risti	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Risti kauplus	Kogumiskast	Patareid, lambipirnid	1 tk
Risti kauplus	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
Vahtra tn, Risti	Paberpakend	Paber ja papp	1 tk
Vahtra tn, Risti	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	2 tk
Koluvere seltsimaja	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	2 tk
Koluvere seltsimaja	Paberpakend	Paber ja papp	1 tk
Koluvere kauplus	Kogumiskast	Patareid, lambipirnid	1 tk
Kullamaa kortermajad	Paberpakend	Paber ja papp	1 tk
Kullamaa kortermajad	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	3 tk
Kullamaa kauplus	Kogumiskast	Patareid, lambipirnid	1 tk
Kullamaa kauplus	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
Üdruma küla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
Liivi kauplus	Kogumiskast	Patareid, lambipirnid	1 tk

	Liivi kauplus	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Kirna küla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Martna kauplus	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
	Martna kauplus	Kogumiskast	Patareid, lambipirnid	1 tk
	Martna küla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Putkaste küla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Oonga kauplus	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
	Rõude küla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Rõude küla	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
Haapsalu linn	Haeska küla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Kiideva küla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	2 tk
	Puise küla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Panga küla	Paberpakend	Paber ja papp	1 tk
	Panga küla	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Parila kauplus	Kogumiskast	Patareid, lambipirnid	1 tk
	Parila kauplus	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
	Ridala kalmistu	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	1 tk
	Mardi talu, Tanska küla	Taaraautomaat	Pandipakend	1 tk
	Mägari kortermajad	Segapakend	Segapakend, klaaspakend, metallpakend, plastpakend, paberpakend	2 tk

5.3 Läänemaa jäätmejaam

Keskkonnaministri määruse „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ kohaselt on jäätmejaam üldjuhul detailplaneeringu ja projekti alusel rajatud ning tehniliselt varustatud jäätmekäitluskoht, kuhu on paigutatud taaskasutatavate jäätmete kogumiseks ja esmaseks töötlemiseks kogumismahutid, sh ohtlike jäätmete kogumismahutid. Jäätmejaama tehniline varustatud peab tagama erinevate olmejäätmeliikide vastuvõtmise elanikkonnalt.

Lääne maakonna jäätmejaam asub Kiltsi külas Haapsalu linnas (endise Pullapää prügila maa-alal) ning seda haldab Feralmet OÜ. Jäätmejaam on avatud esmaspäevast reedeni kell 9.00-16.00 ning laupäeval kell 9.00-14.00, teenindab nii eraisikuid kui ka ettevõtteid.

Jäätmejaamas võetakse tasuta vastu: paberit ja pappi (kartongi), pakendijäätmeid, metallpakendeid klaaspakendit, puitu (oksad), vanarehve, elektri- ja kodumasinaid, patareisid ja akusid.

Tasu eest võetakse vastu: ehitus- ja lammutusprahti, suurjäätmeid, klaasi, haljastusjäätmeid, töödeldud puitu, segaolmejäätmeid, vanaõli, kasutatud toiduõli, õli- ja kütusefiltreid, vanu ravimeid, värvi- ja lakijäätmeid, lahusteid ja liimijäätmeid, jahutusvedelikku, lumineestsentslampe, kütteõli jäätmeid ja asbesti sisaldavaid ehitusmaterjale (eterniiti).

Arvestades maakonna asustusstruktuuri ning maakonna jäätmejaama paiknemist, siis on maakonnas mitmeid piirkondasid, kellele jääb jäätmejaam ebamõistlikult kaugeks, nt Nõva, Kullamaa, Risti, Martna, Rõude jt piirkonnad. Seega oleks vaja maakonda juurde rajada uusi jäätmekäitluskohtasid, kuhu kohalikud elanikud saavad viia suurjäätmeid, ohtlikke jäätmeid, elektroonikaromusid jt jäätmeid, mille kodus hoiustamine või ulaladestamine võib kaasa tuua keskkonnareostuse. Kuna jäätmete vedu Läänemaa jäätmejaama toob kaugema piirkonna elanikele kaasa ebamõistlikke kütusekuluseid ning sellele lisaks jäätmetest vabanemise tasu, siis võib see paljusid elanikke viia olukorrani, kus jäätmetest vabanetakse ulaladestamise teel või kiputakse ohtlikest jäätmetest vabanema muul viisil, mis võib tuua kaasa raske keskkonnareostuse (vanaõli, lahustid, värvid, asbesti sisaldavad ehitusjäätmed jne).

Omavalitsustes valmivatesse üldplaneeringutesse on planeeritud biojäätmete kompostimisväljakud suuremate asulate lähedusse. Teadaolevalt planeeritakse Kullamaale ja Ristile uut biojäätmete kompostimisväljakut.

Hõredas asustuses on end õigustanud erinevad kogumisringid, mille korraldamisega jätkatakse. Samuti tuleks kaaluda tuleb pakendijäätmete, paberi ja papi, biojäätmete ja suurjäätmete liitmist korraldatud jäätmeveoga.

5.4 Pürksi jäätmekeskus

Jäätmekeskus asub Jäätmekeskuse maaüksusel Pürksi külas Lääne-Nigula vallas ning seda haldab kohalik omavalitsus. Jäätmete vastuvõtt ja korduvkasutusse andmine Noarootsi osavalla elanike poolt toimub eelneval kokkuleppel heakorratöötajatega. Pürksi jäätmekeskus teenindab ainult elanikke, juriidilisi isikuid ei teenindata. Jäätmekeskusesse on võimalik tasuta viia ohtlikke jäätmeid ja suurjäätmeid (vanamööbel, sanitaartechnika, elektriseadmed, mahutid ja taara, ehitusjäätmed) võetakse vastu tasu eest. Jäätmekeskusest on võimalik võtta tasuta korduvkasutusse

mööblit, pliite, pesumasinaid jm. Pürksi jäätmekeskusesse ei ole võimalik viia autorehve, eterniiti ja asbestijäätmeid. Jäätmekäitluskohal on olemas jäätmete käitlemiseks vajalikud load.

Jäätmekeskuse maaüksusele on kavandatud ka aia- ja haljastusjäätmete kompostimisväljak ja ehitusjäätmete vastuvõtuks laoplat. Vastav detailplaneering on kehtestatud.

5.5 Haapsalu keskkonnajaam

Haapsalu keskkonnajaam asub Lihula maanteel (Lihula mnt 17b) suure silla juures ning on avatud viiel päeval nädalas, esmaspäevast laupäevani. Keskkonnajaamas on võimalik tasuta vastavatesse konteineritesse panna:

- mootori-, käigukasti- ja määrideõlid;
- ohtlikke aineid sisaldavad või nendega saastunud pakendid (koduhooldus pakendid);
- elavhõbeda lambid (luminofoorlambid, säästupirnid);
- värvid, liimid, vaigud;
- patareid, akud;
- vanad ravimid;
- printerite tahma-, tooneri- ja tindikassetid;
- õli- ja kütusefiltrid;
- õli sisaldavad jäätmed;

Lisaks sellele ka segapakendeid ja klaaspakendeid. Koduelektroonikat ja rehve Haapsalu keskkonnajaama viia ei saa.

5.6. Hullo jäätmekogumispunkt

Vormsi vallas korraldab jäätmemajandust vald ja selleks on vallal hankekorras sõlmitud leping ettevõtjaga „Vormsi valla jäätmemajanduse korraldamine”. Saarel asub 16 prügimaja, kus asuvad konteinerid jäätmete liigiti ära andmiseks. Konteinerid veetakse täitumisel kokku Hullo külas asuvasse jäätmekogumispunkti, kuhu kogutakse kokku jäätmed saarelt äraveoks. Jäätmekogumispunktis on erinevad konteinerid taaskasutatavate jäätmete jaoks ja jäätmepress olmejäätmetele. Lisaks saab kogumispunkti üle anda majapidamises tekkivad ohtlikud jäätmed, suuremõtmelised jäätmed ja vanametalli.

Hetkel on olemas vajadus parandada jäätmekogumispunkti tingimusi jäätmete liigiti kogumiseks. Täna on jäätmekogumispunktis olemas toimiv prügipress olmejäätmete jaoks ja eraldi konteinerid papile ning pakenditele. Tulevikus on jäätmejaama vaja papipressi koos 20 m³ multilift konteineriga (sinine) ja pakendipressi koos 20 m³ multilift konteineriga (kollane), laadimine maast ja estakaadilt, et mitte vedada saarelt ära õhku, vaid parandada liigiti sorteerimist ja vähendada transpordikuluseid.

Kuna Vormsi saarel ei ole prügimäge ja kõik jäätmed (va ehitusjäätmed) veetakse saarelt ära, siis on vajalik tõhustada liigiti kogumist ja vähendada kuluseid jäätmete saarelt ära veoks. Täna jääb külade jäätmemajades puudu konteinereid paremaks jäätmete liigiti kogumiseks (klaas, tekstiil jm),

kinnine konteiner ehitusjätmetele, lahtine konteiner vanaraua jaoks. Täiendavate konteinerite paigaldamisega saaks saarel liigiti koguda täiendavalt klaasi, tekstiili, ehitusjätmeid ja vanaraua. Kuna antud jätmeid Vormsil liigit varem kogutud ei ole, siis koguste osas on täna prognoosi väga raske teha. Klaas ja tekstiil jäävad ca 2-3 tonni piiresse ja ehitusjätmed ning vanaraud ca 5-10 tonni.

Kuna Vormsi saarel jääb paljude inimeste majapidamistes üle puidu jätmeid (viljapuude ja marjapõõsaste lõikus, hekkide korrastamine jm). Sellise puitmaterjali paremaks kasutuseks kohapeal on vajalik saarele hankida puiduhakkur.

5.7 Suuremad kõrvaldamis- ja taaskasutusrajatised

Info maakonna suurematest kõrvaldamis- ja taaskasutusrajatiste kohta leiab tabelist 12. Lisaks on tabelisse märgitud kõrvaldamis- ja taaskasutusrajatiste keskkonnalubade kehtivusperioodid.

Tabel 12. Kehtivad keskkonnaloal Läänemaal. Allikas: Keskkonnaportaali, 2021.

Objekti asukoht	Omaja	Liik	Kehtivuse periood
Tööstuse 7, Haapsalu linn, Lääne maakond	Rannavesi Ehitus OÜ	ehitusjätmete käitluskoht	31.12.2019 - 30.12.2024
Pusku küla, Haapsalu linn, Lääne maakond	Ungru Paekivi OÜ	Pusku lubjakivikarjäär	31.12.2019 - 30.12.2024
Lääne maakond	Eesti Keskkonnateenused AS	Vedu Läänemaal	08.01.2020 - 07.01.2025
Kiltsi küla, Haapsalu linn, Lääne maakond	FERALMET OÜ	Läänemaa jäätmejaam	31.12.2019 - 30.12.2024
Haapsalu linn, Lääne maakond	RAGN-SELLS AS	Vedu Haapsalu linnas	01.01.2020 - 31.12.2024
Haapsalu linn, Lääne maakond	Haapsalu Linnahooldus OÜ	Lihula mnt keskkonnajaam	08.01.2019 - 21.02.2023
Haapsalu linn, Lääne maakond	Haapsalu vanametallikokkuostu OÜ	Vanametalli kokkuost	23.08.2017 - 22.08.2022
Kalmistu 2, Haapsalu linn, Lääne maakond	Haapsalu Linnahooldus OÜ	Jäätmekäitluskoht	30.05.2017 - 29.05.2022
Saunja küla, Lääne-Nigula vald, Lääne maakond	Lääne Teed OÜ	Ehitus-lammutusjätmete käitluskoht	24.04.2017 - 23.04.2022
Pürksi küla, Lääne-Nigula vald, Lääne maakond	Lääne-Nigula Vallavalitsus	Pürksi jäätmekeskus	13.09.2016 - 12.09.2021
Taebla alevik, Lääne-Nigula vald, Lääne maakond	SERVIK OÜ	Vanametalli kokkuost	12.07.2016 - 11.07.2021
Haapsalu linn, Lääne maakond	RAGN-SELLS AS	Lihula mnt 20 sortimis- ja ümberlaadimisjaam	09.11.2015 - ...

Taebla alevik, Lääne-Nigula vald, Lääne maakond	SERVIK OÜ	Taebla autolammutus	22.10.2020 - ...
Kadarpiku küla, Lääne-Nigula vald, Lääne maakond	Catalana OÜ	Kadarpiku küla vanarehvide käitluskoht	06.08.2020 - ...

5.8 Suletud prügilad

1996. aastal suleti ja korrastati Vedra, Kirimäe, Martna, Rõude, Lähtru, Sutlepa, Variku ja Rannaküla prügilad praeguse Lääne-Nigula valla territooriumil. Samal ajal suleti ka Rumpo prügilad Vormsi vallas.

Rumpo vana karjääri-prügilal alale kehtestati 29.05.2017 detailplaneering, millega tahetakse taotleda ala osaliselt munitsipaalomandisse, et rajada sinna ehitusmaterjalide taaskasutuse, okste põletamise ja loomsete jäätmete matmise ala.

1997. aastal suleti Paslepa, Koluvere, Silla, Vaikna ning AS Plivere EMT Liivi intermaterjalide prügilad praeguse Lääne-Nigula valla territooriumil.

Aktiivset seiret pärast prügilate sulgemist ja korrastamist teostatud ei ole. Jäätmete ladestamist endistele prügilatele ei ole täheldatud, seetõttu täiendavaid meetmeid suletud prügilate täiendamaks korrastamiseks ei ole vajalik kasutusele võtta.

Pullapää prügilal suleti 2007. aasta oktoobris. Esimene järeseire tehti detsembris 2007, mille tulemusel leiti, et olemasolevate kaevudega seiret edaspidi teha ei ole võimalik. 17.04.2013 puuriti uued seirepuuraugud ning võeti prügilal sulgemise projektis ettenähtud seireproovid. Viimased proovid teostati 2019. aastal ning osad näitajad olid üle määra, mistõttu tuleb järeseiret jätkata. 2022. aastal on plaanis teostada kompleksseire. Seireproovide võtmist jätkatakse igal aastal ning iga kolme aasta tagant soovitakse teostada kompleksuuringuid.

Tänane Läänemaa jäätmejaam rajati suletud Pullapää prügilal kõrvale.

6. Hinnang eelmise perioodi riikliku ja maakondliku jäätmekava täitmisele

6.1 Riigi jäätmekava 2014-2020

Riigi jäätmekavas 2014-2020 on kirjas, et iga tegevuse juures tuleb rakendada kõiki sobivaid jäätmetekke vältimise võimalusi, samuti kanda hoolt, et tekkivad jäätmed ei põhjustaks ülemäärast ohtu tervisele, varale ega keskkonnale.

Jäätmetekke vältimise ja jäätmehooldusmeetmete väljatöötamisel ning rakendamisel juhindutakse järjestuses järgmisest jäätmehierarhiast:

1. jäätmetekke vältimine.
2. korduskasutuseks ettevalmistamine.
3. ringlussevõtt
4. muu taaskasutamine nagu energiakasutus
5. kõrvaldamine

Riikliku jäätmekava 2014-2020 jäätmearuande (2021) kohaselt on eesmärgi täitmisele oluliselt kaasa aidanud ressursitõhususe ja jäätmetekke vähendamise edenemine prioriteetsetes ettevõtlussektorites (ehituses, ehitusmaterjalide tootmises, toiduainetööstuses ja kaubanduses). Jäätmetekke vähendamisele aitab kaasa uute tehnoloogiate kasutuselevõtt, mis võimaldab neid materjale, mida varem käideldi jäätmetena, käsitleda kõrvalsaaduse ja/või teisese toorena. See tähendab, et uued tehnoloogiad võimaldavad tootmisprotsessi suunata selliselt, et tootmise esmase eesmärgi kõrval saadakse ka muu materjal, mis ei vaja kasutusele võtmiseks täiendavat töötlust ja mille järele on nõudlus.

Keskkonnateadlikkuse kasvatamiseks on teavituskampaaniaid korraldanud nii riik, KOV-id kui ka ettevõtted. Jagamismajandus ja asjade korduskasutamine on tõusuteel (Toidupanga ja teiste heategevusorganisatsioonide tegevus toidu ümberjaotamisega, korduskasutatavate toidunõude laenus üritustel ja festivalidel, Topsiringi ja Eesti Pandipakend OÜ tootevaliku laienemine ja selle kasutamine üha rohkematel üritustel, JSI üle-eestiline nõude korjandus jms.) Lisaks on Uuskasutuskeskus jõudsalt oma tegevust laiendanud.

Projekti „Jäätmete liigiti kogumine“ käigus intervjueriti Eesti elanikke, et selgitada kitsaskohti, miks elanikud ei kogu jäätmeid liigiti. Intervjuude põhjal selgus, et üheks enim küsimusi tekitavaks probleemiks on, millisesse konteinerisse teatud jäätmeliike tohib visata. Kui puudub üheselt mõistetavus, valitakse jäätmete äraviskamiseks pigem segaolmejäätmete konteiner. Toodi ka välja, et riigis ringi liikudes kohatakse konteinerite puhul erinevaid värve ja märgistusi, mis tekitavad veel enam segadust. Olmejäätmete liigiti kogumise lihtsustamiseks töötati välja värvilahendused, mida tuleb kogumisvahendite puhul või nende märgistamisel eelistada: **kollane** – plast-, metall- ja segapakendijäätmed; **sinine** – paber- ja papppakendijäätmed ja paber ja kartong; **roheline** – klaaspakend; **pruun** – biojäätmed; **hall ja must** – segaolmejäätmed.

Kui 2013. aastal, Iru jäätme põletustehase tööle rakendumisel, suunati ligikaudu pool tekkinud olmejäätmetest ladestamise asemel põletamise teel taaskasutusse, siis viimastel aastatel on turuolukorrast tingituna hakanud energiakasutus ladestamise arvelt vähenema. 2018. aastal põletati 41% ja ladestati 22% olmejäätmetest, 2014. aastal olid vastavad näitajad 48% ja 7%. 2018. aastal oli olmejäätmete ringlussevõtu tase vaid 31%, mistõttu võib suure tõenäosusega väita, et aastaks 2020 ei õnnestu sihttaseta täita. Võrdluseks: Euroopa Liidu keskmine näitaja oli 2018. aastal 47%.

Riigikontroll tõi oma 2016. aasta auditis olmejäätmete ringlussevõttu pärssivate teguritena välja ka jäätmeveoteenuse madala hinna, mis ei motiveeri inimesi jäätmeid liigiti koguma, puuduliku liigiti kogumise konteinerite paigutamise elamute lähedale ning nõrga järelevalve jäätmekäitlejate ja pakendi taaskasutusorganisatsioonide üle, mille tulemusel võib ringlusse jõuda deklareeritust vähem jäätmeid. Seetõttu on planeeritud ka järgmistel aastatel ellu viia tegevusi, mis aitaksid sihttasemele võimalikult lähedale jõuda. Üheks selliseks tegevuseks on liigiti kogumise infrastruktuuri arendamine, et inimestel oleks võimalikult mugav jäätmeid tekkekohal liigiti koguda. Samuti on kohalikud omavalitsused juba korraldatud jäätmeveo hangete kaudu üha enam jäätmeliike hõlmanud ning hinnapoliitika kujundamisega on saavutatud liigiti kogutud jäätmete tasuta äraandmise võimalus, kehtestades segaolmejäätmete äraandmisele kõrgema tasu, mis omakorda motiveerib inimest jäätmeid liigiti koguma.

Jäätmed, mille teket ei ole võimalik vältida ja mida ei saa korduskasutuseks ettevalmistamiseks või ringlusse suunata, tuleks suunata energiakasutusse või muusse taaskasutusse, vältimaks jäätmete ladestamist. Seejuures saab jäätmete energiakasutus panustada ühtlasi taastuvenergia tootmisesse ja aitab vähendada taastumatute ressursside kasutamist energia saamiseks. Näiteks on võimalik toota biolagunevatest jäätmetest biogaasi. Juhul kui biogaasi tootmisel tekkiv kääritusjääk on sertifitseeritud tooteks, toimub ühtlasi lisaks taastuvenergia tootmisele ka biolagunevate jäätmete ringlussevõtt.

6.1.1 Olulised saavutused riiklikul tasandil

Olmejäätmete liigiti kogumise tase on tõusnud ja kvaliteet paranenud (nt pakendikoti teenus). Eramajadel on võimalus liituda teenusega, mille käigus saab pakendijäätmeid tasuta ära anda 150L kollase kilekotiga. Selle teenuse osutamine on kokku lepitud 33 omavalitsusega 104 asulas. Teenusega on liitunud 10 268 majapidamist (aastaga lisandunud 3 649 eramaja).

Inimeste teadlikkus jäätmevaldkonna teemadest on kasvanud (Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuring, mis näitas, et keskkonnasäästlikest tegevustest on elanikud kõige enam omaks võtnud just prügi ja jäätmete keskkonnasõbraliku käitlemise).

Jagamismajandus ja asjade korduskasutamine on tõusuteel (Toidupanga ja teiste heategevusorganisatsioonide tegevus toidu ümberjaotamisel, korduskasutatavate toidunõude laenus üritustel ja festivalidel, Topsiringi ja Eesti Pandipakendi tootevaliku laienemine ja selle kasutamine üha rohkematel üritustel, Uuskasutuskeskuse tegevus, JSI üle-eestiline nõude korjandus jms).

Kõik omavalitsused on haaratud korraldatud jäätmeveosüsteemi, samuti valdav osa elanikest on liitunud korraldatud jäätmeveoga. Korraldatud jäätmevedu hõlmab lisaks ka liigiti kogutud jäätmeid, nagu köögi-sööklajäätmed, papp ja paber, suurjäätmed, pakendid.

6.1.2 Probleemid, takistused

Elanikkonna teadlikkus on küll kasvanud, kuid pole piisavalt mõjutanud inimeste käitumist. Segaolmejäätmete jäätmeveoteenuse madal hind ei motiveeri inimesi jäätmeid sortima (nt Tallinnas on 240 l segaolmejäätmete ja sama suure biojäätmete konteineri tühjendamine põhimõtteliselt sama hinnaga või on vahe väga väike, nt Tartus oli segaolme 240 m³ konteineri tühjendamine vaid ca 2 eurot kallim kui biojäätmete tühjendamine).

Liigiti kogumise infrastruktuur pole kohalikes omavalitsustes täielikult välja arendatud, kvaliteet halb, pole mugav.

Liigiti kogumisvõimalused KOV-ide võrdluses on väga erinevad. 31 KOV-is on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud lisaks segaolmejäätmetele, vanapaberile ja biolagunevatele jäätmetele suurjäätmed ja/või pakendijäätmed, samas 15 KOV-is on ainult segaolmejäätmed korraldatud jäätmeveoga hõlmatud. KOV-ide tase on ebaühtlane ja seetõttu napib osades KOV-ides ressursse ja teadmisi jäätmevaldkonna teemadega tegelemiseks (osades valdades pole eraldi keskkonnaspetsialisti).

6.1.3 Meetmed olukorra riikliku jäätmemajanduse olukorra parandamiseks

Riiklikus jäätmekavas 2014-2020 on püstitatud mitmed tegevused eesmärkide saavutamiseks:

- Liigiti kogumise taristu arendamine, sh erinevad toetusmeetmed. Parem liigiti kogumise taristu ja tõhusam liigiti kogumine hõlbustab kvaliteetselt ringlussevõttu, aitab vähendada prügistamist ehk jäätmetest tulenevat keskkonnariski.
- Ringlussevõtu edendamine, sh erinevad toetusmeetmed, et vähendada ladestamist.
- Teadlikkuse kasvatamise kampaaniatega jätkamine (jäätmetekke vältimise nädal ja muud temaatilised kampaaniad).
- Kohalike omavalitsuste roll on jäätmekäitluse arendamisel väga oluline. KOV-id saavad ette näha pakendijäätmete kogumiskohad ja need TKO-dele ette valmistada, samuti panustada teavitustegevusse, et pakendikonteinerisse pandaks ainult pakendijäätmeid. Samuti tuleb panustada mugavasse pakendijäätmete kogumisse, liites pakendijäätmete kogumise korraldatud jäätmeveoga. Lisaks saavad KOV-id lepinguga määrata TKO-dele aruande esitamise kohustuse. Ühtlasi panustada jätkuvalt teavitusse, et jäätmete ringlussevõtt on suur osa jäätmete liigiti kogumisel ja nende kokku kogumisel, seega mida rohkem jäätmeliike kohalik omavalitsus hõlmab korraldatud jäätmeveoga, seda suurem on ringlussevõtt. Biojäätmete liigiti kogumine korraldatud jäätmeveo raames on äärmiselt oluline.

- Kitsaskohtade lahendamiseks on ka edaspidi vajalik hea koostöö erinevate osaliste vahel ja soov pingutada parema jäätmekäitluse nimel.
- Kajastada igasuguse prügistamise vastu võitlemise ja selle vältimise ning igat liiki prügi koristamise meetmeid. Prügistamine on nii jäätmete ebaseaduslik keskkonda viimine ehk näiteks ehitus- ja lammutusjäätmete metsa alla viimine kui ka tänaval pakendite mahaviskamine. Muu prügistamise tagajärjeks on sageli ka mereprügi.

6.2 Läänemaa omavalitsuste ühtne jäätmekava 2016-2020

Läänemaa omavalitsuste ühises jäätmekavas 2016-2020 oli peamiseks eesmärgiks seatud jäätmekäitluse hierarhiat järgiva jäätmehoolduse arendamine kohaliku omavalitsuse tasandil, st järgida ja rakendada jäätmetekke vältimist ja vähendamist, toodete korduskasutust, jäätmete ringlussevõttu ning keskkonnateadlikkust.

Kui 2014. aastal tekkis Läänemaal elaniku kohta 229 kg segaolmejäätmeid, siis 2019. aastal tekkis neid pisut rohkem ehk 253 kg. Kuigi elanike arv on kahanenud, siis kasvanud on elanike elatustase ning selle tõttu ka tarbimine ja jäätmete teke. Tabelis 13 on kajastatud 2019. aasta jäätmete mahud liikide kaupa, kus erinevat liiki jäätmete mahud on summeeritud ning summast arvestatud iga liigi suhe kogumassi. Tabel 13 põhjal võib väita, et 2016-2020 Lääne maakonna jäätmekavas püstitatud eesmärgid on täitamata jäänud. Eelkõige tuleneb see riiklikust politikast, mille roll on reguleerida toodete pakendamist ning toodete jätkusuutlikust.

Tabel 13. Jäätmete liigiti kogumise võrdlustabel aastate 2014 ja 2019 kohta. Allikas: JATS

Liik	2014	2019
Segaolmejäätmed	64%	48%
Liigiti kogutud segaolmejäätmed	36%	52%
Olmejäätmetest liigiti kogutud:		
Pakend	58,03%	32,36%
Paber ja kartong	10,68%	3,71%
Biojäätmed	9,71%	1,73%
Metall	4,32%	25,39%
Ohtlikud jäätmed	1,91%	28,22%
Elektroonika	1,24%	0,20%
Suurjäätmed	1,16%	1,59%
Klaas	0,28%	-
Akud ja patareid	0,03%	1,01%

Läänemaa omavalitsuste jäätmehoolduse arendamise eesmärkideks seati:

- omavalitsuste koostöö jätkamine, mis tagab ühtse ja paremini toimiva jäätmehoolduse kogu maakonnas.

- arendada olmejäätmete liigiti kogumist ja sorteerimist ning taaskasutust.

Mõlema punkti puhul võib väita, et liiguti eesmärgi suunas, kuid nii nagu riikliku jäätmekava puhul, siis ka maakondliku jäätmekava puhul ei suudetud lõplikku eesmärki saavutada.

Eelmise perioodi ehk 2016-2020 jäätmekavast võiks esile tuua veel järgmisi muutusi:

- Lammutati 12 maastikupilti kahjustavat hoonet.
- Likvideeriti 5 jääkreostusobjekti.
- Alustati tekstiili kogumisega Haapsalu linnas (paigaldati 3 konteinerit).
- Haapsalu keskkonnajaamal on olemas kehtiv keskkonnaluba.
- Tiheasumites on muutunud kohustuseks biojäätmete eraldi kogumine, alates 5 korteriga korterelamute juures.
- Kui varem Kullamaal, Vormsil ja Noarootsis ei olnud korraldatud jäätmevedu, siis alates 2019. aastast on korraldatud jäätmevedu ka Noarootsis ja Kullamaal. Vormsil korraldatud jäätmevedu klassikalisel moel ei ole. Vormsi saarel viivad elanikud oma jäätmed külakeskustes asuvasse pürimajadesse ning korraldatud jäätmevedu toimub prügimajadest. Arvestades Vormsi saare eripära, siis keskkonnasäästu arvestades pole saarele klassikalist majapidamistest jäätmete korraldatud jäätmevedu vaja.

Ellu jäid viimata perioodil 2016-2020 järgmised tegevused:

- Ehitada Kullamaale jäätmete vastuvõtupunkt ja kompostimisväljak.
- Taaskasutuskeskuse hoone rajamine Läänemaa jäätmejaama.
- Aia- ja haljastusjäätmete kompostimisväljaku ning ehitusjäätmete laoplatši ehitus Pürksi jäätmekeskusesse.
- Rajada Haapsalu linna Haava tänavale kompostimisväljak.

6.2.1 Probleemid, takistused

Järgnevalt on esitatud peamised Lääne maakonna omavalitsuste probleemid jäätmehoolduse korraldamisel:

- Vähene järelevalve jäätmehoolduseeskirja täitmise üle. Omavalitsustes puudub väärteo menetleja.
- Korraldatud pakendijäätmete vedu kodudest puudub ning see ei motiveeri inimesi prügi sorteerima.
- Jätkev jäätmete põletamine kodumajapidamistes.
- Elanike ja küllastajate ebahütlane keskkonnateadlikkus. Inimesed ei ole harjunud käituma ja mõtlema keskkonnasäästlikult.
- Jäätmete kogumiskohtade ja konteinerite ühtses stiilis märgistamine on puudulik. Erinevad organisatsioonid kasutavad eri värvi ja liiki konteinereid, mis ajab elaniku ja külastaja segadusse.

- Läänemaa söögikohtade puhul puudub kontroll, kuidas käideldakse köögijäätmeid.
- Ebapiisav komposteerimisväljakute või -platside hulk.
- Pakendikonteinerite ületäitumine ja vähene arv ning ebapiisava tihedusega vedu.
- Vähesed ja paindlikud võimalused suuremõtmeliste, ohtlike, ehitus- ja lammutusjäätmete üleandmine.
- Pakendikonteinerite risustamine muu olmeprügiga, paberi või kartongiga, ohtlike jäätmetega jne.
- Ebaproportsionaalne jäätmejaamade võrgustik. Väiksemates kohtades puudub võimalus tasuliste jäätmete üleandmiseks/kaalumiseks.
- Läänemaa teede madal raskeveokite taluvuspiir.
- Läänemaa hajaasustatus, mis muudab regulaarse jäätmete liigiti veo tekkekohalt ebamõistlikult kulukaks ja toob kaasa suurema keskkonnakahju.

7. Jäätmehoolduse areng ja jäätmerajatiste infrastruktuur

Jäätmekava konkreetsetest ja lühiajalistest eesmärkidest saab välja tuua peamiselt neli põhivaldkonda, milleks on (1) jäätmehoolduse süsteemi korrastamine, (2) infrastruktuuri arendamine ja haldamine, (3) järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine ning (4) järjepidev teavitustegevus.

7.1 Jäätmehoolduse süsteemi korrastamine

Seadustega on kohalikule omavalitsusele pandud kohustuseks jäätmekäitluse korraldamine. Samade tegevustega peavad tegelema ja on tegelenud kõik Lääne maakonna omavalitsused. Vältimaks töö dubleerimist on mõistlik tulevikus korraldada jäätmeveo ühishange(hankeid) ning määrata jäätmehoolduse korraldamiseks ühine organisatsioon või eestvedaja.

Lisaks tuleks ajakohastada EVALD registrit, et saada ülevaade kinnistutest, kellel on sõlmitud leping korraldatud jäämeveoga ning kellel mitte ja veenduda, et vabastus on asjakohane. Kuna 2017. aastal toimus haldusreform ning mitmed omavalitsused liitusid, siis on oluline tagada registris andmete ühtsus, aja- ja asjakohasus. Samuti tuleks luua ametikoht järelevalvespetsialistile, kelle ülesandeks on kontrollida registri paikapidavust reaalses elukeskkonnas.

7.2 Jäätmehoolduse infrastruktuuri arendamine ja haldamine

Iga-aastaselt on vajalik üle vaadata ja arendada pakendikonteinerite võrgustikku, sh läbi korraldatud olmejäätmete veo, pannes vedajale kohustuse kortermajade juurest ära viia paber ja kartong ning pakendijäätmed. Selle tulemusena vabanevad kortermajade lähedusse paigaldatud avalikud pakendikonteinerid, mida saab ümber paigaldada hajaasustusega piirkonda. Lisaks tasub kaaluda ka kaubandusettevõtetele kohustust panna pakendijäätmete konteiner avalikult ligipääsetavasse kohta. Hetkel on lähtuvalt pakendiseadusest küll kohustus kauplusel pakendijäätmeid koguda, kuid paljudel juhtudel suunatakse tarbijad lähimasse avalikku kogumiskohta või on konteiner paigaldatud kaubandusettevõtte kinnisele territooriumile.

Samalaadselt kortermajadega on vajalik laiendada ka paberi- ja kartongi üleandmisvõimalusi väikeelamute piirkondades. Läbi keskkonnaprojektide tuleb leida vahendeid avalike pakendi-, klaasi-, tekstiili-, paberi ja kartongikonteinerite soetamiseks, tagamaks üleandmisvõimalused kõigi elamuliikide juures. Arvestades, et tänapäeval sõltub igapäevane elu kaupluse vms avaliku objekti olemasolust, siis on vajalik paigutada erinevat liiki konteinerid selliste objektide vahetusse lähedusse. See aitaks vähendada jäätmevedaja transpordikoormust hajaasustatud piirkondades, kus majad paiknevad üksteisest kaugel ning küttekulud muutuvad ebamõistlikult kõrgeks ning keskkonada koormavaks. Samuti tuleb arvestada, et kõik teed ei kannata rasket transporti ning iga veokord lõhub teed, mis tähendab jällegi ebamõistlikke kulusid teeremondile. Nii tuleks piirkonnast lähtuvalt leida mõistlik liigiti jäätmeveo lahendus, mis tagaks maksimaalse keskkonnahoiu ja jätkusuutlikkuse.

Jäätmemajanduse iga-aastaste tegevuste hulka peab kuuluma ka ohtlike jäätmete ning elektri- ja elektroonikajäätmete kogumisringide jätkamine. Eestis on läbi viidud palju uuringuid ohtlike

jäätmete ja probleemtoodete osas ning tulemused näitavad, et selliste jäätmeliikide üleandmine toimub reeglina mitme aasta pärast, peale nende tekkimist. Näiteks patareide keskmiseks üleandmise ajaks peale nende tühjenemist on 7 aastat. Ligilähedane on olukord ka teiste ohtlike jäätmete ja probleemtoodete osas. Kodumajapidamistes tekkinud jäätmed (päevavalguslambid, värvid, vanaõli, kraadiklaasid, kemikaalid, külmkapid jne) viiakse enamjaolt keldrisse, garaaži või kuuri mõttega, et lähiajal viiakse need edasi jäätmejaama. Tihtilugu jäävad sellised jäätmed aastateks riulile seisma ning võivad kaudselt kujutada ohtu inimese tervisele. Seetõttu on vajalik vähemalt kord aastas viia läbi reklaamkampania korras ohtlike jäätmete ja probleemtoodete kogumisringe, et motiveerida inimesi üle andma jäätmeid selleks luba omavale isikule ning vältides nende sattumist olmejäätmete hulgas keskkonda. Samuti tuleb jagada infot ettevõtete või organisatsioonide kohta, kes koguvad suurjäätmeid, et need uuesti ringlusesse suunata.

Jäätmekavaga planeeritud tegevuste osas üheks olulisemaks on jäätmejaamade haldamise jätkamine, aga ka uute jäätmekäitluskohtade rajamine. Praegusel hetkel on kulude kokkuhoiu eesmärgil mõni jäätmejaam avatud ainult mõnel päeval nädalas ning seeläbi kannatab jäätmete üleandmise efektiivsus. Sellisel juhul tasub kaaluda jäätmejaama tasuta üleantavate jäätmete konteinerpargi eraldamist muudest konteineritest, et keskkonnateadlikud inimesed saaksid kõigil päevadel jäätmeid üle anda.

Jäätmejaamade puhul vajab edaspidist arengut ka nende täiustamine vastuvõtavate jäätmeliikide ja taaskasutamise osas ning täiustamist vajab ka jäätmejaamade visuaalne pool (hooldatud ja puhastatud territoorium, asfalteeritud platsid, korrastatud haljastus, aedik jne). Vajalik on ka soetada täiendav inventar ja seadmed jäätmejaama laitmatuks toimimiseks. Lisaks tuleb luua ruumid, kuhu paigutatakse ringlusse sobivad suurjäätmed, kodusisustus, elektroonika jms, mida soovijad saaksid endale soetada, et vältida ületootmist uute tarbesemete näol.

Iga-aastaselt suurenevad saastetasud panevad omavalitsuse valiku ette, kas võtta elanikkonnalt jäätmeid tasuta vastu või kehtestada nendele vastuvõtuhind. Paljudel juhtudel on juba selleni jõutud ning siis on vajalik jäätmete kaalumine. Raha eest vastuvõtavate jäätmete kaalumisel on nõutav ka taadeldud kaal, mida reeglina omavalitsustel pakkuda ei ole. Rahastusprojektide abiga on võimalik soetada platvormkaalud jäätmete kaalumiseks, riiulid korduskasutatavate jäätmete vastuvõtuks (lambid, kodumasinad, toidunõud jne), konteinerid ohtlike jäätmete kogumiseks ning paberipress suurema hulga vanapaberi mahu vähendamiseks. Samuti on olulisel kohal pakkuda inimestele jäätmete üleandmise teenust, kas olemasoleva munitsipaalauto näol või rahastusprojektide abiga soetatud järelkäru tasuta rentimise võimalusega. Paljudel eraisikutel on küll kärukonksuga auto, kuid puudub järelkäru jäätmete veoks. Sellisel juhul saab ta näiteks jäätmejaamast üheks tunniks tasuta laenutada järelkäru, et tuua külmkapp või vana mööbel jäätmejaama. Vältimaks järelkäru pahatahtlikku kasutamist muudel transporditöödel tuleb pikema aja laenutuse korral kehtestada renditasu ja vajadusel ka tagatisraha. Teisel juhul, ki kärukonksuga auto puudub, pakkuda KOV poolt kodust äraveo teenust, ettetellimise alusel.

Iga aasta suurenevad kulud jäätmete transpordile ja ladestamiseks. Nende vähendamiseks on vajalik piirkonnas tagada jäätmete taaskasutus. Üheks selliseks jäätmeliigiks on biolagunevate jäätmete kogumine ja taaskasutus. Taaskasutada on võimalik neid kohalikul kompostimisplatsil, mis peab toimuma kinnisel territooriumil vältimaks seal isetekkelise prügimäe teket. Sellisteks

kohtadeks sobilikud kohad on reoveepuhastite, põllumajandusettevõtete ja kalmistute vahetu lähedus. Tekkinud komposti on võimalik müüa pinnasetäiteks.

Maakonnas on oluline ka toidujäätmete muudest jäätmetest eraldi kogumine. Eelkõige tuleb seda alustada toitlustusettevõtetelt ning hiljem laiendada elanikkonnale. Toidujäätmete käitlemist ei näha ette eelpoolnimetatud kompostimisplatsidel vaid selleks on mõistlik soetada konteinerkomposter(id), võimaldamaks lokaalne komposteerimine. Tegemist on suhteliselt kalli jäätmekogumise valdkonnaga, kuid jäätmekäitluse tulevikusuundades väga olulise tegevusega.

Parkidest, kalmistutel ja kortermajade läheduses kogutavad haljastusjäätmed tuleb transportida kompostimisplatsile. Üheks odavamaks lahenduseks nende kogumisel on big-bag kottide kasutamine. Kottide hoidmiseks ja tühendamiseks on vajalik metallraamide soetamine ja paigaldamine euroalustele. Sellist lahendust on võimalik rakendada üksnes kraanaga varustatud veoki olemasolul, millega saab haljastusjäätmetega täidetud big-bag kotid transportida kompostimisplatsile. Veok on mõistlik soetada Läänemaa jäätmejaama või mitme valla ühisprojektina koos kompostimisplatsi rajamisega.

Eelmises punktis kirjeldatud taristu olemasolu korral on vajalik teostada haljastusjäätmete kogumisringide korraldamist sügis- ja kevadhooajadel kohtades, kus on palju eramuid ning tekib rohkelt aia- ja haljastusjäätmeid. Koolides, lasteaedades, parkides ja tiheasustuselal biolagunevate jäätmete kogumisaktsiooni korraldamine võiks peale kompostimisplatsi rajamist osutada regulaarseks tegevuseks.

Jäätmemajanduse visuaalse pildi ja efektiivsema jäätmete sorteerimise eesmärgil on vajalik ka korteriühistu jäätmemajade propageerimine ja süvamahutite suurem kasutuselevõtt. Süvamahutid toetavad kauni, moodsa ja läbimõeldud koduümbruse lahendust. Pilootprojekti raames rajatakse näidis jäätmemajad omavalitsuste avalike asutuste lähedusse, mis peaks andma tõuke ka korteriühistutele selliste lahenduste elluviimiseks.

Eramajapidamiste ja korraldatud olmejäätmete veoga mitteliitunud isikute jäätmekäitluse tõhustamiseks on vajalik rakendada nõ „ettemaksuga kilekoti“ teenust“. Pakutakse võimalust jäätmejaamadest, kauplusest vms kohast osta juba jäätmekäitlustasu sisaldav spetsiaalne märgistatud kilekott tagamaks teenuse näiteks suvilaomanike või turistide hulgas. Jäätmete üleandmine toimuks selleks ettenähtud kohtades ning puudub vajadus sularahaga arveldada (kui kilekott on ostetud koos muu kaubaga kauplusest). Lahendust saab rakendada üksnes toimiva järelevalve korral.

Järjest suureneva vajadusega kasutada ehitusjäätmeid tagasitaitena on vajalik selleks nõuetekohase ladestuskoha ja käitluskoha rajamine. Kuni kohalike prügilate sulgemiseni kasutati ehitusjäätmete ladestamiseks kohalikke prügilaid ning tagasitaitena korrastati ka halvas olukorras teid. Sellise omavolilise pinnasetäite korral ladestatakse ka päris suures koguses asbestijäätmeid, mis on ohuks inimese tervisele. Olukorra kontrolli alla saamiseks on vajalik luua võimalused ehitus- ja lammutusprahi (koodiga 17 01..) taaskasutamiseks nõ tagasitaitetekohas, mis oleks väravaga suletav ja lukustatav. Sobilikumad kohad selleks on endised tootmiskaamad, mis vajavad täitmist ning kus oleks võimalik ka betoonijäätmeid nende purustamise eesmärgil taaskasutada. Antud

kriteeriumitele sobilikuks kohaks võiks tulevikus olla kohalikud keskkonnajaamad, kus on võimalus ka ehitusjäätmeid sorteerida.

7.3 Järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine

Jäätmetekitajate järelevalves omab olulist rolli registri pidamine, kohapealne paikvaatlus, regulaarne andmevahetus vedajaga ning Keskkonnaametiga. Regulaarselt uuendatud andmed võimaldavad operatiivselt kontrollida jäätmevaldajaid ning reageerida õigeaegselt korraldatud olmejäätmete veoga mitteliitunud isikute suhtes. Jäätmekava tegevuste rakendamiseks, jäätmehoolduse suunamiseks ja järelevalve teostamiseks on vajalik pidev andmete kogumine ja süstematiseerimine. Andmed kogutakse jäätmejaamadest, paikvaatlust tehes, korraldatud olmejäätmete veo vedajalt, Keskkonnaametilt ning Keskkonnaagentuurilt.

Jäätmekavas ettenähtud tegevuste elluviimiseks ning järelevalveks on lähiaastatel vajalik igale omavalitsusele oma või ühise vääртеomenetleja palkamine. Järelevalveametniku vajadus on suurem Haapsalu linna ja Lääne-Nigula valla territooriumil, Vormsil on elanike arv väiksem ning saarevaht teostab juba paregu regulaarselt heakorra kontrolli. Järelevalveametnik(ud)/vääртеomenetleja(d) võiks olla ka isik(ud), kes korralda(vad)b uue korraldatud olmejäätmete veo hanke. Vääртеomenetleja töö tulemusena prügistamine ja illegaalne jäätmekäitlus väheneb, tekivad uued nägemused jäätmehoolduse probleemide lahendamiseks ning viiakse läbi omavalitsuste üleseid ühiseid tegevusi. Lähitulevikku ja kehtivat seadusandlust silmas pidades on võimalik vääртеomenetleja palkamine osalise tööajaga igas omavalitsuses, mis tagab vahetu suhtlemise valla ametnike ja kodanikega. Isiku töö hõlbustamiseks tuleb rahastusfondide abiga soetada ametnikule näiteks tahvelarvuti jäätmevaldajate registri kontrollimiseks ja probleemkohtade märgistamiseks (gps).

Jäätmekava üldiste eesmärkide saavutamiseks ja suunamiseks on vajalik ka taaskasutatava materjali kogumise tõhustamine. Kõige efektiivsem viis on seda edaspidi teostada korraldatud jäätmeveo raames hindade diferentseerimise läbi, et liigiti kogutud jäätmete üleandmine on oluliselt odavam.

Omavalitsuste ülesed ühistegevuse peamised tegevusvaldkonnad oleksid järgnevad:

I Jäätmehoolduse administratiivne korraldamine

- Lääne maakonna omavalitsuste ühise jäätmekava edaspidine uuendamine ja vastavusse viimine õigusaktide ning riigi jäätmekavaga.
- Lääne maakonna omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjade koostamine, ühtlustamine ja uuendamine.
- Lääne maakonna omavalitsuste ühise jäätmevaldajate registri toimimise tagamine.
- Korraldatud jäätmeveo ühishanke korraldamine.
- Teabe jagamine ja teavituskampaaniate läbiviimine (riigiasutustele, kohalikele omavalitsustele, kohalikele elanikele, koolidele ja lasteasutustele, ettevõtetele jne).

- Projektide ja rahataotluste koostamine jäätmehoolduse arendamiseks ja investeringuteks.

II Jäätmekäitlusrajatiste haldamine ja optimaalse võrgustiku rajamine

- Lääne maakonna jäätmejaamade, liigiti, sh ohtlike jäätmete kogumispunktide, kompostimisplatside ettevalmistamine ning kaasajastamine ja töö ühine korraldamine.
- Investeringuprojektide elluviimine jäätmekäitlusrajatiste võrgustiku täiendamiseks.
- Jäätmehoolduse paremaks korraldamiseks vajaliku tehnika hankimine, rentimine ja hoolduse korraldamine.

III Omavalitsuste haldussuutlikkuse tõstmine ja koostöö parandamine

- Korraldatud jäätmeveo maakondlik ühishange.
- Ühiste jäätmeveoringide (näiteks eterniidi, vanarehvide, ohtlike jäätmete jms kogumisringid) regulaarne korraldamine.
- Osalemine riikliku jäätmekava koostamisel ning Lääne maakonna jäätmehooldusalaste seisukohtade esitamine.
- Jäätmete kogumist toetavate tugiteenuste pakkumine.
- Jäätmete kokkuveoteenuse korraldamine (vedu kohalikelt elanikelt lähimasse jäätmejaama).
- Alternatiivsete kogumisviiside tutvustamine ja juurutamine.

Tulemus: toimiv jäätmehooldussüsteem kõigis omavalitsustes ühtsetel alustel. Ühiste hangete (ohtlikud, suuremõtmelised ja haljastusjäätmed) oskuslik korraldamine ja suhtlemine erinevate jäätmehoolduse osapooltega (vedajad, tootjavastutusorganisatsioonid, riigiasutused), rajatiste ühine sildistamine, ühine jäätmevaldajate register, suurem investeringuvõimekus ja kaalutletud otsuste langetamine piirkonnale tervikuna, koostöö süvenemine, kõrgem läbirääkimisvõime, tõhustatud järelevalve ja pädevus.

8. Jäätmekava eesmärgid ja meetmed jäätmeliikide kaupa

Lääne maakonna jäätmehoolduse arendamisel lähtutakse Riigi jäätmekava 2014-2020 kolmest strateegilisest eesmärgist:

- Vältida ja vähendada jäätmeteket, sh vähendada jäätmete ohtlikkust.
- Võtta jäätmed ringlusse või neid muul viisil taaskasutada maksimaalsel tasemel.
- Vähendada jäätmetest tulenevat keskkonnariski, tõhustades muuhulgas seiret ning järelevalvet.

Riigi jäätmekavas on toodud ka meetmed igale strateegilisele eesmärgile, mille täitmiseks on käesolevas jäätmekavas ette nähtud vastavad tegevused tegevuskavas.

Tegevuskavas toodud ülesandeid võib kokkuvõtvalt liigitada järgmiselt:

- 1) jäätmete kohapealne sortimine nende tekkekohas ja sorditud jäätmete kogumine kodumajapidamistest, ettevõtetelt, asutustelt, ühiskondlikest hoonetest jne;
- 2) liigiti kogutud jäätmete kogumine jäätmejaamades, vajadusel pressimine mahu vähendamiseks ning edasisse käitlusesse suunamine.
- 3) jäätmete taaskasutus (materjalina ringlussevõtt, bioloogiline ringlussevõtt või energiakasutus). Peamiselt täitepinnase taaskasutamine ja puidujäätmete energiakasutus.

Eesmärgid jäätmeliikide kaupa:

- Segaalmejäätmete kogumine tekkekohas. Korraldatud jäätmevedu hõlmab lisaks prügile ka taaskasutatavaid jäätmeliike (nt kartong ja paber, pakend).
- Pakendite liigiti kogumine tekkekohale võimalikult lähedal (tiheasumid, kauplused) ning taaskasutamine materjalina. Konteinervõrgustiku täiendamine elanikele sobivamaks. Pakendikotiteenuse piirkondade laienemine ning liitmine korraldatud jäätmeveoga. Need jäätmevaldajad, kellel on ainult segaalmejäätmete konteiner kogub kõik taaskasutatavad jäätmed eraldiasuvasse konteinerisse. See konteiner on jäätmevaldajale kohustuslik. Kõnealusesse liigiti kogutud jäätmete kogumise konteinerisse pannakse pakendid, plastid, paber ja metall.
- Köögi- ja sööklajäätmete liigiti kogumine tekkekohas (sh ettevõtetes) ning kompostimine koduaias või käitlemine selleks ettenähtud kohas.
- Aia-, pargi- ja haljastusjäätmete liigiti kogumine tekkekohas ning kompostimine lähimal kompostimisplatsil või koduaias.
- Veetötlussetete kompostimine üheskoos muu orgaanikaga lähimal kompostimisplatsil.
- Kompostimisvõimaluste loomine suuremate jäätmetekitajate juurde.
- Kompostimisseadmete komplekti soetamine maakond ning maakonna kõigi kompostimisplatside teenindamine.

- Puidutööstusettevõtete puidujäätmete liigiti kogumine ning taaskasutamine materjalipõhiselt või suunamine energiakasutusse taastuvate energiaallikate osakaalu suurendamiseks maakonnas.
- Ehitus- ja lammutusjäätmete suurem taaskasutamine.
- Metall-, elektroonika- ja ohtlike jäätmete ning vanarehvide ja muude suuremõõtmeliste jäätmete (sh. mööbel) kogumine jäätmejaamades ja ohtlike jäätmete kogumispunktides.
- Tervishoiuasutuste jäätmete käitlemine SA Läänemaa Haigla vahendusel ning perearstipunktide puhul läbi ohtlike jäätmete kogumispunktide (antakse üle litsentsi omavale ettevõttele).
- Ohtlike jäätmete kogumise jätkamine senisel moel: ohtlike jäätmete kogumispunktid ja vajadusel ühekordsed kogumisringid.
- Jäätmete võimalikult suurel määral korduskasutamine ja ringlussevõtt.

8.1. Kavandatavad jäätmekäitlustehnoloogiad

Lääne maakonna jäätmekäitlust ja selle rakendamiseks vajalikku tehnoloogiat ja taristut iseloomustavad järgmised tegevused:

1. Läänemaa jäätmejaam

Lääne maakonna jäätmehoolduse paremaks korraldamiseks on rajatud Läänemaa jäätmejaam. Kohapeal toimub jäätmete liigiti kogumine, sortimine ja pressimine.

2. Jäätmekäitluskohad Vormsil ja Pürksis

Lisaks maakondlikule jäätmejaamale on maakonnas kaks jäätmekäitluskohta: Vormsi saarel ja Pürksis. Jäätmekäitluskohtades toimub osaline jäätmete vastuvõtt ning hoiustamine. Maakonna asustusstruktuuri arvestades on üks jäätmejaam ja kaks jäätmekäitluskohta maakonna kohta liiga vähe. Tulevikus tuleks juurde luua jäätmekäitluskohtasid, et ühtlustada jäätmete loovutamiseks mõeldud jäätmerajatiste võrgustikku. Loodavate jäätmekäitluskohtade puhul tuleks tagada võimalused jäätemete liigiti kogumiseks ning ohtlike jäätmete vastu võtmiseks ja hoiustamiseks. Samuti tuleb tagada teenuse ühtlane kvaliteet kogu maakonnas.

3. Kogumispunktid

Lisaks jäätmejaamadele on koostöös taaskasutusorganisatsioonidega paigaldatud maakonnas erinevatesse kohtadesse konteinerid pakendite, ohtlike jäätmete, paberi- ja kartongi jms liigiti kogumiseks.

4. Kogumisringid

Vajadusel korraldavad kohalikud omavalitsused piiratud mahus ohtlike (ka eterniidijäätmete) ja suurjäätmete kogumisringe.

5. Kompostimine

Igas omavalitsuses on vähemalt üks nõuetele vastav kompostimisplats. Kompostimisplatsid rajatakse sobivatesse kohtadesse, kus see osutub vajalikuks (kalmistute, parkide, reoveepuhastite või jäätmejaamade lähedusse). Köögi- ja sööklajäätmete liigiti kogumine toimub tekkekohas ning kompostimine lähimal kompostimisplatsil, koduaias või käitlemine selleks ettenähtud kohas.

8.2. Jäätmete taaskasutamise eesmärgid

Järgnevalt on esitatud jäätmekava eesmärgid taaskasutuseks jäätmeliikide lõikes. Juhul, kui jäätmeid pole võimalik taaskasutada, siis eelistatakse jäätmete masspõletust ladestamisele. Jäätmete taaskasutuse suurendamine peab toimuma ringlussevõttu eelistades. Taaskasutusele aitab kaasa korraldatud jäätmeveo pidev arendamine.

Jäätmete sorteerimine jäätmevaldajale peab muutuma kohustuslikuks, nii nagu seda on praegune olmejäätmete kogumisüsteemiga liitumise kohustus. Kõik jäätmevaldajad peavad olema liitunud jäätmete liigiti kogumise süsteemiga. Käivitada on vaja liigiti kogutud jäätmete kogumine, mis praktikas tähendab seda, et kõikidel jäätmevaldajatel on vähemalt 1 konteiner jäätmeliigi kohta. Igal jäätmevaldajal peab olema lisaks olmejäätmete konteinerile ka vähemalt üks allolevatest konteineritest:

- segapakendi konteiner;
- paber- ja kartongpakendi konteiner;
- klaaspakendikonteiner.

Vaja on oluliselt suurendada olmejäätmetes sisalduvate biolagunevate jäätmete liigiti kogumist ja ringlusse suunamist. Arendada tuleb nii kogumisvõrgustikku kui luua nõuetele vastavad käitluskohad biolagunevate jäätmete, sh köögijäätmete ringlussevõtuks.

Vastavalt jäätmeseadusele tuleb alates 2020. aasta 1. jaanuarist taaskasutada:

1) kodumajapidamisest pärinevaid paberi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmeid ja muid liigiti kogutud kodumajapidamisest pärinevaid jäätmeid ning muudest allikatest pärinevaid samalaadseid jäätmeid, välja arvatud tootmisjäätmed ja põllumajanduslikust tootmisest või metsandusest pärinevaid jäätmeid, korduskasutuseks ettevalmistamisena ja ringlussevõtuna – vähemalt 50 protsendi ulatuses nende jäätmete kogumassist kalendriaastas;

2) ehitus- ja lammutusjäätmeid, välja arvatud sellised looduslikud ained nagu kivid ja pinnas ning ohtlikke aineid sisaldavad kivid ja pinnas, korduskasutuseks ettevalmistatuna, ringlussevõtuna ja muul viisil taaskasutatuna, sealhulgas tagasitäiteks, muude ainete asemel – vähemalt 70 protsendi ulatuses nende jäätmete kogumassist kalendriaastas.

Olmejäätmed - Eesmärk: taaskasutusse suunatakse vähemalt 50% Lääne maakonnas tekkivate olmejäätmete kogumassist. Saavutamise mehhanism: toimub kodumajapidamistes ja ettevõtetes/asutustes jäätmete kohtsortimine (segaolmejäätmete, paberi- ja kartongi, pakendite ja biolagunevate jäätmete eraldi kogumine) ning sobivate jäätmeliikide taaskasutamine materjalina.

Suuremate tarbijate juures rakendatakse biojätmete lahku sortimist ja äravedu, väiketarbijate juures soodustatakse koduskompostimise kasutusele võtmist.

Puidujäätmed - Eesmärk: taaskasutusse suunatakse vähemalt 95% tekkivatest puidujäätmetest. Puidujäätmed (puukoore- ja korgijäätmed, saepuru, puidutolm, laastud, pinnud, puit, plaadid ja vineer) sobivad kasutada energiatootmiseks (kohalikes katlamajades kasutuskõlblikud jäätmed), põllumajanduses ning ehitusmaterjalide tootmiseks (plaadid, vineer jms).

Veetötlussetted - Olmereoveesette käitlemine on puhastusprotsessi osa ning selle eest vastutab konkreetne reoveekäitleja. Kompostitakse Haapsalu linna reoveepuhastite setted. Veetötlussetteid koos muu kompostiga kasutatakse haljastuses.

Biolagunevad jäätmed – Eesmärk: biolagunevate jätmete sisaldus prügilasse ladestavates olmejäätmetes on mitte üle 20 massiprotsendi 2020. aasta 16. juulist. Biolagunevate jätmete osakaal olmeprügis on aasta-aastalt vähenenud tänu edukale teavituskampaaniale. Eesmärkide saavutamiseks on vajalik laiendada biolagunevate jätmete liigiti kogumist tekkekohas (konkreetsed meetmed on vajalik ette näha omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjades) ning kompostida lähimal kompostimisplatsil. Kõogijäätmed ja kergesti roiskuvad orgaanilised jäätmed kogutakse eraldi ja kompostitakse.

Lahendada tuleb toitlustusasutuste toidujätmete kogumine ja kompostimine. Jäätmekava perioodi lõpuks peab olema käivitunud biolagunevate jätmete eraldi kogumine ja kompostimine kõigis Läänemaa omavalitsustes korrusmajade juures, kus on vähemalt 4 korterit ning toitlustusega tegelevate asutuste juures. Aia- ja haljastusjäätmed kompostitakse võimalusel kohapeal, võimaluse puudumisel omavalitsuse kompostimisplatsil. Koduskompostimise vahendina soovitatakse hajaasustuse korterelamutes kasutada ühiskompostreid (erinevate kompostrite valik on lai ning ühiskompostri hind ei kujune liialt kalliks). Koduskompostimise ja biojätmete sortimise saavutamiseks on oluline järjepidev teavitamine. Omavalitsustel tuleb vahendada infot erinevates infokanalites (veeb, omavalitsuse ajaleht, maakonnaleht jms). Jäätmehoolduseeskirjadega tuleb sätestada kodus kompostimise ning biojätmete äraveo reeglid ja tõhustada järelevalvet. Aia- ja haljastusjätmete kompostimisel rakendatakse algul lihtsaimat ja odavaimat aunkompostimise tehnoloogiat, hiljem on mõistlik toidujätmete lisandumisel seda teha kinnist konteinerkompostrit vms tehnoloogiat kasutades. Jäätmeahtude (nt põllumajandus) kasvades tasub analüüsida ka biogaasi kogumise ja kasutamise võimalusi.

Paber ja kartong – Eesmärk: vähemalt 80% paberist ja kartongist suunatakse taaskasutusse. Paberi ja kartongi liigiti kogumise määra kasvatamine ja taaskasutusse suunamine võetakse ette järk-järgult:

- Ühise korraldatud jäätmehanke rakendumisel paigaldatakse paberi- ja kartongikonteinerid alates 4 korteriga kortermajade juurde.
- Paberit ja kartongi saab üle anda lisaks jäätmejaamadele ka olulistest sõlmpunktides (kaupluste ja tanklate lähedus jne).

Pakendijäätmed – Eesmärk: pakendijäätmete kogumassist vähemalt 60% suunata taaskasutusse. Prügilasse ladestatavate jäätmete hulga vähendamiseks tuleb tagada pakendite ja pakendijäätmete kokku kogumine ning nende korduv- ja taaskasutus.

Pakendiseaduses on määratud pakendijäätmete korduv- ja taaskasutamise sihtarvud.

Pakendite kogumise tingimused kehtestatakse jäätmehoolduseeskirjaga nii, et elanikel säiliks võimalus anda pakendijäätmeid üle ka hõredamalt asustatud piirkondades. Pakendijäätmete kogumist, hilisemat sorteerimist ja ringlussevõtu ja taaskasutamise korraldamist korraldavad ja finantseerivad pakendiorganisatsioonid.

Liigiti kogutud jäätmed - Euroopa Liidus sätestatud ringlussevõtu eesmärkide saavutamiseks tuleb tagada kõikide jäätmete eraldi kogumine, mille hilisem sorteerimine ja ringlussevõtu korraldamine on tehniliselt võimalik ja majanduslikult mõistlik. Liigiti kogutud jäätmete konteinerisse pannakse segapakendid, paber ja kartong, plastid ja metallid.

Põletusjäätmed - Põletusjäätmed koosnevad valdavas enamuses koldetuhast, katlatolmust ja rübust. Enamjaolt ladestatakse põletusjäätmed prügilas. Eesmärk: võimaluse korral kasutatakse põletusjäätmeid täitematerjalina. Samuti on puidutuhka võimalik kasutada väetisena põllu- ja metsamajanduses.

Metallijäätmed - Metallijäätmete näol on tegemist väärtusliku toorainega. Eesmärgiks on jätkata metallijäätmete maksimaalset liigiti kogumist. Metallijäätmeid on võimalik üle anda kõigis jäätmejaamades. Täiendavalt tegelevad metallijäätmete kogumisega eraõiguslikud kokkuostupunktid.

Vanarehvid - Vanarehve on võimalik taaskasutada erinevatel eesmärkidel ning seetõttu on tegemist väärtusliku jäätmematerjaliga. Vanarehvide kogumist ja taaskasutamist korraldab MTÜ Rehviringlus. Vanarehve on võimalik üle anda kõikides jäätmejaamades.

Elektroonikajäätmed – Eesmärk: tõsta elanike teadlikkust elektroonikajäätmete tasuta üle andmise võimalustest. Elektroonikajäätmeid on võimalik üle anda kõikides Lääne maakonna jäätmejaamades ja -käitluskohtades ning eesmärgiks võetakse senise kogumisaktiivsuse kasvatamine.

Ehitus- ja lammutusjäätmed – Eesmärk: taaskasutusse suunatakse 70% ehitus- ja lammutusjäätmetest, eraldades ohtlikud jäätmed. Vajalik on ehitus- ja lammutusjäätmete kogumine kohapeal materjalipõhiselt ning läbi viia jäätmete kohtsortimine, eraldades jäätmetest järgneva: puit, paber ja kartong, metall, kivid, ehituskivid, krohv, kips, lehtklaas, raudbetoon ja betoondetailid, tõrva mittesisaldav asfalt, kiled, asbesti sisaldavad materjalid. Ehitusjäätmete paremaks taaskasutamiseks on vajalik jäätmejaamades diferentseerida vastuvõetavate jäätmete hinnad. Sorteerimata jäätmed peaks olema oluliselt kallima hinnaga, kui sorditud ehitusjäätmed. Tasu eest on ehitus- ja lammutusjäätmeid võimalik üle anda kõikides jäätmejaamades.

Tervishoiuasutuste jäätmed – Eesmärk: vähendada tervishoiuasutuste jäätmetest põhjustatud terviseriske ning välistada jäätmeliigi ladustamine tavajäätmete prügilasse. SA Läänemaa Haigla, perearstipunktid ja veterinaarasutused annavad tekkivad jäätmed üle vastavat käitluslitsentsi

omavale ettevõttele. Elanikkond annab meditsiinijäätmeid üle omavalitsuste jäätmejaamades või apteekides.

Ohtlikud jäätmed - Eesmärk: tõsta elanike keskkonnateadlikkust ning koguda jätkuvalt maksimaalselt suur hulk ohtlikest jäätmetest eraldi ning vältida nende sattumist keskkonda ja prügilasse. Ohtlike jäätmete kogumissüsteem on peamiselt välja kujunenud jäätmejaamade, ohtlike jäätmete kogumispunktide ja kogumisringide baasil. Oluline on jätkata ohtlike jäätmete kogumist tavajäätmetest eraldi ja täiustada kogumissüsteemi. Lisaks on paigaldatud kaupluste ja kaubanduskeskuste juurde patareide kogumiskastid.

8.3. Jäätmete keskkonnaohutu kõrvaldamine ja keskkonnariskide vähendamine

Jäätmete kõrvaldamine toimub jäätmekäitlejate poolt vastavalt jäätmelubadele. Lääne maakonnas on peamiseks jäätmete kõrvaldamistoiminguks nende kogumine ja vedamine määratud piirkonnast määratud jäätmekäitluskohta või -kohtadesse kohaliku omavalitsuse üksuse valitud ettevõtja poolt (tabel 9). Teataval määral toimub ka jäätmete põletamine või muul viisil kõrvaldamine. Jäätmete põletamine on lubatud ainult vastavat luba omavas ettevõttes.

Liigiti kogutud jäätmed sorteeritakse sorteerimistehastes ja väljasorteeritud materjalid suunatakse ringlusse materjalina.

Keskkonnakaitse seisukohalt on väga oluline roll jäätmeveo optimeerimisel. Korraldatud olmejäätmete veo süsteemsus aitab kaasa jäätmeveo kulude ja transpordist põhjustatud keskkonnasaaste vähendamisele.

Peamiselt on võimalik jäätmete ohtlikkust vähendada olmejäätmete mõtestatud käitlusviiside abil ning kogudes ohtlikke jäätmeid eraldi ning isoleerides need muudest jäätmeliikidest.

Jäätmete hulga ja ohtlikkuse vähendamiseks on vajalik ellu viia järgnevad tegevused:

- 1) **Biolagunevate jäätmete** liigiti kogumise alustamine ning suunamine kompostimiseks. Kompostimist käsitletakse jäätmetekke ja ladestamise vähendamise võimalusena. Aia-, pargi- haljastus- ja kalmistujäätmed kogutakse liigiti ning suunatakse lähimale kompostimisplatsile. Individuaalmajapidamistes jätkatakse kinnistupõhise kompostimisega.
- 2) **Pakendimaterjalid** kogutakse majapidamistes eraldi pakendikonteineritesse ning järelsorditakse selleks ette nähtud kohtades (tootjavastutusorganisatsioonide vastutusala).
- 3) **Jäätmed**, mis sobivad ringlussevõtuks kogutakse muudest jäätmetest eraldi konteinerisse ja kogutakse ja transporditakse lahus olmejäätmetest.
- 4) Majapidamistes ning ettevõtetes/asutustes tekkivad **ohtlikud jäätmed** sorditakse tekkekohas ning transporditakse lähimasse jäätmejaama, ettevõtete puhul antakse üle luba omavale ettevõttele. Vajadusel korraldatakse ohtlike jäätmete kogumisringe.
- 5) Jäätmejaamades võetakse kasutusele esmased ohtlikkuse vähendamise meetmed: eraldatakse toodud jäätmetest ohtlikud jäätmed; elektroonikaseadmetelt eraldatakse patareid ja akud.

6) Jäätmejaamades kogutakse eraldi probleemtooted, mineraalne ehitus- ja lammutuspraht, töödeldakse ning suunatakse taaskasutusse.

Jäätmete hulga vähendamise osas on oluline erinevate jäätmeliikide taaskasutuse määrade kasvatamine.

Jäätmemajanduse keskkonnamõju mõjutavad ka endised kohalikud prügilad. Prügilate osas on vajalik tegeleda regulaarse kontrolliga ning suletud prügilate järelhooldusega.

Olulisemad keskkonna- ja tervisekaitsemeetmed, mis on vajalikud rakendada jäätmekava kontekstis:

- jäätmejaamades, kus ei asu kompostimisplatsi võib biolagunevatest jäätmetest vastu võtta ainult aia- ja haljastusjätmeid, mis ei tekita haisu probleemi;
- kompostimisplatside rajamisel tuleb projektis ette näha konkreetsed meetmed pinnase- ja veereostuse vältimiseks (sh nõrgvee probleemid);
- kompostimisplatside rajamisel tuleb ette näha võimalikud arengud valmis kompostmaterjali kasutamiseks, et materjal ei jääks platsidele seisma;
- kõikide jäätmejaamade ohtlike jäätmete kogumispunktid peavad olema varju all ja kõvakattega alusel, et oleks välditud võimalike õnnetuste korral pinnase- ja veereostus;
- korraldatud olmejäätmete veo tingimustes ja jäätmehoolduseeskirjades on vajalik fikseerida prügiautode liikumise ajalised piirangud (soovitav on keelata konteinerite tühjendamine ajavahemikel 22:00-07:00), mis aitavad vähendada stressi, müra ja vibratsiooni mõju elanike tervisele;
- avalike konteinerite või kogumispunktide heakorra tagamiseks tuleb regulaarselt teostada järelkontrolli.

8.4. Keskkonnateadlikkus ja teavitustöö

Kohalikud elanikud ja omavalitsuse territooriumil tegutsevad ettevõtted ja asutused on peamised sihtgrupid, kelle teadlikkust jäätmehoolduse süsteemist tuleb pidevalt kasvatada. Inimeste käitumis- ja tarbimisharjumused on need, mis jäätmeteket olulisemalt mõjutavad. Elanike valmisolek jäätmeteket vähendada, jäätmeid kohapeal sorteerida, kohapeal käidelda ja omal vastutusel transportida (jäätmete toimetamine kokkukandepunktidesse, jäätmejaamadesse, ohtlike jäätmete kogumispunktidesse jms) sõltub eelkõige sellest, mil viisil on jäätmehooldust korraldav kohalik omavalitsus ning maakond hoolitsenud elanike informeerituse ja teadlikkuse eest. Jäätmete kogumise ja käitlemisrajatiste süsteem ei toimi, kui elanikud pole harjunud neid kasutama. Elanike harjumused jäätmekäitluses on linnalistes ja maapiirkondades erinevad ning samuti on erinevad ettevõtete harjumused. Seega vajavad kõik omanäolised sihtgrupid erinevat ja neile suunatud teavitust jäätmekäitlusest ja jäätmete üleandmise võimalustest. Valdavalt on kõigi omavalitsuste kodulehtedel jäätmealane informatsioon, korraldatud olmejäätmete veotingimused ning viited pakendiorganisatsioonide konteinerite asukohtadele. Täiendavalt informeeritakse elanikke

jäätmekäitluse olulistest teemadest läbi valla lehtede. Jäätmealase teavitamisega tegelevad veel jäätmekäitlejad, taaskasutus- ja tootjavastusorganisatsioonid ning muud keskkonnaorganisatsioonid. Üleriigilist informatsiooni jagab Keskkonnaamet. Keskkonnahariduse üldine suunamine toimub riiklikul tasandil. Jäätmehoolduse teemad on lasteaedade ja koolide õppekavades. Keskkonnaameti spetsialistide kaudu toimub elanikkonna teadlikkuse tõstmine praktiliste õppeprogrammide ja kampaaniate kaudu. Vajalikud on ka tervet maakonda hõlmavad teavituskampaaniad, mis on suunatud jäätmekäitluse süsteemi tutvustamiseks.

Teavitustöö tegevused:

- Vähemalt üks kord aastas tehakse maakonna jäätmehoolduse ülevaade ja avaldatakse andmed maakonna arendusorganisatsiooni ja omavalitsuste veebilehtedel.
- Vähemalt kord kvartalis tehakse sihtrühmadele teavituskampaaniaid, keskendudes erinevatele tootegruppidele.
- Kogutakse ja jagatakse infot organisatsioonide ja ettevõtete kohta, kes aitavad kasutuskõlblikke suurjätmeid ja elektroonikat teisele ringile suunata.
- Vähemalt kaks korda aastas korraldatakse kogumisringe tootegruppide kaupa.
- Regulaarselt uuendatakse kõikide omavalitsuste veebilehti jäätmekäitluse alase informatsiooniga.
- Vähemalt kord poolaasta jooksul avaldatakse jäätmeinfot omavalitsuse infolehtedes.
- Vähemalt kord aastas avaldatakse jäätmekeskusi puudutav informatsioon maakonna lehes ning kajastatakse uusi projekte.
- Trükitakse kõvale alusele omavalitsust puudutav jäätmeinfo, mida saab jagada kortermajadele ning kaubanduskeskustele (info - jätmete üleandmise võimalused sh. kogumiskohad, vastuvõtupunktid ja nende lahtioleku ajad).
- Maakonnas tegutsevad asutused ja ettevõtted (eelkõige avalik sektor) rakendavad roheline kontori põhimõtteid, mille eesmärgiks on mh loodusressursside säästev kasutamine ja jäätmetekke vähenemine.

8.5. Järelevalve

Jäätmehoolduse valdkonnas järelevalve teostajateks on kohalikud omavalitsused, Keskkonnaamet, Põllumajandus- ja Toiduamet, Maksu- ja Tolliamet, Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Amet, Ravimiamet ja Terviseamet.

Keskkonnajärelevalve seadus kehtestab keskkonnajärelevalvet teostavate, samuti keskkonnajärelevalvele allutatud isikute ning asutuste õigused ja kohustused ning järelevalve toimingute korra.

Kohaliku omavalitsusüksuse volikogu kehtestatud keskkonnakaitse- ja –kasutusala otsuste järgimist kontrollivad selleks volitatud isikud või instantsid või kui neid ei ole määratud, siis linna- või vallavalitsus.

Tõhus järelevalve omavalitsustes tähendab head ülevaate omamist jäätmetekitajatest, seda eelkõige korrastatud registri ja paikvaatluste abil. Oluline on pidev omavaheline koostöö kõikide jäätmehoolduse valdkonnas järelevalvet teostavate institutsioonidega. Tähtis on ka elanike kaasamine ja nende keskkonnateadlikkuse tõstmine.

9. Jäätmekäitlusega seotud organisatsiooniliste aspektide ülevaade

9.1. Riiklik tasand

Üleriigilise tasandi ülesandeks on ühtse jäätmehoolduse poliitika elluviimise koordineerimine koostöös omavalitsuste, jäätmekäitlejate, nende ühenduste ja kolmanda sektoriga. Keskkonnaministeerium korraldab jäätmealaste strateegiliste dokumentide ja õigusaktide eelnõude koostamist, ohtlike jäätmete käitlussüsteemi väljaarendamist, pakendite taaskasutamisega seonduvat tegevust jm. Keskkonnaministeeriumi allasutusena on Keskkonnaamet kui keskkonnavalitsuste lubade ja litsentside välja andja ning järelevalve teostaja. Keskkonnaamet hindab ja kooskõlastab omavalitsuste jäätmekavasid. Jäätmearuannete kogumist ja jäätmekäitluse ülevaadete koostamist teostab Keskkonnaagentuur.

9.2. Omavalitsuste tasand

Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele on jäätmehooldus üks omavalitsuse kohustuslikest tegevustest. Täiendavaid suuniseid selleks annab veel jäätmeseadus, riigi jäätmekava ning paljud teised seadused ja määrused. Lisaks riiklikult pandud kohustustele saab omavalitsus ise reguleerida oma territooriumil jäätmehooldust volikogude poolt kehtestatud õigusaktidega. Jäätmeseadusest tulenevalt on omavalitsuse ülesanded järgmised:

- arendada jäätmehooldust oma haldusterritooriumil, mis tähendab jäätmealase teabe levitamist, jäätmealast nõustamist ja jäätmehoolduse kavandamist või muud tegevust, mille eesmärk on vältida või vähendada jäätmeteket ning tõsta jäätmehoolduse taset;
- korraldada jäätmete sortimist, sealhulgas liigiti kogumist, et võimaldada nende taaskasutamist võimalikult suures ulatuses;
- koostada jäätmehoolduse arendamiseks jäätmekava, mis peab sisaldama jäätmete liigiti kogumise ja sortimise arendamist toetavaid tegevusi, koos tähtaegadega konkreetsete jäätmeliikide kaupa ning jäätmehoolduse rahastamist;
- korraldama oma haldusterritooriumil olmejäätmete kogumist ja korraldatud jäätmeveo rakendamist;
- lisaks kohustuslikule olmejäätmete kogumisele ja veole peab kohalik omavalitsus korraldama jäätmeveoga hõlmatud jäätmete taaskasutamist või kõrvaldamist;
- koostada ja kinnitada jäätmehoolduseeskiri;
- teha jäätmehoolduseeskirja täitmise üle pidevat järelevalvet;
- kooskõlastada Keskkonnaameti poolt antavad jäätmeload (esitada seisukoht jäätmelubade taotluste suhtes).

Kohaliku omavalitsuse jäätmekavast ja jäätmehoolduseeskirjast lähtuvalt saavad jäätmetekitajad suunised, kuidas elu- või tegevuskohas jäätmeteket vältida, jäätmeid koguda ja käidelda Riigi jäätmekava annab veelgi suurema ülesande omavalitsustele jäätmetekke vältimisel ning jäätmete liigiti kogumise edendamisel ja ringlussevõtu suurendamisel. Jäätmehoolduse korraldamisel omavad suurt rolli jäätmejaamad, kogumispunktid ja jäätmete liigiti kogumiseks paigaldatud konteinerite võrgustik.

Peale jäätmejaamade on omavalitustel kohustus rajada ka kogumispunkte/kokkukandepunkte. Hõredalt asustatud piirkondades võib jäätmejaamade olemasolu asendada regulaarsete kogumisringidega.

9.3. Ettevõtete tasand

Paljude ettevõtete jäätmekäitlus sõltub otseselt nende tootmise või teenuste spetsiifikast. Tavavaldkonnas tegutsevad ettevõtted peavad lähtuma üldjuhul kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskirjast. Spetsiifilisemate valdkondade ettevõtete jäätmekäitlust reguleerivad jäätmeluba, jäätmekäitleja registreering ja keskkonnaluba jäätmete käitlemiseks. Enne 01.01.2020 antud tähtjaline jäätmeluba, jäätmekäitleja registreering ja keskkonnaluba jäätmete käitlemiseks kehtib kuni selle muutmiseni, kehtetuks tunnistamiseni või selles märgitud kehtivusaja lõpuni (JäätS § 136¹⁰ lg 1). Keskkonnakompleksloa puhul ei ole vaja eraldi jäätmeluba, sest kompleksloaga sätestatakse nõuded ka jäätmete käitlemisele. Ettevõtte, kes käitleb teiste isikute poolt tekitatud ja üleantud ohtlike jäätmeid, peab omama lisaks jäätmeloale või keskkonnakompleksloale ka ohtlike jäätmete käitluslitsentsi.

Kohaliku omavalitsuse üksus võib nõuda oma haldusterritooriumil tegutsevalt isikult, asutuselt ja tootjate ühenduselt jäätmekava koostamist oma kulul ning esitamist, kui see on vajalik kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava koostamiseks või ajakohastamiseks. Ettevõtetel on võimalik toetust taotleda SA Keskkonnainvesteeringute Keskuselt peamiselt jäätmete taaskasutamise arendamiseks.

9.4. Kodumajapidamiste tase

Nõuded jäätmehoolduse korraldamiseks kodumajapidamistes sätestatakse kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskirjaga, milles on kajastatud järgmised tegevused: liitumine korraldatud jäätmeveoga, olmejäätmete sortimine tekkekohas, pakendijäätmete eraldi kogumine, ohtlike jäätmete eraldamine ja nende viimine jäätmejaama jne. Jäätmehoolduseeskiri ise peab järgima riigi jäätmepoliitika eesmärke, õigusaktide nõudeid, kohaliku omavalitsuse või nende ühist jäätmekava ning kohaliku omavalitsuse või nende ühenduste jäätmealast infrastruktuuri.

9.5. Tootjavastutus- ja taaskasutusorganisatsioonid

Tootjavastutusorganisatsioon on ettevõtjaid ühendav organisatsioon, mis on ellu kutsutud selleks, et täita oma ja aidata ka teistel täita seadustest tulenevaid kohustusi.

Taaskasutusorganisatsiooni ülesandeks on pakenditega seotud ettevõtete esindamine ja nende kohustuste täitmine, üleriigiline pakendite kogumisvõrgu ning pakendijäätmete taaskasutamise korraldamine. Eestis tegutsevad tootjavastutusorganisatsioonidena järgmised tootjavastutus- ja taakasutusorganisatsioonid:

- Eesti Taaskasutusorganisatsioon (ETO) MTÜ – tegeleb pakendi tootmise, kauba pakendamise, pakendatud kauba maaletoomise ning müügiga tegelevate ettevõtetega;

- MTÜ Eesti Pakendiringlus on pakendite taaskasutusorganisatsioon - üleriigiline pakendite kogumisvõrgu ja pakendijäätmete taaskasutamise korraldamine;
- Eesti Pandipakend OÜ - taaskasutusorganisatsiooni eesmärgiks on täita pakendiaktsiisi ja pakendiseadusest pakendiettevõtjatele tulenevad taaskasutuskohustused;
- MTÜ Eesti Elektroonikaromu - elektri- ja elektroonikaseadmete tootjavastutusorganisatsioon. Organisatsiooni põhitegevuseks on kasutatud elektroonikaseadmete kogumise ja taaskasutamise korraldamine vastavalt õigusaktides sätestatud nõuetele;
- MTÜ EES Ringlus – tootjavastutusorganisatsioon elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude tootmise ja müügiga tegelevatele ettevõtetele;
- Ekogaisma Eesti OÜ - tootjavastutusorganisatsioon, korraldab lambijäätmete kokkukogumist ja ümbertöötluste suunamist;
- MTÜ Rehvinglus on tootjavastutusorganisatsioon ning osutab oma liikmetele vanarehvide kogumise ja taaskasutamise korraldamise teenust.

10. Eesmärkide seadmine

Jäätmekava konkreetsetest ja lühiajalistest eesmärkidest saab välja tuua peamiselt kolm põhivaldkonda: (1) jäätmehoolduse süsteemi korrastamine, (2) infrastruktuuri korrastamine, arendamine ja haldamine, (3) järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine. **Jäätmejaamade ja kogumispunktide teenuste ühtlustamise põhimõtted Lääne maakonnas on perioodiks 2022-2026 järgmised:**

1. Igas Lääne maakonna omavalitsuses on üks nõuetele vastav jäätmejaam või jäätmekäitluskoht, mis on elanikele kättesaadav ja vajadustele vastav.
2. Omavalitsused püüdleval selle poole, et jäätmejaamade ja jäätmekäitluskohtade teenused ühtlustuks.
3. Lähtekohaks on üks maakond üks hind ehk püüeldakse hinnakirjade ühtlustamise poole kõikides samaliigiliste teenuste osutamise korral.
4. Jäätmejaamas osutatavate teenuste kulud kaetakse jäätmevaldajate poolt ehk teenused on jäätmevaldajatele tasulised või KOV otsusel KOVi poolt kas täielikult või osaliselt doteerides.
5. Vältimaks jäätmekäitluse korraldamise dubleerimist maakonna kohalikes omavalitsustes on edaspidi mõistlik korraldada jäätmeveo ühishankeid ning määrata jäätmehoolduse korraldamiseks ühine kontsessioonäär.
5. Omavalitsuste koostöö taaskasutusorganisatsioonidega jätkub senisel kujul.
6. Lisaks jäätmejaamadele ja taaskasutusorganisatsioonide kogumispunktidele korraldavad omavalitsused vajadusel täiendavate jäätmekäitluskohtade rajamist või regulaarseid kogumisringe.

11. Jäätmehoolduse rahastamine

Kohalike omavalitsuste jäätmekorraldust toetatakse riikliku tasandus- ja toetusfondide kaudu.

Toetust antakse omavalitsusele juhul, kui:

1. tema territooriumil töötab jäätmejaam või on elanikele tagatud jäätmejaama teenuse kasutamine teises kohaliku omavalitsuse üksuses;
2. tema territooriumil on korraldatud jäätmevedu;
3. tal on kehtiv jäätmekava ja jäätmehoolduseeskiri;
4. ta on asutanud jäätmevaldajate registri. Lisaks eelnevalt nimetatud toetusele saavad kohalikud omavalitsused riigilt finantsvahendeid muudest keskkonnatasudest (nt kaevandustasu).

Täiendavalt on kohalikel omavalitsustel võimalik taotleda toetust SA Keskkonnainvesteeringute Keskusest jäätmehoolduse arendamiseks, sh investeeringuteks.

12. Jäätmekava rakendamise mõju keskkonnale

Jäätmeseaduse kohaselt on jäätmekäitlus jäätmete kogumine, vedamine, taaskasutamine ja kõrvaldamine, sealhulgas vahendaja või edasimüüja tegevus. Jäätmekäitluse keskkonnamõju tuleb hinnata jäätmete käitlemisel, tekitamisel, kogumisel ning veol.

Jäätmekäitluse otsene mõju kaasneb näiteks inimeste tervise ja heaolu kahjustamisega ning looduskeskkonna reostamisega. Kaudne mõju võib tuleneda jäätmekäitlusobjektide ümbrusesse jääva maa hinna langusest, vanade prügilate nõuetekohase sulgemisega seotud kuludest jne. Jäätmete kogumise keskkonnamõju avaldub põhiliselt nende (ajutisel) ladustamisel. Ohtlike jäätmete hoiustamine võib mõjutada eeskätt töötajate tervist ja tööohutust ning ümbritsevat keskkonda. Lääne maakonna jäätmejaamades ja -käitluskohtades on ohtlike jäätmete kogumine korraldatud keskkonnanõuete kohaselt ja seega on võimalikke negatiivseid mõjusid olulisel määral vähendatud. Jäätmete kogumisel on oluline jäätmed koguda liigiti. Jäätmete liigiti kogumine on tegevus, mille käigus jäätmed eraldatakse liigi ja olemuse alusel nende edasise käitlemise lihtsustamiseks, sealhulgas taaskasutamise soodustamiseks. See loob eelduse jäätmete kordus- ja taaskasutamiseks ning ohtlike jäätmete eraldamiseks ning seega jäätmete käitlemisest tuleneva keskkonnamõju vähendamiseks. Eesmärgiks on tagada jäätmete liigiti kogumine nii ettevõtetes kui ka kodumajapidamistes.

Lõppladestamisele suunavad jäätmekogused saavad hakata vähenema vaid siis, kui järjest rohkem jäätmeid suunatakse taaskasutusse. Selleks annab võimalusi pakendijäätmete kogumissüsteemi täiustamine ja teiste jäätmeliikide liigiti kogumise arendamine ning elanikkonna teavitamine liigiti kogumisest.

Vähendamaks ohtlike ainete mõju keskkonnale tuleb jäätmejaamades investeerida kõvakattega platsidesse ning kasutada autonoomseid tulekahju signalisatsioone ja kustuteid. Ohu vähendamiseks tuleb kaaluda jäätmejaamas reostusohhtlikele jäätmetele maksimumkoguste kehtestamist. Samuti tuleb omavalitsustes korraldada regulaarseid ohtlike jäätmete kogumisringe, et kodumajapidamistes olevad ohtlikud jäätmed ei satuks tahtlikult või kogemata loodusesse. Ohtlike jäätmete ebaõigel kogumisel ja hoiustamisel kaasneb kahjulik mõju inimeste tervisele ja ümbritsevale keskkonnale. Nende käitlemisel tuleb kasutada spetsiaalseid kogumismahuteid ja hoiustamisvahendeid ning piirata kõrvaliste isikute juurdepääs.

Jäätmete kogumisel majapidamistes avaldub negatiivne mõju keskkonnale ka biolagunevate jäätmete puhul, mis harva tühjendatavates konteinerites roiskuma hakkavad. Tekivad hais ja jääkvedelikud ning koonduvad (kahjur)putukad. Üldjuhul hajaasustuses biolagunevad jäätmed siiski taaskasutatakse. Tavapärane on nende kompostimine ja põletamine. Õigesti korraldatud kompostimisega ei kaasne tavaliselt negatiivseid keskkonnamõjusid. Kompostimiseks on oluline, et oleks tagatud õhu juurdepääs materjalile ning piisav niiskusrežiim. Nende nõuete eiramisel võib biolagunemine peatuda, kompostihunnik hakkab haisema ning sinna kogunevad närilised ja kärbsed. Negatiivse mõju vähendamiseks ei tohiks kompostida veekogude või kaevude läheduses. Mõnede jäätmeliikide (näiteks puit) põletamine ei oma olulist mõju keskkonnale, kuid vältida tuleb plastiku, kummi, värvide jms põletamist, mis põhjustab kahjulike ainete lendumist.

Oluline on ka tegeleda vanade militaar-, tööstus- või põllumajandushoonete likvideerimisega või keskkonnaohutuks muutmisega. Tühjalt seisvad ja lagunevad ühismajandite kompleksid ühelt poolt risustavad maastikupilti ja teisalt on potentsiaalseks keskkonnaohuks, kuna varasemalt on sellistesse kohtadesse sageli viidud olmeprügi ja neis võib olla hoiul ka vanu väetiste jääke jms.

Jäätmeveo mõju keskkonnale on sarnane üldise transpordist tuleneva keskkonnamõjuga – müra, heitgaasid, kruusakattega teede olukorra halvendamine raskeveokitega.

Lisaks on potentsiaalseks keskkonnaohuks jäätmete või neis sisalduvate ainete/materjalide leke või levik keskkonda transpordi ajal. Samas aitab korraldatud olmejäätmevedu siiski koormust keskkonnale vähendada, kuna tühjendusringid on regulaarsed st iga (korter)maja juurde ei sõida eraldi veok eri aegadel. Samuti kasutatakse üha paremaid veokeid, mis peaksid vähendama jäätmete lekkimist. Kõige tõenäolisemalt lekivad köögi- ja sööklajäätmed. Nende jaoks oleks parem lahendus kompostimisplatside rajamine. See läheks kokku ka jäätmehoolduse eesmärgiga vähendada olmejäätmete hulka. Biolagunevad jäätmed, mida on võimalik mujale suunata, moodustavad selle kogumassist märkimisväärse osa.

Korraldatud olmejäätmete veo tingimustes ja jäätmehoolduseeskirjades on vajalik fikseerida prügiautode liikumise ajalised piirangud (soovitav on keelata konteinerite tühjendamine ajavahemikel 22:00-07:00), mis aitavad vähendada müra ja vibratsiooni mõju elanike tervisele.

Lähtudes tunnustatud jäätmekäitlusmeetodite prioriteetsusest on kõige olulisem jäätmete teket vältida ja vähendada. Eelkõige tuleb tähelepanu pöörata jäätmete kordus- ja taaskasutusele, seejärel ringlusse võtmisele ja energiakasutusele ning lõpuks jäätmete ladestamisele prügilasse ja jäätmete põletamisele energia tootmiseks.

Jäätmekavaga planeeritav tegevus seisneb peamiselt jäätmete kogumise korraldamises ning liigiti kogumise tõhustamises. Jäätmekäitluse edasist arengut plaanides on vajalik lähtuda eelkõige jäätnehierarhiast. Seega, olenemata jäätmekäitluse võimalikest alternatiividest, tuleb jäätmete liigiti kogumist igal juhul jätkata. See aitab kaasa jäätmete lõppkäitlemise keskkonnamõjude vähendamisele, samuti väheneb taastumatute loodusvarade kasutamine ja sellest tingitud keskkonnamõju. Kui täita jäätmekavas esitatud eesmärgid, nagu suurendada jäätmete liigiti kogumist, luua elanikele võimalusi eraldi kogutud jäätmete üleandmiseks ja motiveerida elanike keskkonnateadlikkuse tõusu, majanduslikku kasu ning järelevalve tõhustamise kaudu, väheneb ka jäätmete tekkest ja kogumisest põhjustatud keskkonnamõju.

Jäätmemajanduse keskkonnamõju mõjutavad lisaks eelpool toodule ka endised kohalikud prügilad. Prügilate rajamise juures oli üldjuhul arvestatud ainult visuaalse reostuse tekkimisega. Muude keskkonnamõjude täitmine polnud sel ajal kohustuslik ning prügilasse ladestati ka hulganisti sinna mittedsobivaid jäätmeid. Läänemaal suleti nõuetele mittevastavad prügilad aastaks 2007 ning maakonnas jäätmete ladestamist enam ei toimu. Suletud prügilate osas on vajalik tegeleda regulaarse kontrolliga ning järelehooldusega. Kuna Lääne maakonnas ei asu ühtegi aktiivselt kasutatavat prügilat, siis täpsemaid keskkonnamõjusid antud jäätmekava raames ei analüüsita.

13. Tegevuskava

Nr	Tegevus	Selgitus või saavutatav tulemus	Täitjad	Rahastamisallikad	2022	2023	2024	2025	2026
1.1	Jäätmekava regulaarne seire.	Tagada jäätmekavas püstitatud tegevuste järjepidevus ja püstitatud eesmärkide saavutamine.	SAL, KOVid	SAL ja KOVi eelarve	x	x	x	x	x
1.2	Läänemaa kohalike omavalitsuste jäätmeeskirjade uuendamine ja ajakohastamine.	Tagada aja- ja asjakohased jäätmeeskirjad.	KOVid	KOV eelarve	x	x	x	x	x
1.3	Omavalitsuste ülese koostöömudeli arendamine.	Kokku on lepitud korraldusmudel sh ühistegevused ning SAL ja KOVide poolt teostatavad tegevused ning vastutaja(d) ja üleminekukava.	KOVid, SAL	SAL ja KOVi eelarve		x	x	x	
1.4	Koostada suurematele sadamatele lossimise ja jäätmekava.	Tagada jäätmete liigiti kogumine merel ning võimalused jäätmete liigiti lossimiseks maismaal asuvasse konteineritesse.	KOVid, parvlaevade operaatorid, sadamate omanikud, jäätme-käitlejad jt.	KOV eelarve, sadamate omanike ja parvlaevade operaatorite eelarve		x			
1.5	Koostöö ja infovahetus ametkondadega.	Koostöö kaudu ametkondadega suureneb jäätmemajanduse	KOV, KeM, KeA, KIK, SAL,	KOV ja ametkondade eelarve	x	x	x	x	x

		probleemide lahendamise efektiivsus. Korraldatakse kord aastas Keskkonnaameti, SA KIK, SAL, KOV ja jäätmekäitluse esindajatega jäätmemajanduse ühiste teemade arutelu.	jäätmekäitlejad jt						
1.6	Jäätmeveo hinnastamine liikide kaupa (nt segaolmejäätmete vedu on kõrgema hinnaga kui pakendite vedu).	Inimesed on motiveeritud jäätmeid liigiti koguma.	KOVid, jäätmekäitlejad	KOV eelarve			x	x	
1.7	Koostada analüüs biojäätmete, paberi ja papi ning pakendite äraveo liitmine korraldatud jäätmeveoga.	Analüüsi tulemusel selgub, kas biojäätmete, paberi ja papi ning pakendite äravedu elanike kodust on keskkonnasäästu silmas pidades tasuv, või tuleb rakendada muid meetmeid.	KOV, jäätmekäitlejad	KOV eelarve		x			
1.8	Ühise korraldatud jäätmeveo hanke läbiviimine.	Lääne maakonna ühishange on korraldatud.	KOVid	KOV eelarve				x	
2.1	Jäätmete liigiti kogumiseks konteinerite paigaldamine elanike	Elanikele ja jäätmekäitlejatele on leitud parim lahendus jäätmete kogumiseks	KOVid, SAL, jäätmekäitlejad	KOV eelarve, jäätmekäitlejate eelarve ja toetusmeetmed	x	x	x	x	x

	poolt käidavatesse kohtadesse (nt kauplused, prügimajad külakeskustesse).	ning äraveoks liigti: pakend, paber ja papp, klaas, metall.							
2.2	Liigiti kogumise võimaluste loomine (pakendid, olme- ja biojäätmel) avalikult kasutatavates ruumides ja teadlikkuse tõstmine (kaubanduskeskused, vabaaja veetmise kohad, jne).	Avalikes hoonetes toimub jäätmete liigiti kogumine.	KOVid, SAL, erasektor	KOV eelarve, jäätmekäitlejate eelarve ja toetusmeetmed	x	x	x	x	x
2.3	Segaolmejätmete sorteerimise suurendamine ja tõhustamine.	Segaolmejätmete käitlemisel peab teostama toiminguid, mis tagavad 2025. aastaks segaolmejätmetes sisalduvate taaskasutuse võimalusega jäätmematerjalide väljasorteerimise ja ringlusse võtmise ettevalmistamise vähemalt 50% ulatuses nende jäätmete kogumassist.	KOVid, jäätmekäitlejad	KOV eelarve, jäätmekäitlejate eelarve ja toetusmeetmed	x	x	x	x	
2.4	Pakendijätmete kogumistaristu võrgustiku	Konteinerid paiknevad elanikkonnale mugavamas asukohas,	KOVid, jäätmekäitlejad	KOV eelarve, jäätmekäitlejate	x	x	x	x	x

	laiendamine ning nende kogumine ühtsel alustel kõigis maakonna omavalitsustes.	on märgistatud ühtselt ja tagatud on järelevalve (muu olmeprügi sattumine pakendite hulka).		eelarve ja toetusmeetmed						
2.4.1	Pakendijäätmete ringlussevõtu suurendamine.	Pakendijäätmete ringlussevõtt suureneb 2025. aastaks 50% ulatuses nende jäätmete kogumassist.	KOV, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, jäätmekäitlejate eelarve	x	x	x	x		
2.5	Paberi- ja kartongjäätmete kogumistaristu võrgustiku laiendamine ning nende kogumine ühtsel alustel kõigis maakonna omavalitsustes.	Konteinerid paiknevad elanikkonnale mugavamas asukohas, on märgistatud ühtselt ja tagatud on järelevalve (muu olmeprügi sattumine paberi ja papi hulka).	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetusmeetmed	x	x	x	x	x	
2.5.1	Paberi- ja kartongijäätmete ringlussevõtu suurendamine	Paberi- ja kartongijäätmete ringlussevõtt suureneb 2025. aastaks 85% ulatuses nende jäätmete kogumassist.	KOV, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve	x	x	x	x		
2.6	Klaaspakendi kogumistaristu võrgustiku laiendamine ning nende kogumine ühtsel alustel kõigis maakonna omavalitsustes.	Konteinerid paiknevad elanikkonnale mugavamas asukohas, on märgistatud ühtselt ja tagatud on järelevalve (muu olmeprügi sattumine klaaspakendite hulka).	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetusmeetmed	x	x	x	x	x	

2.6.1	Klaaspakendi ringlussevõtu suurendamine.	Klaaspakendi ringlussevõtt suureneb 2025. aastaks 75% ulatuses nende jäätmete kogumassist.	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, jäätmekäitlejate eelarve	x	x	x	x	
2.7	Metallpakendi kogumistaristu võrgustiku laiendamine ning nende kogumine ühtsel alustel kõigis maakonna omavalitustes.	Konteinerid paiknevad elanikkonnale mugavamas asukohas, on märgistatud ühtselt ja tagatud on järelevalve (muu olmeprügi sattumine metallpakendite hulka).	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetusmeetmed	x	x	x	x	x
2.7.1	Metallpakendi ringlussevõtu suurendamine.	Metallpakendi ringlussevõtt suureneb 2025. aastaks 60% ulatuses nende jäätmete kogumassist.	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve	x	x	x	x	
2.8	Biolagunevate jäätmete kogumistaristu võrgustiku laiendamine ning nende kogumine ühtsel alustel kõigis maakonna omavalitsustes.	Konteinerid/ komposterid paiknevad elanikkonnale mugavamas asukohas, on märgistatud ühtselt ja tagatud on järelevalve (muu olmeprügi sattumine biojäätmete hulka).	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetusmeetmed	x	x	x	x	x
2.8.1	Biojäätmete ringlussevõtu suurendamine.	Biojäätmete ringlussevõtt suureneb 2025. aastaks 90% nende jäätmete kogumassist.	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve, eraisikud	x	x	x	x	

2.9	Tekstiilijäätmete kogumistaristu võrgustiku laiendamine ning nende kogumine ühtsetel alustel kõigis maakonna omavalitsustes.	Konteinerid paiknevad elanikkonnale mugavamas asukohas, on märgistatud ühtselt ja tagatud on järelevalve (muu olmeprügi sattumine tekstiili hulka).	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetusmeetmed	x	x	x	x	x
2.9.1	Tekstiilijäätmete ringlussevõtu suurendamine.	Tekstiilijäätmete ringlussevõtt suureneb 2025. aastaks 50% nende jäätmete kogumassist.	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve	x	x	x	x	
2.10	Lua kohalike keskkonnajaamade juurde ehitus- ja lammutusjäätmete kogumis- ja sorteerimisplatsid ning soetada pressid.	Vältida ohtlikke aineid sisaldavate ehitus- ja lammutusjäätmete sattumist loodusesse ning tõhustada jäätmete liigiti sorteerimist ja ringlusse võttu ning pressimist jäätmete mahu vähendamiseks.	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, jäätme-käitlejate eelarve ja toetusmeetmed		x	x	x	x
2.11	Regulaarsete ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine omavalitsustes.	Toimuvad regulaarsed kogumisringid, väheneb ulaladestamine ning suureneb nõuetekohane käideldud jäätmete hulk.	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve	x	x	x	x	x
2.12	Regulaarsete suurjäätmete kogumisringide korraldamine omavalitsustes.	Toimuvad regulaarsed kogumisringid, väheneb ulaladestamine ning suureneb nõuetekohane	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve	x	x	x	x	x

		käideldud jäätmete hulk.							
2.13	Regulaarsete elektoonikaromude kogumisringide korraldamine omavalitsustes.	Toimuvad regulaarsed kogumisringid, väheneb ulaladestamine ning suureneb nõuetekohane käideldud jäätmete hulk.	KOVid, jäätme- käitlejad	KOV eelarve	x	x	x	x	x
2.14	Regulaarsete aia- ja haljastusjäätmete kogumisringide korraldamine omavalitsustes.	Toimuvad regulaarsed kogumisringid ning suureneb nõuetekohane käideldud jäätmete hulk (kompost).	KOVid, jäätme- käitlejad	KOV eelarve	x	x	x	x	x
2.15	Regulaarsete põllumajandusplasti kogumisringide korraldamine omavalitsustes.	Toimuvad regulaarsed kogumisringid, väheneb ulaladestamine ning suureneb nõuetekohane käideldud jäätmete hulk.	KOVid, jäätme- käitlejad	Jäätmekäitlejate eelarve	x	x	x	x	x
2.16	Taas- ja korduskasutuse arendamine jäätmejaamades ja eraldi keskustena.	Suureneb toodete korduskasutus elanikkonna seas ning väheneb jäätmeteke.	KOVid, eraette- võtted, jäätme- käitlejad	KOV, eraettevõtete ja jäätme- käitlejate eelarve		x	x		
2.17	Biologunevate aia- ja haljastusjäätmete kompostimisplatside rajamine ja ühtlase võrgustiku arendamine maakonnas.	Kalmistute, veekogumis- ja käitlusjaamade või teistesse planeeringuga kavandatud kohtadesse luuakse kompostimis- võimalused.	KOVid, SAL, jäätme- käitlejad	KOV eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
2.18	Biologunevate toidujäätmete	Maakonna kortermajadel ja	KOVid, SAL,	KOVide ja eraettevõtete	x	x	x	x	x

	kompostimis- võimaluste loomine tekkekohale lähedal, vastava inventari soetamine.	toitlustusettevõtetal on olemas kompostrid, et käidelda toidujäätmeid kohapeal.	eraette- võtted	eelarve, toetusmeetmed					
2.19	Lemmikloomade väljaheidete kogumiskastide võrgustiku loomine vajaduspõhiselt ning taristu ajakohastamine.	Elanikkonnal on avalikus ruumis võimalused koguda lemmikloomajäätmeid nõuetekohaselt eraldi kogumismahutitesse.	KOVid	KOV eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
2.20	Kalapüügivahendite kogumiskastide paigaldamine suurematesse kalasadamatesse: Topu, Puise, Dirhami, Hara, Nõva, Rannaküla.	Kalapüügivahendid on sorteeritud ja kokku kogutud, mereprügi tekkimise tõenäosus on väiksem.	KOVid, SAL, jäätme- käitlejad	KOV eelarve, toetusmeetmed , jäätmekäitlejad	x	x	x	x	x
2.21	Keskkonnajaamade ja -punktide ühtlase võrgustiku välja arendamine.	Keskkonnajaamade ja - punktide võrgustik on ühtlaselt välja arendatud, arvestades elanikkonna lähendust ja vajandusi.	KOVid, SAL, jäätme- käitlejad	KOV ja jäätme- käitlejate eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
2.22	Keskkonnajaamade- ja punktide inventari ja seadmete kaasajastamine ning täiendamine	Keskkonnajaamade ja - punktide taristu on kaasajastatud ning paranenud (pressid, konteinerid, mahutid jne).	KOVid, SAL, jäätme- käitlejad	KOV ja jäätme- käitlejate eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x

2.23	Avalikus ruumis prügikastide võrgu arendamine kaasaegsetele tingimustele vastavalt, sh liigiti kogumise arendamine.	Amortiseerunud prügikastid on asendatud, võrk on tihenenud, võimalusel toimub mugav liigiti kogumine (sh lemmikloomade väljaheited).	KOVid, jäätme-käitlejad	KOV eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
2.24	Puhkealadel prügikastide võrgu arendamine kaasaegsetele tingimustele vastavalt, sh liigiti kogumise arendamine.	Puhkealadele on paigaldatud liigiti jäätmetekogumissüsteemid ning loodud järelevalve, tagamaks õigesti jäätmete kogumine.	Puhkealade valdajad, SAL, KOVid, jäätme-käitlejad	Puhkealade valdajate ja KOV eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
2.25	Jäätmete liigiti kogumissüsteemide väljaarendamine Lääne maakonna maanteede äärsetes avalikes parklates.	Luuakse kogumissüsteemid, et vähendada kaugsõiduautojuhide poolt prügistamist ja ulaladestamist, tagatakse kogumissüsteemide järelevalve.	Transpordiamet, SAL, KOVid	Transpordiameti ja KOV eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
2.26	Läänemaa suurüritustel minnakse üle keskkonnasäästlikematele toidunõude lahendustele.	Algatada koostöö MTÜ Topsiring, OÜ Eesti Pandipakendit jt, et vähendada ühekordsete nõude kasutust Läänema üritustel.	SAL, KOVid, ürituste korraldajad, jäätme-käitlejad	Ürituse korraldaja ja KOV eelarve, toetusmeetmed		x	x	x	x

2.27	Läänemaa avalikel üritustel võetakse kasutusele jäätmete liigiti kogumise süsteemid.	Läänemaa avalikel üritustel toimub jäätmete liigiti kogumine nõuete kohaselt.	KOVid, ürituste korraldajad, SAL	Ürituse korraldaja ja KOV eelarve, toetusmeetmed		x	x	x	x
2.28	Leida lahendus, kuidas suunata enam maakonnas tekkivaid ehitus- ja lammutusjäätmeid ringlusesse.	Maakonnas on koostatud on analüüs, mille põhjal töötatakse välja lahendused, et võtta enam ehitus- ja lammutusjäätmeid ringlusesse.	KOVid, SAL	SAL eelarve, toetusmeetmed		x			
2.29	Rakendada ehitus- ja lammutusjäätmete ringlusse võtu viise.	Suur osa maakonna ehitus – ja lammutusjäätmeid on ringlusse võetud.	KOVid, jäätme- käitlejad	KOV eelarve, toetusmeetmed			x	x	x
2.30	Ohtlike objektide lammutamine maakonnas.	Likvideeritakse maakonnas endised ohtlikud militaar-, tööstus- või põllumajandushooned.	KOVid, eraisikud või eraettevõtted	KOV, eraisiku või eraettevõtte eelarve	x	x	x	x	x
2.31	Jääkreostusobjektide likvideerimine maakonnas.	Vältimaks keskkonnaohtu, likvideeritakse maakonnas paiknevad jääkresotusobjektid.	KOVid, eraisikud või eraettevõtted	KOV, eraisiku või eraettevõtte eelarve	x	x	x	x	x
2.32	Maakonnas tavakontoritelt üleminek rohekontoritele.	Rohekontroite arv maakonnas kasvab.	KOVid, riigi-asutused, eraettevõtted, SAL	KOV, ametkonnad, SAL, eraettevõtted	x	x	x	x	x

2.33	Süvamahutite kasutusele võtt tiheasumites.	Tiheasustusega aladel võetakse üha enam kasutusele süvamahuteid.	KOVid, jäätme- kättelejad	KOV ja jäätme- kättelejate eelarve	x	x	x	x	x
2.34	Läänemaa kauplustes võetakse kasutusse ainult biolagunevad kilekotid.	Maakonna jätkusuutlikkus on kasvanud.	Eraette- võtted, KOVid, eraisikud	Eraettevõtete ja eraisikute eelarve		x	x	x	x
2.35	Vormsi jäätmejaamale keskkonnaloa taotlemine.	Vormsi jäätmejaamal on olemas jäätmekäitluseks vajalik keskkonnaluba.	KOV	KOV eelarve		x	x		
2.36	Vormsi jäätmejaama luua konteinerid liigiti jäätmete liigiti kogumise parandamiseks - kinnine konteiner (avatavate luukidega) ehitusjäätmetele, lahtine konteiner vanaraua jaoks.	Vormsi jäätmejaama taristu on täiustunud ja uuennud ning vastab kaasaegsetele nõuetele.	KOV	KOV eelarve, toetusmeetmed	x	x	x		
2.37	Vormsi jäätmemajadesse tekitada liigiti jäätmete kogumismahutid: pakendid, klaas,	Saarel toimub jäätmete liigiti kogumine ja saarelt ära vedu.	KOV, jäätme- kättelejad	KOV eelarve, toetusmeetmed , jäätmekeätteleja eelarve	x	x	x	x	x

	paber ja papp, metall, olmejäätmed.								
3.1	Jäätmevaldajate registri pidamine ja regulaarne andmevahetus korraldatud jäätmeveo lepingupartneriga.	Regulaarselt uuendatud andmed võimaldavad operatiivselt kontrollida jäätmevaldajaid.	KOVid, jäätme- käitlejad	KOV eelarve	x	x	x	x	x
3.2	Jäätmevaldajate registri andmete korrastamine ja pidev ajakohasena hoidmine.	Koolitus, tagamaks nõuetele vastav registri pidamine ja järelevalve tegevused.	KOVid, KeA	KeA ja KOV eelarve	x		x		x
3.3	Järelevalveametniku ametikoha loomine Haapsalu linnas ja Lääne-Nigula vallas.	Haapsalu linnas ja Lääne-Nigula vallas on loodud vähemalt üks ametikoht järelevalveametnikule, kelle ülesandeks on jäätmevaldajate registri pidamine ning vääteomenetlus.	KOVid, KeA	KOV eelarve	x	x			
3.4	Järelevalveametnike regulaarsed koolitused.	Järelevalveametnikud on kursis värskemate regultasioonide ja seadustega.	KOVid, KeA, KeM	KOV, KeA, KeM eelarve	x	x	x	x	x
3.5	Info kogumine hüljatud jäätmete ja nende omaniku kohta ning nende likvideerimine loodusest.	Maakonnas väheneb prügistamine ja ulaladestamine.	KOVid, KeA	KOV ja KeA eelarve	x	x	x	x	x

3.6	Valvekaamerate paigaldamine jäätmekäitluskohtadesse või kogumispunktidesse, selgitamiseks välja isikud, kes rikuvad liigiti sorteeritud jäätmeid.	Paraneb liigiti kogutud jäätmete kvaliteet ning neid saab rohkem ringlusse võtta.	KOVid, jäätmekäitlejad	KOV ja jäätmekäitlajate eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
4.1	Prügistamise kampaania tootegruppide kaupa (joogitopsid, suitsukonid, ühekordsed kilekotid jne).	Tõsta elanikkonna teadlikkust prügistamise tagajärgedest erinevate tootegruppide kaupa.	KOVid, SAL, KeA, KeM, eraettevõtted	KOV, eraettevõtte, SAL eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
4.2	Keskkonnakuu tähistamine maakondlikul tasandil ning teavitustegevuse korraldamine.	Tõsta elanikkonna teadlikkust erinevatest keskkonnaprobleemidest, mida kutsuvad esile inimese käitumine.	KOVid, KeA, KeM, SAL	KOV, KeA, KeM, SAL eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
4.3	Läänemaa kui puhta joogivee populariseerimine maakonna tootlustusasutustes.	Suurendada kraanivee tarbimist tootlustusasutustes, tagamaks maakonna jätkusuutlik areng ning pakendijäätmete vähenemine.	SAL, eraettevõtted	SAL ja eraettevõtete eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
4.4	Koostöös noortekeskuste, haridusasutustega ja kauplustega	Maakonnas väheneb ühekordsete kilekottide kasutus, suureneb maakonna jätkusuutlik	SAL, KOV, noortekeskused, koolid,	SAL, KOVide, eraettevõtete eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x

	korraldada taaskasutatavate riidest kandekottide kogumise ja jagamise kampaania. Töötada välja Läänemaa logoga korduvkasutatavad kompaktsed kandekotid tootmisjääkidest.	areng ning noorte teadlikkus ringmajandusest.	eraettevõtted						
4.5	Kompostimis-kooolituse korraldamine elanikkonnale.	Elanikkond on teadlikum kompostimise põhitõdedest ning suureneb biojäätmete käitlemine tekkekohas.	SAL, KOVID, eraettevõtted, KeA, KeM	SAL, KOV, KeA, KeM, eraettevõtete eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
4.6	Koostöös suuremate ettevõtetega, kes regulaarselt tellivad veoteenust, jagada autojuhtidele suitsukonide kogumistopse.	Väheneb suitsukonide sattumine keskkonda.	SAL, eraettevõtted, KOVID	SAL ja eraettevõtete eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
4.7	Korraldada roheline kontori liikumisega liitumise kampaaniaid.	Maakonnas on kampaaniate tulemusel üha enam rohelisi kontoreid.	SAL, EKJA, eraettevõtted, ametkonnad	SAL, KOV, eraettevõtete ja ametkondade eelarve	x	x	x	x	x
4.8	Korraldada prügi sorteerimise kampaaniaid.	Elanikkond on teadlikum jäätmete liigiti kogumise reeglitest ja vajadusest.	SAL, KOVID, jäätme-	SAL, KOV, jäätme-käitlejate, KeA ja KeM eelarve	x	x	x	x	x

			käitlejad, KeA, KeM						
4.9	Jäätmekäitluse alased koolitused koolides ja lasteaedades.	Lapsed on teadlikumad jäätmekäitluse põhitõdedest ja vajadusest, maakonna jätkusuutlikkus kasvab.	SAL, KOVID, jäätmekäitlejad, KeA, KeM	SAL, KOV, jäätmekäitlejate, KeA ja KeM eelarve	x	x	x	x	x
4.10	Korraldada konkurss „Läänemaa keskkonna säästlikum ettevõtte“ ning vastava märgise väljastamine.	Konkursi raames tõstetakse esile eraettevõtteid kes panustavad keskkonnasäästlikematesse lahendustesse.	SAL, KOVID	SAL ja KOV eelarve.		x	x	x	x
4.11	Koondada ja levitada infot ettevõtete kohta, kellele on võimalik Läänemaal loovutada autoromusid ja nende osasid.	Koondatud on info ettevõtete ja organisatsioonide kohta, kes koguvad autoromusid, vastavat infot jagatakse Läänemaa mobiilirakenduses ja KOV meediakanalites.	SAL, KOVID	SAL ja KOV eelarve	x	x	x	x	x
4.12	Koondada ja levitada infot ettevõtete ja loovutamistingimuste kohta, kellele on võimalik tasuta üle anda vanu rehve.	Koondatud on info ettevõtete ja organisatsioonide kohta, kes koguvad autorehve. Vastavat infot jagatakse Läänemaa mobiilirakenduses ja KOV meediakanalites.	SAL, KOVID	SAL ja KOV eelarve	x	x	x	x	x
4.13	Koondada ja levitada infot ettevõtete ja	Koondatud on info ettevõtete ja	SAL, KOVID	SAL ja KOV eelarve	x	x	x	x	x

	organisatsioonide ning loovutamistingimuste kohta, kes tegelevad taaskasutusega (Samaaria jt).	organisatsioonide kohta, kes tegelevad taaskasutatavate toodete müümisega ja annetamisega. Vastavat infot jagatakse Läänemaa mobiilirakenduses ja KOV meediakanalites.							
4.14	Maakonnas võimalike ringmajanduse lahenduste välja töötamine ja rakendamine.	Koostöös haridusasutuste ja eraettevõtetega selgitatakse välja võimalikud ringmajanduse lahendused maakonnas ning nende rakendamine.	SAL, eraettevõtted, haridusasutused	SAL, haridusasutuste ja eraettevõtete eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
4.15	Kestliku tootepoliitika väljatöötamine Läänemaa ettevõtetes.	Läänemaa ettevõtetes võetakse kasutusele kestliku tootepoliitika põhiprintsiibid.	KeM, ülikoolid, eraettevõtted	KeM, ülikoolide ja eraettevõtete eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
4.16	Tarbimise vähendamiseks sõnumite välja töötamine.	Teavituskampaaniate tulemusel pöörab elanikkond enam tähelepanu oma käitumisele.	SAL, KOV, KeM, KeA	SAL, KOV, KeA ja KeM eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x
4.17	Teavituskampaania korraldamine, tõmbamaks tähelepanu toiduraiskamisele ja	Elanikkonna teadlikkus ja käitumine muutub jätkusuutlikumaks.	SAL, KOV, KeM, KeA, Toidupank eraettevõtted	SAL, KOV, KeM, KeA, Toidupank ja eraettevõtete	x	x	x	x	x

	toidujäätmete tekkele.			eelarve, toetusmeetmed					
4.18	Biojäätmete kogumise ja kompostimise koolitused Läänemaa toitlustusasutustele	Koolituste tulemused Läänemaa toitlustusasutused kompostivad enamus oma toidujäätmeid tekkekohas ning kasutavad komposti oma ettevõtte tarbeks.	SAL, KeM, KeA eraettevõtted	SAL, KeM, KeA ja eraettevõtete eelarve, toetusmeetmed	x	x	x	x	x

Kasutatud kirjandus

- Riigi jäätmekava (Keskkonnaministeerium, 2014);
- Keskkonnaagentuuri jäätmearuandluse infosüsteemi (JATS) andmed (2015-2019);
- Elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude kogumise ja käitlemise toimimismudelite ülevaade (SEI, 2015);
- Toidujäätmete teke Eesti kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtetes (SEI, 2015);
- Ehitus- ja lammutusjäätmete käitlusnõuete mõju analüüs (Civitta, 2015);
- Toidujäätmete ja toidukao teke Eesti kodumajapidamistes ja toitlustusasutustes (SEI, 2015);
- Õhukeste plastkandekottide tarbimise uuring ja tarbimise vähendamise mõju analüüs (Skepast&Puhkim, 2015);
- Clearing House süsteemi rakendamine Eestis ja selle juriidiline analüüs (SEI, 2016);
- Riigi jäätmekava 2014-2020 täitmise aruanne (Keskkonnaministeerium, 2020);
- Segaalmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromude koostise ja koguste uuring (SEI, 2020);
- Teatavate plasttoodete tarbimise vähendamiseks võetavate meetmete ja teatavatele plasttoodetele laiendatud tootjavastutuse rakendamisega kaasnevate mõjude analüüs (Tartu Ülikool, 2020).